

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 58

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΡΙΣΤ'—ΡΙΖ'
ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΡΙΘ'—ΡΚΘ'

Κείμενον: B. de Montfaucon

Μετὰ φρασις-Σχόλια

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΔΡΙΤΣΑ

θεολόγου

(ΡΙΣΤ'—ΡΙΖ', ΡΙΘ'—ΡΚΔ')

ΧΑΡΑΛ. Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ—ΑΘ. Π. ΜΟΣΧΟΥ

θεολόγου

φιλολόγου

(ΡΚΕ'—ΡΚΘ')

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΙΕΤ' Ψαλμὸν	9 (109)*
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΙΖ' Ψαλμὸν	10 (110)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΙΘ' Ψαλμὸν	28 (129)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚ' Ψαλμὸν	38 (139)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚΑ' Ψαλμὸν	44 (145)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚΒ' Ψαλμὸν	51 (152)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚΓ' Ψαλμὸν	56 (156)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚΔ' Ψαλμὸν	69 (163)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚΕ' Ψαλμὸν	68 (169)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚΣΤ' Ψαλμὸν	75 (174)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚΖ' Ψαλμὸν	81 (179)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚΗ' Ψαλμὸν	94 (191)
Ὁμιλία εἰς τὸν ΡΚΘ' Ψαλμὸν	98 (195)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	109

* Οἱ ἐντός παρεθέσθαι ἀριθμοὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς αὐλίων τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΙΣ' (116) ΨΑΛΜΟΝ

«Υμνεῖτε τὸν Κύριον ὅλα τὰ ἔθνη,
 ἐπαινεσατε αὐτὸν ὅλοι οἱ λαοί,
 «ὅτι ἐνεδυναμώθη ἡ εὐσπλαγχνία
 αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ
 Κυρίου παραμένει αἰωνίως».

Εἰς τὸν καθένα σχεδὸν εἶναι φανερόν, ὅτι τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα εἶναι προφητεία περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν καὶ προανακήμεναι τοῦ κηρύγματος, ὃ τὸ ὅσιον κατέκτησεν ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Διότι ὁ ψαλμὸς δὲν προσκαλεῖ μόνον ἓν ἢ δύο καὶ τρία ἔθνη, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν καὶ ὁλόκληρον τὴν θάλασσαν. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐγένετο ὅταν ἀνέτειλεν ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ.

Κατόπιν ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς σωτηρίας ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐσώθησαν μὲ τὰ ἰδικὰ τῶν κατορθώματα, οὔτε μὲ τὴν ζωὴν ἢ τὴν ὁμολογίαν πίστεως, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν φιλανθρωπίαν, λέγει λοιπὸν «ἐνεδυναμώθη ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ πρὸς ἡμᾶς». Δηλαδὴ ἐγένετο στερὰ, ἰσχυρὴ καὶ σκληρότερη ἀπὸ τὴν πέτραν. Πράγματι δὲ κάθε ἡμέραν χαρίζει περισσότεραν.

«Καὶ ἡ ἀλήθεια Αὐτοῦ παραμένει αἰωνίως». Τότε πράγματι ἐλοιψέθη πάρα πολὺ ἡ ἀλήθεια. Ἐ δι' αὐτὸ ἐξ ἄλλου ὁμίλησεν ἔτσι, ἐπειδὴ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἦσαν πρόσωποι καὶ σκιά. Αὐτὸ φανερόν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει: «Ὁ Νόμος ἐδόθη διὰ τοῦ Μωϋσέως ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια ἦλθεν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΙΖ' (117) ΨΑΛΜΟΝ

«Δοξολογήσατε τὸν Κύριον, διότι εἶναι ἀγαθός, διότι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον».

Τὸ ρητὸν τοῦ ψαλμοῦ, τὸ ὁποῖον συνήθιζε νὰ ὑποψάλλῃ ὁ λαός εἶναι τὸ ἑξῆς: «αὕτη εἶναι ἡμεῖς, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Κύριος. Ἄς ἀγαλλιασθῶμεν καὶ ἄς εὐφρανθῶμεν κατ' αὐτήν».¹ Αὐτὸ καὶ ἀνυψώνει πολλούς καὶ ὁ λαός συνήθισε πολὺ νὰ τὸ ὑποψάλλῃ κατὰ τὴν πνευματικὴν ἐκείνην πανήγυριν καὶ οὐρανίον εορτήν.

Ἐμεῖς, ἐάν θέλετε, ἀπὸ ἐπάνω καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἄς διατρέξωμεν ὀλόκληρον τὸν ψαλμὸν κἀμνοντες ἐξηγητοὺς ὄχι ἀπὸ τὸν στίχον τῆς ὑπὸ ἡγήσεως, ἀλλ' ἀπὸ αὐτὸ τοῦ προσόμιον. Διότι οἱ μὲν ποιητὲς, ἐπειδὴ ἤγνούσαν ὀλόκληρον τὸν ψαλμὸν, παρήγγειλαν νὰ ὑποψάλλῃ τὸν στίχον ὁ λαός, ἐπειδὴ εἶναι ἀντίπαλος ἐκείνου καὶ ἔχει κάποιαν ὀμηλὴν διδασκαλίαν. Ὡστε καὶ μόνον ἀπὸ αὐτὸν νὰ λάβῃ μίαν τελείαν διδασκαλίαν.

Ἡμεῖς δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ διατρέξωμεν ὀλόκληρον τὸν ψαλμὸν, ἂν καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ περιέχει πολλὰς προφητείας. Διότι ἔκει ἐλέγχθη τὸ: ἐτὸν λίθον, τὸν ὁποῖον ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, αὐτὸς ἔγινε θεμέλιος λίθος.² Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, κάπως ἀνιγματοδιδῶς θεθείας C (διότι ἀκούη ἐξοράσαν ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀνάσῃ. Διότι «κόλλοιμον σπασμένον δὲν θὰ συντρίβῃ καὶ τὸ λῖνον, ποὺ κρυσφακαίει δὲν θὰ σπῆσῃ»³), ἀλλὰ τὸ εἶπεν.⁴

Ἄλλ' ἡμεῖς ἄς ἀρχίσωμεν τὸν ψαλμὸν ἀπὸ τοῦ προσόμιον, καθὼς εἶπομεν πρὸ ὀλίγου.

Ποῖον, λοιπόν, εἶναι τὸ προσόμιον; —«Δοξολογήσατε τὸν Κύριον, διότι εἶναι ἀγαθός καὶ διότι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον». Ἀφοῦ ὁ προφήτης ἐνόησε τὴν εὐεργεσί-

αὴν τῆς οἰκουμένης καὶ τὴν διαρκῆ φιλοφροσίνην, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν δι' ἑαυτὸν, προσκαλεῖ ἑαυτὸν νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν εὐχαριστήριον προσευχὴν, παρουσιάζων εἰς τὸ μέσον τὸ ἄκρον ἄκρον τῶν ἀγαθῶν Αὐτοῦ.

Ἄς εἰπῇ, λοιπόν, ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἀγαθός D καὶ ὅτι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον». Τί λέγει; —Ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ὁποῖος ὑπέμεινε ἀναριθμήτους ἀγμάλωσας, ὑπηρετήσεν ὡς δοῦλος εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀδηγήθη εἰς τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης καὶ ὑπέστη ἀναριθμήτους ταλαιπωρίας εἰς τὴν Παλαιστίνην: —καὶ λέγει, Διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ κατ' ἐξοχὴν μάρτυρες τῶν ἀγαθῶν του καὶ ἀπέλασαν τὰ περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς ποὺ ἔπαθον εἶναι μία ἀπόδειξις τῆς μεγάλης εὐεργεσίας.

Ἐάν δὲ κάποιος ἤθελεν ἐξετάσει μὲ ἀκρίθειαν θὰ ἔπρεπε νὰ εὐχαριστῇ πάρα πολὺ αὐτοὺς καὶ δι' αὐτὴν τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐάν ὑπέφεραι τὰ ἀντίθετα, τοῦτο δὲν φείλειται εἰς ἑκεῖνον ποὺ ἦλθεν, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικτὴν τῶν ἀχαριστῶν. Διότι Αὐτὸς πρὸς αὐτοὺς ἦλθεν καὶ ἔλεγεν συνεχῶς: Ἐ «δὲν εἶμαι σταλμένος παρὰ εἰς τὰ πρόβατα τὰ χαμένα τῆς γενεᾶς τοῦ Ἰσραὴλ».⁵ Ἐπίσης καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἔλεγεν: «πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς μὴ πηγαίνετε... ἀλλὰ πηγαίνετε μᾶλλον εἰς τὰ χαμένα πρόβατα τῆς γενεᾶς τοῦ Ἰσραὴλ».⁶ Πρὸς τὴν Καναναίαν δὲ εἶπεν: **318 A** «δὲν εἶναι σωστὸν νὰ πάρω τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίξω εἰς τοὺς σκύλους».⁷ Ὅλα θεθαίως ἔκαμεν καὶ ἐπεχέρισε χάριν τῆς σωτηρίας των. Ἐάν δὲ ἐφάνησαν ἀνάξιοι διὰ τὴν εὐεργεσίαν, ἄς σκέπτονται τὰς ἰδικτὰς τῶν παρανομίας καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀχαριστίας των.

Ἄς εἰπῇ, λοιπόν, ὁ οἶκος τοῦ Ἀσράν, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἀγαθός καὶ ὅτι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον». Ἐδοῦκαλεῖ ἰδιαίτερος τοὺς ἱερεῖς νὰ ἄμνησθουν, διὰ νὰ δεῖξῃ πόσον ὑπερέχει ἡ ἱερασίγη. Διότι αὐτοὶ ἦσαν ἀνώτεροι ἢσαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὸσον καὶ μεγαλύτερον τιμὴν ἀπελάμβανον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον διότι ἦσαν ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλα τὰ ἄλλα.

Ἐ Πράγματι, ἔταν κατέθη ἡ φωτιά, δι' αὐτοὺς κα-

1. Ψαλμ. 117, 24.
2. Ψαλμ. 117, 22.
3. Ψαλμ. 42, 5.
4. Ματθ. 21, 42.

5. Ματθ. 15, 24.
6. Ματθ. 10, 5.
7. Ματθ. 15, 26.

τέθη⁸ και ἀνοήθηκε ἡ γῆ⁹ καὶ ἐθάλαττησεν ἡ γῆ⁹ καὶ ἀνοήθηκα ἄλλα θαύματα ἐγένον δι' αὐτούς, μάλ-
λον δὲ χάριν αὐτῶν.

« Ἄς εἰπουν, λοιπόν, ὅλοι οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, διότι εἶναι ἀγαθός και διότι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον». Κατ' ἐξοχὴν αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ ἴδουν τὴν φιλανθρωπίαν Του και ἀπὸ θλα νὰ μάθουν κα-
λῶς τὴν ἀγαθότητά του.

Τί, ὁμως, σημαίνει ὅτι «τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον»; Ἔννοεῖ ὅτι αὐτὸ εἶναι διαρκές και δὲν διακόπτεται, ἀλ-
λὰ λάμπει και ἀποδεδεικνύεται διὰ μέσου θλων. Ἐάν δὲ πολλοὶ δὲν τὸ βλέπουν, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῆς σκέψεώς των. **Γ** Ἄφου και ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀσθε-
νικὴν δρασιν δὲν βλέπουν καθόλου τὸν ἥλιον. Καθὼς ἀ-
κριβῶς οἱ ὄντες δὲν ἠμποροῦν πάντοτε νὰ ἀντιῶν αὐ-
τὸν ἔνεκα τῆς υπερβολικῆς του λαμπρότητος, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅτε δλόκληρον τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ εἶ-
ναι δυνατὸν νὰ μάθωμεν ἐπακριβῶς. Καὶ τοῦτο διότι ἡ μεγάλη γνώσις και σοφία του εἶναι πολὺ ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν. Ὑπάρχουν, ἐξ ἄλλου, και πολλὰ πάθη, τὰ ὅποια γεμίζουν σκότος τοῦς ἑνοήτους, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν αὐτὴν καθόλου.

Πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἡ ἐπιθυμία τῆς ἡσυχίας διὰ τοῦ-
το θεαίως και παραστέλουν ὅσα εἰς ὄλους εἶναι καθα-
ρά. Δεύτερον δὲ, μαζὶ με αὐτά, ὑπάρχει ἡ ἀσκησία και ἡ διαστραμμένη σκέψις. **Δ** Πῶς, θεαίως, δὲν εἶναι ἄπο-
τον νὰ παραδεχόμεθα κάποιον ὡς πατέρα και νὰ τὸν ἐπαινοῦμεν, ὅταν κτυπᾷ τὸ παιδί του και ἔνεκα αὐτοῦ κυρίως νὰ τὸν θεωροῦμεν πατέρα; Προκειμένου δὲ διὰ τὸν Θεόν, ἔάν θελήσῃ νὰ ζητήσῃ τιμωρίαν τῶν πράξεων, δὲν εἶναι ἄστοπον νὰ δυσανασητοῦμεν και νὰ στενοχω-
ροῦμεθα; Τί δὲ θὰ ἠμωρασοῦεν νὰ ἦτο χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν διαστραφήν, ὅταν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δυσανα-
σητοῦν διὰ τὰ ἀντίθετα, ἀλλοτε μὲν ἀνησητοῦν ἐπειδὴ δὲν καταδιώκει, ἀλλοτε δὲ ἐπειδὴ καταδιώκει;

Διότι ὅταν ἴδουν μερικὸς νὰ ἀρτάξουν και νὰ εἶναι πλεονέκται ἐπιθυμοῦν τὴν τιμωρίαν των ὅταν ὁμως ἀ-
μαρτάνουν οἱ ἴδιοι οὐδὲν τὸ ἐπιθυμοῦν. Αὐτὸ ὁμως εἶναι γνώρισμα διεφθαρμένης συνειδήσεως.

8. Λουκ. 10, 2.

9. Ἀρβ. 16, 32.

10. Ἀρβ. 17, 18.

Ἐ Τρίτον, ἐπὶ πλέον, αὐτοὶ δὲν γνωρίζουν τί εἶναι καλὸν και τί κακὸν και ἔχουν ἐσφοδρμένην γνώμην διὰ τὴν διάκρισιν τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ εἶναι φιλοπόνηροι και ἐπιρρηπτεῖς εἰς τὴν κακίαν.

Τέταρτον, ὅτι δὲν σκέπτονται τὰς ἰδικὰς των ἀμαρ-
τίας. Πέμπτον, ὅτι εἶναι ἀνέκφραστη και μεγάλη ἡ ἀπό-
στασις μεταξὺ τοῦ Θεοῦ και τῶν ἀνθρώπων. Ἐκτον, ὅτι ὁ Θεός δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιδεικνῆ ὅλα παντοῦ, ¹⁰ Ἄ ἐ-
πειδὴ εἶναι ἀρκετὰ και τὰ ἐπὶ μέρος γινόμενα.

Πρέπει, λοιπόν, νὰ μὴ λογομαχοῦμεν εἰς δια διὰ νὰ μάθωμεν τὸν τρόπον τῆς διακρίσεως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (δι-
ὅτι τότε λογομαχοῦμεν δι' ἀνεήγητα πράγματα, τὰ ὅ-
ποια εἶναι πολὺ ἀνωτέρα ἀπὸ κάθε δημιουργημένη ὑ-
παρξίν).

Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ γνωρίσουν αὐτὸν μερικῶς, πρέπει νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰ προσαναφερθέν-
τα πάθη. Τότε θὰ ἴδουν αὐτὸν λαμπρότερον και ἀπὸ τὸν ἥλιον, ἂν και ὄχι δλόκληρον και ἀφου γνωρίσουν αὐτὸν μερικῶς, θὰ ἀνοπέμψουν εὐχαριστηρίους ἴμνους δι' δλό-
κληρον.

Ἐδωρισκόμενος εἰς στενοχωρίαν παρεκάλεσα τὸν Κύ-
ριον και ἤκουσεν τὴν προσευχὴν μου πλουσίως». Εἶδες καλωσύνην και φιλανθρωπίαν; **Β** Δὲν εἶπεν, ὅτι ἦμουν ἀξίος ἢ ὅτι ἐπέδειξα σπουδαῖα ἔργα, ἀλλὰ μόνον «πα-
ρεκάλεσα» και ἦτο ἀρκετὸν, ὥστε ἡ προσευχὴ νὰ τὸν ἀ-
παλλάξῃ ἀπὸ τὴν συμφορὰν. Αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει και σχετικῶς με τοὺς Αἰγυπτίους: «Ἔβδον τὴν θλίψιν τοῦ λα-
οῦ μου και κατῆλθον διὰ νὰ ἐλευθερώσω αὐτούς».¹¹

Δὲν εἶπεν ὅτι εἶδεν τὴν ἀρετὴν τοῦ λαοῦ του, ὅτε τὴν μεταβολὴν πρὸς τὸ καλλίτερον, ἀλλὰ τὴν θλίψιν και ἤκουσεν τὴν κρουσὴν των. Βλέπετε εἶνα ἐσπλαγχτικὸν πατέρα, ὁ ὅποιος βοηθεῖ μόνον εἰς τὰς συμφορὰς; Πρά-
γματι, ὅτε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀξίος νὰ παθῇ καθὼς τὸ εὐρίσκεται εἰς θλίψιν.

Γ Βλέποντες, τᾶ ὄντι, πολλοὺς ὀνηρέτας νὰ μαστι-
γώνωνται και νὰ πονοῦν, δὲν ἀπολοῦμεν, κατανοοῦντες τὸ μέγεθος τῶν σφαλμάτων. Ὁ Θεός, ὁμως, και μόνον λόγῳ τῆς θλίψεως τοὺς ἠλευθέρωσεν ὄχι δὲ μόνον τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν θλίψιν, ἀλλὰ τοὺς ἐχάρισεν και με-
γάλην ἀσφάλειαν. Διότι «ἤκουσες», λέγει, «τὴν προσευχὴν μου πλουσίως». Διὰ τοῦτο δὲ ὑπεχώρησεν ἡ θλίψις, ὥστε

11. Ἔξ. 8, 7.

νά κάμη τούς θλιβομένους περισσότερο τελείουσ καὶ σοφούς.

«Ὁ Κύριος εἶναι βοηθός μου καὶ δὲν θά φοθηθῶ ὅτι καὶ ἐν μοῦ κάμουν οἱ ἄνθρωποι». Εἶδες ἀνύμων σκέψως; Εἶδες φρόνημα, τὸ ὅποιον τόσο πολὺ ἀνέργεται ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία; Ὡς ὥστε νὰ περιφροῦν ὀλόκληρον τὴν δημιουργίαν;

Αὐτὰ ἄς μὴ τὰ ὑποβάλλωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἔργα ἄς τὰ ἀποβελέωμεν. Δὲν εἶπαν: «τίποτε δὲν θά πάθω», ἀλλὰ «δὲν θά φοθηθῶ ὅτι καὶ ἐν μοῦ κάμουν οἱ ἄνθρωποι». Δηλαδὴ καὶ ἂν πάθω κάτι, δὲν φοβοῦμαι. Αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Ἐάν ὁ Θεὸς εἶναι μὲ τὸ μέρος μας, ποῖος ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἐναντίον μας;»¹⁹ Πράγματι δέ, ἀναρίθμητοι ἦσαν οἱ ἀντίπαλοί των, ἀλλὰ τίποτε δὲν τοὺς ἐθλαστὲν.

Πῶς δὲν θά ἦτο, πράγματι, δειγμα τῆς μεγαλυτέρας μικροψυχίας τὸ νὰ φοβοῦνται τοὺς συνδούλους των, ἐνῶ ἔχουν τὴν ἐνδοκίαν τοῦ Θεοῦ; Αὐτός, ὅμως, δὲν εἶναι τοιοῦτος, ἀλλ' ἐντέλως ἀνώτερος ἢ καὶ ὑψηλότερος ἀπὸ τέτοιους φόβους.

Αὐτὸ, λοιπόν, ἄς κάμωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἄς μὴ στεροῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ, φοβοῦμενοι τὰ ἀνθρώπινα. Διότι αὐτὸ εἶναι γνώρισμα ἐκεῖνων ποὺ προσβάλλουν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο ἀναφέρεται ὅτι καὶ ὁ Ἐξελικός ἔπαθεν ὅσα ἔπαθεν, φοβοῦμενος τὴν ἐπιθεσίαν αὐτῶν, ὅταν ὁ ἥλιος ἐπέστρεψεν καὶ πάλιν ἀνέβη τὰ σκαλοπάτια τοῦ κατέβη.²⁰ Α καὶ ὅταν ἔγινε θαῦμα ἄξιον νὰ τρομάξῃ ὅλους ἐκείνους ποὺ ἦλθον καὶ ἐπιθέομεν νὰ μάθουν αὐτὰ ὄχι ἀπὸ τὰ γενόμενα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἤθελε νὰ κατατρομάξῃ αὐτοὺς μὲ τὰ ἀνθρώπινα.²¹ Διὰ τοῦτο ἐδεικνυεν εἰς αὐτοὺς τοὺς θησαυροὺς, ἐλπίζων εἰς αὐτοὺς.

Διὰ τοῦτο δεθείσως καὶ ὁ Θεὸς ἀργισθεὶς λέγει: «Ὁμοῦ αὐτὰ θά τὰ πάρουν». Ἡ δηλαδὴ αὐτὰ εἰς τὰ ὅποια ἠλιπίδες καὶ εἰς τὰ ὅποια ἔχεις πεποιθήσῃ. Δι' αὐτὸ κατηγοροῦνται καὶ οἱ Ἰσραηλίται, ὅτι πράγματι εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ χρήματα καὶ εἰς τοὺς ἵππους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης προέτρειπεν αὐτοὺς νὰ ἐξευμενίζον τὸν

19. Ρωμ. 8, 31.
20. 4' Βασίλ. 20, 1-16.
21. 4' Βασίλ. 20, 17.

Θεὸν μὲ τὰ ἀντίθετα, λέγων: «ἐπάνω εἰς ἵππους δὲν θά ἀναβῶμεν».²²

Ἡ ὁ Θεὸς σὲ τιμᾷ καὶ ἐσὺ δὲν τιμᾷς τὸν ἑαυτὸν σου; Ὁ Θεὸς σὲ τιμᾷ, ὑποσχόμενος τὴν συμμαχίαν Του καὶ ἐσὺ καταφεύγεις εἰς ἀνθρώπινος ἐλπίδας καὶ ἐμπιστεύεσσαι τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας σου εἰς τὴν ἀμύγην ἄλλην τῶν πραγμάτων; Διότι ζητεῖ ὄχι μόνον νὰ σὲ σώσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ κάμη αὐτὸ τιμητικῶς. Σὲ ἀγαπᾷ πάρα πολὺ καὶ διὰ τοῦτο, ἀπομακρύνων σε ἀπὸ ὅλα, σὲ συνδέει μὲ τὸν ἑαυτὸν Του· περικόπτων ὅλα σὲ δὴγει εἰς τὸν ἑαυτὸν Του, σκεθὸν ὅσῃ νὰ λέγῃ μὲ ὅσα πράττει: εἰς ἐμὲ νὰ ἐλπίζῃς καὶ εἰς ἐμὲ πάντοτε νὰ προσέχῃς.

«Ὁ Κύριος εἶναι βοηθός μου καὶ ἐγὼ θά ἴδω ἀπ' ὕψους τοὺς ἐχθρούς μου». Παραστρεῖς ὅτι δὲν ὑπερασπίζεται ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε ἐξορμᾷ. Ὁ ἄλλος παραχωρεῖ εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ἐχθρῶν;

«Εἶναι καλὸν νὰ ἐλπίζῃς εἰς τὸν Θεὸν παρὰ τοὺς ἀνθρώπους». «Εἶναι καλὸν νὰ ἐλπίζῃς εἰς τὸν Θεὸν παρὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους».

Δὲν παρουσιάζει αὐτὰ συγκριτικῶς, ἀλλὰ εἶναι σύνηθες ἢ Ἁγία Γραφὴ νὰ χρησιμοποιοῦ αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὰ ἀσύγκριτα, ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας τῶν τότε ἀκροατῶν. Ἐπομένως δὲν λέγει αὐτὰ κατόπιν συγκρίσεως, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι συγκριτικῶς πρὸς ἐκεῖνους. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, καὶ ἕνας ἄλλος προφήτης ἔλεγεν: «Κατηραμένος εἶναι καθένας, ποὺ ἐλπίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον».²³ Διότι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι πλέον μηδαιμὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα. Πράγματι εἶναι πλέον μηδαιμὸν ἢ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀράκην· μᾶλλον δὲ εἶναι ὄχι μόνον ἀδυναμία, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνη. Γνωρίζουν δὲ ὅσοι πολλὰς φορές ἐνεπιστεύθησαν τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἔπεσον μαζί μὲ ἐκείνους. Ἡ ἐλπίς, ὅμως, εἰς τὸν Θεὸν δὲν εἶναι μόνον ἰσχυρὰ, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλὴς, χωρὶς νὰ ἔχη κομμίαν μεταβολῆν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Ἡ δὲ ἐλπίς δὲν ἐντροπιάζει».²⁴ Κάποιος δὲ ἄλλος σοφὸς λέγει: «παραστρεῖστε τὰς ἀρχαίας γενεάς καὶ προσέξατε: ποῖος ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Κύριον καὶ κατεντροπιάσθη;»²⁵

Ἄλλ' ἐγὼ, λέγει κάποιος, ἤλιπσα καὶ κατεντροπιά-

22. Ἐσθθ' 14, 4.
23. Ἰερ. 17, 5.
24. Ρωμ. 8, 5.
25. Σαρ. Σαρ. 2, 10.

σθην. Σκόπη, άνθρωπε και μη αντιμεύλης εις την Ἁγίαν Γραφήν. Ἐάν κατεντροπιάσθης. Ἐ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι δὲν ἠλπισας ὅπως ἔσπευεν, ὅτι ὑπεχώρησας, ὅτι δὲν ἀνέμενας τὸ τέλος, ὅτι ἔβειξας μικροφυλίαν. Ἄλλὰ μὴ κάμης αὐτὸ ἀνεπιθέτως εἶναι ἴσως τὰς συμφορὰς νὰ πλησιάζουσι μὴ ἀπογοητεύουσαι. Διότι αὐτὴ εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν ἐλπίς, τὸ νὰ μὴν ὄρθιος ἂν καὶ ἔχῃς εἰσελθεῖ μέσῃ εἰς τὰς συμφορὰς.

Τὶ ἦτο ἀβλιώτερον ἀπὸ ἐκείνου τοῦς θαυμάριους, δηλαδὴ τοῦς Νινευίταις; Ἄλλ' ὅμως, ἂν καὶ ἦσαν εἰς αὐτὴν τὴν πᾶσιβαν 321 Α καὶ ἐπερίμενον ὅτι ἡ πόλις θὰ πέσῃ, δὲν ἀπηλείψθησαν, ἀλλ' ἔβειξαν τελείαν μετένοιον. Διὰ τοῦτο καὶ ἔκαμαν, ὥστε νὰ ἀλλάξῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ. Εἶδες πῶσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἐλπίδος; Τὶ δὲ ἔκαμεν ὁ ἴδιος ὁ προφήτης; Ἄν καὶ ἦτο εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους δὲν ἐνεθυμείτο τὸν καὶ τὴν ἐπιστροφήν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα;

Καὶ σὺ, λοιπὸν, ἔστω καὶ ἂν εἰσελθῇς εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον καὶ σὲ ἀπειλεῖ πῶσον μεγάλος ἀριθμὸς κινδύνων, μὴ ἀπελπίζουσι. Διότι εἶναι δυνατόν εἰς τὸν Θεὸν νὰ εὕρῃ διέξοδον καὶ εἰς τὰς δυσχερείας. Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος σοφὸς λέγει: «ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὴν ἑσπέραν γίνονται πολλὰ μεταβολαὶ καὶ θλαὶ παρέργονται ταχύτατα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου» 32 Β Δὲν εἶδες τὸν θαυμαζόμενον διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν νὰ πεινᾷ; Δὲν εἶδες τὴν χήραν εἰς τὴν πτωχείαν τῆς νὰ εἶναι εὐτυχής;

Ὅταν τὰ πράγματα φθάσουσι εἰς τὴν δυσκολίαν, τότε ἐλπίζε περιούσιον. Διότι τότε κυρίως ὁ Θεὸς φανερώσει τὴν δύναμίν Του, ὅχι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ὅταν ἐκλείψῃ κάθε ἐλπίς ἀπὸ τοῦς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο, θεοβαίως, ὅτε τοὺς τρεῖς παῖδας ἤρασαν ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὴν κάμινον, 33 ὅτε τὸν Δαυὶδ πρὶν πέσῃ μέσῃ, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας.

Νὰ μὴ προσέχῃς, λοιπὸν, τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια σὲ ῥίπτουσι μέσῃ εἰς τὴν ἀπελπίαν. Ὁ ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὅποια τοὺς ἀηλιτισμένους ὀδηγεῖ εἰς καλὰς ἐλπίδας. Αὐτὸ, λοιπὸν, ἀποδεικνύων ὁ ψαλμωδὸς καὶ ἐπειδὴ θέλει νὰ παρουσιάσῃ τὴν εὐχέριαν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἡμπορεῖ νὰ ἀνοίσωρῃ

19. Σοφ. Σειρ. 19, 26.

20. Δακ. 3, 26.

21. Δαν. 13, 42.

ἐκείνους τοῦ ἔπασαν μέσῃ εἰς τὰς συμφορὰς καὶ καταβυθίσθησαν, ὅχι μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ τῶρα ἄκουσον τί προσέθεσεν: «Ὅλα τὰ ἔθνη με περιεκύκλωσαν».

Εἶδες ἀναπόφευκτον κίνδυνον; Διότι ἡ μάχη δὲν ἦτο ἐκ παρατάξεως, ὅτε ἴσταντο οἱ ἀντίπαλοι εἰς εὐθείαν, ἀλλὰ μέσῃ ἀπεκλείσθη, ὥσάν νὰ συνεκλείσθη μέσῃ εἰς κάποιον μεγάλο δίκτυον Δ καὶ συνεκρατέτο ἀπὸ δίκτυα. Περιεκυκλώθη δὲ ὅχι ἀπὸ ἓν ἢ δύο ἢ τρεῖς, ἀλλ' ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη. Ἄλλ' ὅμως, ὅλα αὐτὰ τὰ θεομὰ ἔσπασαν με τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν.

«Καὶ με τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοὺς ἀπέκρουσα». «Μὲ περιεκύκλωσαν στενώς καὶ με τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοὺς ἀπέκρουσα». «Μὲ περιεκύκλωσαν ὅπως αἱ μέλισσαι τὴν κηρήθραν καὶ ἐξεκούθησαν καθὼς ἡ φωτιὰ εἰς τὰ ἀγκάθια, ἀλλὰ με τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοὺς ἀπέκρουσα».

Εἶδες πῶς περιγράφει τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν; Διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς «περιεκύκλωσαν», ἀλλ' «ὅπως αἱ μέλισσαι» καὶ «καθὼς ἡ φωτιὰ εἰς τὰ ἀγκάθια».

Ἐ Μὲ τὰς μέλισσας ὀπανίσειται τὸν μεγάλον ζῆλον καὶ με τὰ ἀγκάθια τὸν ἀναπόφευκτον θυμὸν καὶ τὴν ἀσθεσίαν τὴν ὀργὴν. Διότι ποῖος θὰ ὑποφέρῃ τὴν φωτιάν, ἡ ὅποια θὰ πέσῃ μέσῃ εἰς τὰ ἀγκάθια;

Ἄλλ' ὅμως, λέγει, ἂν καὶ ἔκαμαν τῶσον πολὺ καὶ τῶσον γρηγόρα καὶ με περιέκλεισαν μέσῃ, ὅχι μόνον διέφυγα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπέκρουσα. Παρατήρησε ὅτι αὐτὸ γίνεται καὶ με τὸ δάσος. Πράγματι, 322 Α ἡ φωτιὰ ἔκαεν τὴν θάτον καὶ οὐτὲ ἡ δάτος ἔκαϊετο, ὅτε ἐκείνη ἐσθῆνεν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο παρέμειναν συντροφία μετὰ τὸν χωρὶς νὰ διασπῶνται. 323 Καὶ πράγματι: τί εἶναι πῶ ἀδύνατον ἀπὸ τὴν θάτον καὶ καυστικώτερον ἀπὸ τὴν φωτιάν; Ἄλλ' ὅμως, ἡ θαυματουργὸς δύναμις τοῦ Θεοῦ, πρῶττουσα θαυμαστὰ πράγματα, ἄφησε καὶ τὰ δύο νὰ μένουσι καθὼς ἦσαν.

Κατὰ τέτοιον θαυμαστὸν συνέβαινε καὶ τότε. Διότι ὅταν φωτιὰ ἔτρεξαν ἐναντίον τοῦ καὶ ὅταν μέλισσαι ἐπετέθησαν. Τὸν εἶχαν περιεκλείσει μέσῃ καὶ δὲν ἡμπορέσαν νὰ τοῦ κάμουν τίποτε. Διότι τὸ ἀκυρτερον θῆλον, ἡ ἀκατανίκητος συμμοχία, δηλαδὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀπεμάκρυνεν ὅλους αὐτούς.

Β «Ἄφου με ἔσπρωξαν ἐκινδύνευσα νὰ πέσω, ἀλλ' ὁ Κύριος ἐνδιεφέρθη δι' ἐμέ».

Προηγουμένως ἀνέφερε τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν, περιγράφας τὸ πλῆθος, τὴν μορφήν, τὸν ἕλητον καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐπιβρομῶν. Τώρα δὲ μᾶς λέγει ἀπὸ ποίους ἔπαθεν αὐτάς.

Τόσον μὲ ἔξουσίασαν αἱ συμφοραί, λέγει, ὥστε παρ' ἄλλων νὰ πέσω καὶ νὰ κρημινοῦμαι. Διότι τόσον ἀνετραπὴν ἀφ' οὗ με ἔσπρωξαν, ὥσταν νὰ πρόκειται νὰ πέσω κατὰ γῆς.

Ἄλλ', ὅμως, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ γονατίσω καὶ νὰ ἐξαπλωθῶ κάτω καὶ ἀφ' οὗ ἀπεγοητεύθην ἔντελως ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τότε ἀφανέρωσε τὴν βοήθειάν Του. Ὁ Θεὸς πράττει αὐτὸ, ὥστε οὐδεὶς νὰ μὴ σφετερίζεται τὴν δόξαν Του. **Γ** Αὐτὸ ἔκαμε καὶ με τὸν Γεδεών εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Κριτῶν.²³ Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ Ἐζεκιίου²⁴ ἔστησε τὸ μνημεῖον νίκης ἂν καὶ ἦτο νύκτα. Διότι ἂν καὶ ἐκεῖνος δὲν συνετέλεσεν καθόλου εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὴν νίκην, ὅμως ἀπηλιπίσθη ἂν καὶ μόνον παρέστη εἰς τὴν παράστασιν, ἂν καὶ εἶδεν τοὺς φονευομένους νὰ πίπτουν, δὲν ἔπαθεν αὐτὸ ἀκόμη περισσότερον;

Ὅταν, λοιπὸν, τὰ πράγματα φθάσουν εἰς ἀπελπιστικὸν σημεῖον ἐξ ἐπιμέρας τῆς ἀσπρωπίνης ἐλπίδος, τότε προσφέρει τὴν βοήθειάν Του. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ με τὸν Γολιάθ²⁵ καὶ με τοὺς ἀποστόλους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «ἀλλὰ ἡμεῖς εἰς τοὺς ἐαυτοὺς μας ἔχομεν λάθει τὴν καταδικὴν τοῦ θανάτου, διὰ νὰ ἔχωμεν πεποιθῆσθαι ὄχι εἰς τοὺς ἐαυτοὺς μας, **Δ** ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἀνιστᾷ τοὺς νεκρούς».²⁶

«Ὁ Κύριος εἶναι ἡ δύναμίς μου καὶ ὁ ὕμνος μου καὶ αὐτὸς ὤηρξεν ἡ σωτηρία μου». Ὡσάν νὰ ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς ἔγενεν ἡ δύναμίς μου καὶ ἡ βοήθεια. Τί σημαίνει, ὅμως, με τὸ νὰ λέγῃ «ὁ ὕμνος μου»; — Ἡ δόξα μου, ὁ ἔπαινος μου, ὁ στολισμὸς μου καὶ ἡ λαμπρότης μου.

Διότι ὄχι μόνον μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ μᾶς κάμνει περιφήμους καὶ πασιφανεῖς. Παντοῦ ἠμπορεῖς νὰ ἴδῃς αὐτὸ, δηλαδὴ νὰ δῖθῃ τὴν σωτηρίαν μαζί με δόξαν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ ἄλλο ὑπαινίσσεται με

23. Κριτ. κεφ. 7.

24. Δ' Βασίλ. 19, 36.

25. Α' Βασίλ. 17.

26. Β' Κορ. 1, 9.

αὐτὸ. Ποῖον δὲ εἶναι αὐτό; **Ε** «Ὅτι αὐτὸ εἶναι, λέγει, δι' ἐμέ διαρκές ἄσμα, ὁ ὕμνος πρὸς Αὐτὸν αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον δι' ἐμέ, τὸ νὰ ἄνυμνῶ Αὐτὸν συνεχῶς».

Ἄς ἀκούουν ἐκεῖνοι ποὺ σασιζοῦν τελείως εἰς τὰ σατανικά ἄσματα ποῖαν θλάσθην ὑφίστανται, καὶ ποῖαν συγχάρησιν θά εἶχον, ὅταν αὐτὸς διαρκῶς ἀνυμνῇ τὸν σωτήρα, ἐνῶ ἐκεῖνοι κυλιόνται μέσα εἰς τὰ ἄσματα τῶν δαιμόνων.

«Φανή χαρᾶς καὶ σωτηρίας εἰς τὰς σκηνάς τῶν δικαίων». Πράγματι, ὅταν ὁ Θεὸς ποικτοποιήσῃ τὰ πάντα, ἐκεῖνοι ποὺ ἀπολαμβάνουν τὴν νίκην χαίρουν καὶ χοροπηδοῦν χαίρουν δὲ διπλάσιως καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἐσώθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.²⁷ **Α** Εἰς αὐτοὺς γίνετα αἴτιος χαρᾶς, ἐκεῖνος ποὺ ἔστησεν τὸ μνημεῖον τῆς νίκης.

Κατόπιν, φανερόντων καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς βοήθειας, προσέθεσεν: «εἰς τὰς σκηνάς τῶν δικαίων». Δὲν εἶπεν «εἰς τὰς οἰκίας», ἀλλ' «εἰς τὰς σκηνάς», ἐπιθυμῶν νὰ παρουσιάσῃ τὴν προχειρότητα τῆς κατοικίας των. Τέτοια ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀβραάμ ὅταν ἐπέστρεψεν νικήσας τοὺς θαρβάρους καὶ ἀφ' οὗ εἶχε γίνε ἐνδοξὸς με τὰς ἐπιτυχίας.²⁸ Τέτοια ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ Παύλου ὅταν ἐπέστρεψεν, ἀφ' οὗ ἐνίκησεν τοὺς δαίμονας, ἐξήρπασε τὴν πλάνην καὶ διηγείτο τὰς ἐπιτυχίας.

Β «Ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου ἔκαμε θρίκαμβόν». «Ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου με ἀνύμωσεν». Πρόσεξε τὴν ἀφορμὴν τῆς χαρᾶς. Διότι αὐτὸ λέγει καὶ τώρα ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγεν προηγουμένως, ἀποδεικνύον ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέτυχεν αὐτά. Βλέπεις ὅτι ἡ εὐεργεσία του γίνετα ὄχι μόνον με τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς συμφοράς, ἀλλὰ καὶ με τὴν ἀπόκτησιν τῆς δόξης. Διότι, ἀφ' οὗ εἶπεν «ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου ἐπέτελεσεν θρίκαμβόν», προσέθεσεν: «ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου με ἀνύμωσεν», διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν δόξαν ποὺ τοῦ ἐδόθη. Διότι ποὺ «με ἀνύμωσεν» χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοῦ «με ἐδόξασεν». Πράγματι, ὄχι μόνον τοὺς ἔκαμε δυνατοὺς, ἀλλὰ καὶ ἐνδοξοὺς.

«Δὲν θά ἀποθάνω, ἀλλὰ θά ζῆσω καὶ θά δηγοῦμαι τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου». Οἱ μὲν κίνδυνον, λέγει, με ἐφοβήριζαν με τὸν θάνατον, ἐγὼ δὲ «δὲν θά ἀποθάνω, ἀλλὰ θά ζῆσω». **Γ** Διότι τέτοια εἶναι ἡ θαυματουργὸς ἐνεργεια τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἤρπασεν αὐτὸν ἀπὸ τὸν θάνατον.

27. Πev. 14, 16.

Με τούς απροδοκίτους δὲ κινδύνους ζωγραφίζει τὴν εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως πρὶν ἀπὸ τὴν καιρὴν Διαθήκην. Πράγματι, μὴς ἔδωκεν ἐξ ἀρχῆς ἀλληγορίας, ὅταν μετέθεσεν τὸν Ἑνώχ.²⁸

Ἐάν, θεθαίως, δὲν πιστεύῃς ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀναστήσῃ σώματα, πιστεύει ἀπὸ αὐτοῦ. Διότι πᾶς ἀντέξε τὸσον πολὺν χρόνον ἐκεῖνα τὸ σῶμα; Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ ἀνορθώσῃ καταστραμμένη οἰκίαν μὲ τὸ νὰ συγκρατήσῃ ἐπὶ τὸσον πολὺν χρόνον μίαν χαλασομένην καὶ καλαϊάν οἰκίαν.

Δὲν καταλαβαίνεις ὅτι ἐδημιούργησεν ἐκεῖνα πού δὲν ὑπῆρχον; Δ' Ἐπομένως, πολλὴ περισσότερον ἤμπορεῖ νὰ ἀναστήσῃ αὐτά.

Ἔχεις, ὁμως, καὶ ἄλλην εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως. Ἐγνώθῃ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ προφήτου Ἡλία, ὁ ὁποῖος καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἀπέθανεν.²⁹ Ὅλα εἶναι εὐχερῆ καὶ εὐκόλα διὰ τὸν Θεόν. Ἐκονεῖνα πράγμα δὲν εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν Θεόν; λέγει ἡ Γραφή.³⁰ Καὶ ὁ προφήτης λέγει σχετικῶς: «Ὅλα ὅσα ἠθέλησεν ἐδημιούργησεν».³¹

Δὲν θέλεις ὅτι καὶ εἰς σέ εἶναι δύσκολα τὰ ἔργα τοῦ ἐξουουργοῦ; Ἄλλ' ὁμως παραμερίζεις ἐνώπιον τῆς τέχνης του. Μετὰ ταῦτα, εἰς μὲν τὴν τέχνην τοῦ συνδούλου σου παραμερίζεις, ἀπὸ τὴν σοφίαν δὲ τοῦ Θεοῦ ζητῆς ἀπολογία καὶ δὲν παραδέχεσαι μὲ τὴν πίστιν αὐτοῦ πού ἔγινε; Πόσος ἀπερισκεψίας εἶναι ἀντιῆξι αὐτά; Ε' «Δὲν θὰ ἀποθάνω, ἀλλὰ θὰ ζήσω». Δὲν θὰ σφάλῃ δὲ κάποιος ἐάν ἤθελεν ἐπινοήσει ἀναγωγικῶς αὐτὸ τὸ ρητόν. Διότι, ἂν καὶ αὐτὸ ἔχει λεχθῆ διὰ τὴν ἀνάστασιν, ὁμως ἐπινοεῖται καὶ κατ' ἄλλον τρόπον. (Διότι τὸ «ἐν θά ἀποθάνω» σημαίνει, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι θάνατος).³² Ἄ Διότι δὲν θὰ ἀποθάνω, λέγει, μὲ τὸν ἄλλον θάνατον, τὸν ὁποῖον ὑπαινίσσεται ὁ Χριστὸς λέγων: «ὅποιος πιστεύει εἰς ἐμέ, καὶ ἂν ἀποθάνῃ, θὰ ζήσῃ καὶ ὅποιος ζῆ καὶ πιστεύει εἰς ἐμέ δὲν θὰ ποθάνῃ».³³

«Καὶ θὰ διηγηθῶ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου». Αὕτη εἶναι κυρίως ἡ ζωὴ καὶ νὰ ὁμῆς αὐτόν καὶ εἰς θεοῦς νὰ ἀνομιλέσῃς τὰ θαύματα αὐτοῦ.

Ποῖα ἔργα; ἐπεὶ μου. Αὐτὰ πού πρόκειται νὰ διηγη-

28. Γεν. 5, 24.

29. Δ' Βασίλ. 3, 11.

30. Λευκ. 1, 37.

31. Ψαλμ. 118, 11.

32. Ψαλμ. 118, 26.

θῆ προσθέτων: «Κατ' ἐπανάληψιν μὲ ἐδοκίμασεν ὁ Κύριος καὶ δὲν μὲ παρέδωκεν εἰς τὸν θάνατον». Εἶδες τὴν θαυματουργὸν ἐνέργειαν; Εἶδες τὴν ἀφέλειαν; Διότι ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην του ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἀπέλλεγε. Ἡ ἀλλά καὶ ἐπειδὴ ἔπεισε μέσα τὸν εὐγνωμονεὶ πάρα πολὺ καὶ ἀναφέρει τὴν ἀφέλειαν τῆς δοκιμασίας. Ποῖα λοιπὸν εἶναι αὕτη; «Κατ' ἐπανάληψιν μὲ ἐδοκίμασεν ὁ Κύριος», λέγει. Αὕτη εἶναι ἡ χρησιμότης τῶν κινδύνων ὅτι τὸν ἔκαμαν καλλίτερον. Εἶδες τὴν δύναμιν καὶ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη; Δηλαδή μὲ τὸ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ εὐρίσκειται μέσα εἰς τὰς συμφορὰς καὶ μὲ τὸ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ πάλιν.

«Καὶ δὲν μὲ παρέδωκεν εἰς τὸν θάνατον», λέγει. Καλῶς εἶπεν ἄλλος ἐρμηνευτὴς εἰς τὸν θάνατον δὲν μὲ προσέφερεν, διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι δια ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Ὡστε ἐκέρδιον διπλῆν σωτηρίαν, δηλαδή τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ ἀπὸ τὰς συμφορὰς καὶ ἀπὸ τὴν κακίαν. C Διὰ ταῦτα καὶ ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Ἑβραίους, λέγει: «Ἐάν ὁμως δὲν ἐδοκιμάσατε διαλαδωγῶν, τότε εἰσαθε νόθα παῖδιά καὶ ὄχι γνήσια».³⁴

Ἄνοιξάτέ μου τὰς πύλας τῆς δικαιοσύνης ἵνα εἰσέλθω θὰ δοξολογήσω τὸν Κύριον». Εἰς τοὺς δοκιμαζομένους ἀνοίγονται αἱ πύλαι, ἐνῶ εἰς τοὺς παραμεριζομένους τὰ ἁμαρτήματα.

Ἐκεῖνος πού ἐδοκιμάσθη ἤμπορεῖ νὰ λέγῃ μὲ θάρρος: «ἄνοιξάτέ μου τὰς πύλας τῆς δικαιοσύνης».

Βεθαίως ἤμποροῦμεν νὰ ἐπινοήσωμεν καὶ ἀλληγορικῶς τὸ ρητόν καὶ νὰ θεωρήσωμεν τὰς πύλας τῶν οὐρανῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι κλεισταὶ διὰ τοὺς κακοὺς. Εἰς αὐτάς πρέπει νὰ κτυπῶμεν μὲ τὴν ἀρετὴν, τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην.

D «Αὕτη εἶναι ἡ πύλη τοῦ Κυρίου» οἱ δίκαιοι θὰ εἰσέλθουν ἀπὸ αὐτῆς. Ὑπάρχουν πύλαι θανάτου, ὑπάρχουν πύλαι καταστροφῆς, ὑπάρχουν πύλαι ζωῆς, ὑπάρχουν πύλαι στεναῖ καὶ στενοδύρωσι. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, ἐπειδὴ ὑπάρχουν πολλαὶ πύλαι, ἀναφέρει τὸ διακριτικὸν σημεῖον τῆς πύλης τοῦ Κυρίου καὶ προσθέτει: «αὕτη εἶναι ἡ πύλη τοῦ Κυρίου». Διότι ἐκεῖνα δὲν εἶναι πύλαι τοῦ Κυρίου.

Ποῖον εἶναι τὸ διακριτικὸν σημεῖον αὐτῆς; Τὸ ὅτι εἰσερχοῦνται ἀπὸ αὐτῆς ὅσοι δοκιμάζονται καὶ στενοχω-

33. Ἑβρ. 13, 8.

ροῦνται. Διότι εἶναι στεγὴ καὶ στενωχῶρος ἐφ' ἧσον δὲ εἶναι στενωχῶρος, θὰ θεαθῶσιν διὰ μέσου αὐτῆς οἱ στενωχῶροί, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ἡ πόλις, ἢ ὅποια ἀγγεῖα εἰς τὴν καταστροφήν.

Ἐ-Θὰ σὲ δοξολογήσω, διότι μὲ ἤκουσες καὶ ἔγινες σωτήρ μου». Δὲν εἶπεν ἀπλῶς «ἤκουσες», ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως μὲ ἔδοκίμασες καὶ μὲ ἔκαμες καλλίτερον. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν εὐχαριστεῖ, ὅχι δι' ἐκεῖνα ποῦ ἤκουσεν ὁ Θεός, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνα μὲ τὰ ὅποια ἔδοκίμασθη. Διὰ τοῦτο, θεθικός, ἠκούσθη καὶ παντοῦ αὐτὸς προσφέρει πλουσίας αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς εὐχαριστίας. Αὐτὸ, θεθικός, ποῦ εἶπας καὶ δὲν θὰ πούσω νὰ λέγω ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν θυσία καὶ προσφορά.

325 A «Τὸν λίθον, τὸν ὅποιον ἀπέρριψαν οἱ οἰκοδόμοι, αὐτὸς ἔγινε θεμέλιος λίθος». Ὅτι τὸ ρητὸν αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστὸν, εἶναι φανερόν εἰς ὅλους. Διότι ὁ ἴδιος εἰς τὰ Εὐαγγέλια παρουσιάζει αὐτὴν τὴν προφητείαν λέγων: «Οὐδέποτε ἀνεγνώσατε, τὸν λίθον, τὸν ὅποιον ἀπέρριψαν οἱ οἰκοδόμοι, αὐτὸς ἔγινε θεμέλιος λίθος».³⁴

Ἐάν, ὅμως, νομίζῃς ὅτι τὸ ρητὸν δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον, ὅτε νῦν τὸ ὅτι εἰσῆλθεν ἡ προφητεία καὶ διέκαμιν εἰς τὸ μέσον τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλέγχθησαν αἱ περισσότεροι ἀπὸ τὰς προφητείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐπειδὴ ἔπρεπεν αὐτοὶ νὰ εἶναι συγκεκριμένα ἕως εἰς ἕνα κατὸν, διὰ νὰ μὴ ἐξαφανισθοῦν αὐτὰ τὰ θεμέλια. Ἀφοῦ καὶ ἡ προφητεία διὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ, ὅ φωνεῖται μὲν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ὅμως δὲν ἔχει τίποτε ὅμοιον μὲ ἐκεῖνην ὅπως τὸ: «Ἰδοὺ ἡ παρθένος θὰ συλλάβῃ εἰς τὴν κοιλίαν καὶ θὰ γεννήσῃ υἱόν, τὸν ὅποιον θὰ ὀνομάσῃς Ἐμμανουήλ».³⁵ «τὸ ὅποιον μεταφράζομενον σημαίνει, μαζί μας εἶναι ὁ Θεός».³⁶

«Τὸν λίθον, τὸν ὅποιον ἀπέρριψαν οἱ οἰκοδόμοι». Οἰκοδόμους ἔνοιοι τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς νομοδιδασκάλους, τοὺς Γραμματεῖς, τοὺς Φαρισαίους ἐπειδὴ ἀπεδοκίμαζαν αὐτὸν λέγοντες: «εἶσαι Σαμαρεῖτης καὶ ἔχεις δαιμόνιον».³⁷ Καὶ πάλιν ἔλεγον: «αὐτὸς δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν,

34. Ματθ. 21, 42.
35. Ἦσα. 7, 14.
36. Ματθ. 1, 23.
37. Ἰω. 8, 48.

ἀλλὰ πλανῶ τὸν λαόν».³⁸

Ἄλλ' ὅμως αὐτὸς ποῦ ἀπεδοκίμασθη ἐφάνη τὸσον ἀξιόλογος, ὅστε νὰ γῆναι θεμέλιος λίθος.

Ἐ-Διότι δὲν εἶναι ὁ κάθε λίθος κατ' ἄλλῳ ὅπως ἀκρογωνιαίος, ἀλλ' εἶναι μόνον ὁ πᾶσον ἀξιόλογος καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἠμπορεῖ νὰ συνδέσῃ τοὺς τοίχους καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρᾶς. Ἐκεῖνο ποῦ ἔνοιοι ἐδῶ ὁ προφήτης εἶναι δύο πλευρᾶς. Ἐκεῖνος ποῦ ἀπεδοκίμασθη καὶ περιφρονήθη ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἀπεδείχθη τὸσον ἀξιολογώτατος, ὅστε ὅχι μόνον νὰ θεμελιώσῃ τὴν οἰκοδομήν, ἀλλὰ καὶ νὰ συνδέσῃ ὅσο τοίχους.

Ποίους ἀκριβῶς τοίχους; —Τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστὸν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Διότι αὐτὸς εἶναι ἡ εἰρήνη μας, ὁ ὅποιος συνήνωσε τὰ δύο μέρη καὶ κατέρριψεν τὸ μεσοτοιχίον τοῦ φραγμοῦ, ὃ δηλαδὴ τὴν ἔχθραν καταργήσας διὰ τῆς σαρκὸς τοῦ τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ποῦ συνίστατο εἰς διατάγας, διὰ νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἕνα νῦν ἄνθρωπον».³⁹ Καὶ πάλιν λέγει ὁ ἴδιος: «εἰδοὶ ἔχετε οἰκοδομηθῆ ἑπάνω εἰς τὸ θεμέλιον τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν, τοῦ ὁποῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος».⁴⁰

Τὸ ἐν λόγῳ ρητὸν τοῦ ψαλμοῦ ἀποτελεῖ μεγάλην κατηγορίαν διὰ τοὺς Ἰουδαίους, διότι, ἐνῶ ἐκτίζαν, δὲν διέκριναν τὸν κατ' ἄλλῳ λίθον, ἀλλ' ἀντιθέτως τὸν ἀπέρριψαν ὡς μὴ ἀξιόλογον, ἐκεῖνον ποῦ ἠμποροῦσε νὰ θεμελιώσῃ τέτοια οἰκοδομήν. Ἐάν δὲ θέλῃς νὰ μάθῃς διὰ τοὺς δύο τοίχους, ἀκουσε τί λέγει ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς: «ἔγω καὶ ἄλλα πρόβατα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἀπὸ αὐτὴν τὴν μασθρᾶν πρέπει νὰ φέρω καὶ ἐκεῖνα... Ἐ καὶ θὰ γίνῃ ἕνα ποιμνίον, ἕνας θυσικός».⁴¹

Αὐτὸ προετιμῶν καὶ παλαιότερον. Διότι ὁ Ἀβραάμ ἔχει γένει πατριάρχης καὶ τῶν δύο καὶ ἐκείνων ποῦ ἦσαν εἰς τὴν ἀκροθυσίαν, δηλαδὴ τῶν Ἑθνικῶν καὶ ἐκείνων ποῦ εἶχον τὴν περιτομήν, δηλαδὴ τῶν Ἰουδαίων. Ἄλλ' ἐκεῖνο μὲν ἦτο ὡσὺν σύμβολον, αὐτὸ δὲ εἶναι ἀληθές. «Αὐτὸς ἔγινεν θεμέλιος λίθος» δηλαδὴ συνέδεσεν καὶ τὰ δύο ἔθνη.

Ἐ-Ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου ἔγινεν αὐτῆς. Τί σημαίνει

38. Ἰω. 7, 12.
39. Ἐφεσ. 2, 14-15.
40. Ἐφεσ. 2, 20.
41. Ἰω. 10, 16.

αυτό; — Δὲν ἦτο, λέγει, αὐτὸ κατὰ πῶς ἐγένετο ἀπὸ ἀνθρώπων, δὲν ἦτο ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ, δὲν ἦτο ἔργον ἀγγέλων ἢ ἀρχαγγέλων τὸ νὰ σχεδιάσῃ πέτοιαν γωνίαν. **226** Α Οὐδείς, θεσβίως, εἶχε τὴν δύναμιν, οὔτε δικαίος, οὔτε προφήτης, οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ μόνον ἦτο ἐπιτυχία. Διότι τοῦτο ἰδιαίτερος αὐτοῦ εἶναι τὸ ἔργον του.

Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «Ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου ἐγένετο αὐτό», δηλαδή τὸ ἀξιοθαύμαστον καὶ παράδοξον ἔργον τοῦ θεμελίου.

«Καὶ εἶναι θαυμασιτὴ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας». Ποῖα εἶναι ἡ θαυμασιότης; — Ἡ γωνία, ἡ συνάθροισις τῶν δύο ἐθνῶν εἰς τὴν εὐσέθειαν. Διότι ἀπὸ τούτῳ Ἰουδαίους ἐπίστευσεν πλῆθος ἀναρίθμητον καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν Ἰουδαῖοι. **Β** Καλῶς δὲ εἶπεν: «ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας». Διότι δὲν εἶναι εἰς ὅλους ὀλοφάνερρον τὸ θαῦμα. Διότι ποῖος δὲν θὰ ἐξεπλήττειτο, ποῖος δὲν θὰ ἐθαύμαζεν τὸ γεγονός, ὅτι ἐκεῖ πῶς ἐσταυρώθη ὁ Χριστὸς ἐκεῖ προσκυνεῖται ὁ Χριστὸς καὶ ἐκεῖνοι πῶς τὸν ἐσταύρωσαν νὰ εὐρίσκονται εἰς τὴν ταπεινώσειν, ἐνῶ ἐκεῖνοι πῶς τὸν προσκυνοῦν νὰ εἶναι ἐνδοξαί;

Διότι ὁ λόγος διέτρεξεν ὅλην τὴν οἰκουμένην ἀφοῦ ἀνέδρασαν ὅλους μὲ τὴν ἀλήθειαν. Εἶναι μὲν, λοιπόν, ἀξιοθαύμαστον καὶ εἰς ἐκείνους πῶς τὴν ἐξετάζουν ὅπως δῆποτε, πολὺ δὲ πὸ ἀκριβῆς καὶ σαφῆς εἰς ἐκείνους πῶς πιστεύουσιν. Διὰ τοῦτο εἶπεν: «ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας».

Γ «Αὐτὴ εἶναι ἡ ἡμέρα, τὴν ὅριον ἔκομεν ὁ Κύριος» ὡς ἀγαλλιασθῶμεν καὶ ὡς εὐφρανθῶμεν κατ' αὐτήν». Μὲ τὴν λέξιν «ἡμέρα» ἐδῶ δὲν ἐννοεῖ τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τὰς ἐπιτυχίας, αἱ ὁποῖαι ἐγένον κατ' αὐτήν. Διότι καθὼς ἀκριβῶς ὅταν λέγῃ «πονηρὰ ἡμέρα» δὲν ἐννοεῖ τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τὰς κακὰς πράξεις πῶς γίνονται κατ' αὐτήν, ἔτσι καὶ ὅταν λέγῃ «καλὴ ἡμέρα» ἐννοεῖ τὰ κατὰ ἔργα πῶς γίνονται κατ' αὐτήν.

Αὐτὸ δὲ πῶς ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἔξῃ: αἱ ἐπιτυχίας τοῦ Θεοῦ πῶς ἐγένον κατ' αὐτήν, τὰς ἔκομεν ὁ Θεός. Διότι μόνον τὸ ἰδικόν Του χερί ἠμποροῦσε νὰ πράξῃ ὅσα ἔχουν γίνει. Τί, λοιπόν, θὰ ἠμποροῦσεν νὰ ὑπάρξῃ ὁμοίον μὲ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὅποιον ἐγένετο ἡ συμφιλίωσις τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἐτελείωσεν ὁ μακροχρόνιος πόλεμος **Δ** καὶ ἡ γῆ ἐγένετο οὐρανός; Κατὰ τὴν ὅποιον οἱ ἀνάξιοι ἀνθρώποι τῆς γῆς ἐφάνισαν ἀξίω τῆς

θουαλείας, τὸ καλλίτερον μέρος τῆς ὑπάρξεώς μας μετεφέρθη ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ἀνοίξεν ὁ παράδεισος, ἐλάθωμε πάλιν τὴν παλαιὰν πατερίδα, ἡ κατάρρα ἐξηφανίσθη καὶ ἡ ἁμαρτία διελύθη; Κατὰ τὴν ὅποιαν ὅσοι ἐπιμαυρήθησαν ἀπὸ τὸν νόμον εὐρήκαν τὴν σωτηρίαν χωρὶς τὸν νόμον, ὀλοκλήρως ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα ἐγνώρισαν τὸν Δεσπότην τὸν ἰδικόν των, καὶ ἔγιναν ἀναρίθμητα ἄλλα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιάσωμεν μὲ λόγια;

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ὁ προφήτης, ἀφοῦ κατενόησεν ὅλα αὐτά, ἀποδίδει τὰ πάντα εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὅσα ἔχουν γίνει εἶναι ἔργα τοῦ Θεοῦ.

«Ἄς χαρῶμεν καὶ ὡς εὐφρανθῶμεν κατ' αὐτήν». Ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν πνευματικὴν εὐφροσύνην, τὴν νοερὰν, τὴν ψυχικὴν. **Ε** «Ἄς χαρῶμεν καὶ ὡς εὐφρανθῶμεν κατ' αὐτήν, διότι εὐρήκαμεν τόσα πολλὰ ἀγαθὰ. Διότι καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὰ ἐπιτυχία τὸ νὰ χαίρῃς, νὰ σκιρτᾷς καὶ νὰ εὐφραίνῃσαι διὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ δέχεσαι μὲ εὐχαρίστησιν τὰς ἐδερνεσίας τοῦ Θεοῦ.

«Ὁ Κύριε, σῶσε μας ὁ Κύριε, καθοδήγησέ μας εἰς αἰσίον τέρμα». Ἀφοῦ εἶδε τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκουμένης, τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀλλαγὴν πρὸς τὸ καλλίτερον, συμμετέχον εἰς τὴν χαρὰν ἐκείνων πῶς ἀπολαμβάνουσιν αὐτὰ εἶπεν: «Ὁ Κύριε, σῶσε μας ὁ Κύριε, καθοδήγησέ μας εἰς αἰσίον τέρμα». **227** Ἄ Διηλαθὴ σῶσε τοὺς ἀπολαμβάνοντας αὐτὰ, ὥστε καὶ νὰ χορτάσουν καὶ νὰ παρουσιάσουν ἔργα ἀντάξια τῆς δόξης. Κάμε εὐκόλον τὸ ταξιδεῖόν των, ὥστε ἀφοῦ ἐπέτυχον αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ νὰ μὴ τὰ στερηθοῦν.

«Εὐλογημένος ὅς εἶναι ἐκεῖνος πῶς ἔρχεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Τὰ σχετιζόμενα μὲ ἡμᾶς δὲν σταματοῦν εἰς τὰ ὅσα ἔχουν γίνει, ἀλλὰ προχωροῦν εἰς ἄλλα μεγαλύτερα, δηλαδή εἰς τὴν ἀνάστασιν, τὴν θουαλείαν, τὴν κληρονομίαν μὲ τὸν Χριστόν. Ὅλα αὐτὰ ἐπιθυμῶν νὰ παρουσιάσῃ προσέθεσεν: «εὐλογημένος ὅς εἶναι ἐκεῖνος πῶς ἔρχεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Β Αὐτὸ ἔλεγεν καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους: «ἀλήθεια σῶς λέγω, ὅτι δὲν θὰ μὲ ἴδῃτε ἕως θου εἰπήτε, εὐλογημένος ὅς εἶναι ἐκεῖνος πῶς ἔρχεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». **28** Ἐπειδὴ, λοιπόν, συχὰ κατηγορεῖτο,

ὅτι δὲν εἶναι ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι εἶναι ἀντίθετος, λέγει πρὸς αὐτούς: ἐσεῖς θὰ γίνετε μάρτυρες δι' ἐμέ ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐγθρός τοῦ Θεοῦ, ὅταν μὲ ἴδῃτε νὰ ἐρχομαι ἐπ' αὐτὸ εἰς τὰ σύννεφα καὶ ἐκθάλλετε αὐτὴν τὴν φωνὴν λέγοντες, εὐλογημένος ὅς εἰναι ἐκεῖνος ποὺ ἐργεταί μὲ τὸ δῆγμα τοῦ Κυρίου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἀπομακρύνετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀπὸ τὴν κατηγορίαν μὲ τὰ ἐγκωμιστικὰ λόγια.

Διότι ἡ μεγαλοπρέπεια ἐκείνων ποὺ συνέβαινον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θὰ κἀμῃ αὐτοῦ νὰ ἐκθάλλουν αὐτὴν τὴν φωνὴν, Ἐ ὥστε ἐξ Ἰσοῦ νὰ ἐγκωμιάζωμεν καὶ νὰ κάμωμεν μικρότεραν τὴν κατηγορίαν ἐναντίον καιν.

«Σὰς εὐλογοῦσαμεν ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου». «Ὁ Θεὸς καὶ Κύριος ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς». Ἐννοεῖ ἀλόκληρον τὸν πιστὸν ναὸν, ὁ ὅποιος ἀπαλαιώθη τὰς εὐλογίας εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, διότι παντοῦ αἱ προφῆται παρουσιάζονται νὰ μακαρίζουν ἐκεῖνους ποὺ πρόκειται νὰ πιστεῦσούν.

Διὰ ποῖον λόγον, ὁμοῦ, λέγει «σὰς εὐλογοῦσαμεν» καὶ ἀπὸ ποῦ προέρχεται ὁ μακαρισμός; —Διότι ὁ Θεὸς ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς. «Διότι ἐφανερώθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία σώζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, λέγει ὁ Παῦλος, διδάσκουσα ἡμᾶς νὰ ἀρνηθῶμε τὴν ἀσέθειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας καὶ νὰ ζῶμε εἰς τὸν παρόντα κόσμον μὲ ἐγκράτειαν, δικαιοσύνην καὶ εὐσέθειαν, ἀναμένοντες τὴν εὐλογημένην ἐλπίδα μας καὶ τὴν ἐμφάνειν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ B καὶ Σωτήρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ».⁴³

Ἐδῶ λοιπόν, ὁ προφήτης θαυμάζει τὴν ἐναρκασίαν τοῦ Χριστοῦ διότι ἂν καὶ εἶναι Θεὸς καὶ Κύριος καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν θέαν ὀπίσταν, ἔκρινεν πολὺ ἀξίαν τὴν ἐμφάνισίν του. Λέγων δὲ ἐμφάνισιν ἔννοεῖ τὴν συγκρατήσασιν τὸ νὰ εἰσελθῇ, δηλαδῆ, εἰς τὴν μέτρην τῆς Παρθένου, νὰ γίνῃ ἄνθρωπος καὶ νὰ συναναστραφῇ μὲ τοὺς ἀθρώπους.

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, λέγει «σὰς εὐλογοῦσαμεν», διότι ἀπελαύσατε τόσοσιν μεγάλῃς δωρεᾶς. Αὐτὸ ὑκαινίσεται καὶ ὁ Χριστὸς ὅταν λέγῃ: «πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν νὰ ἴδωσιν ἐκεῖνα ποὺ βλέπετε σεῖς καὶ δὲν τὰ εἶδαν καὶ νὰ ἀκούουσιν ἐκεῖνα ποὺ ἀκούετε σεῖς καὶ δὲν τὰ ἤκουσαν».⁴⁴

43. Τ(τ. 2, 11 - 18.
44. Ματθ. 13, 17.

Ε «Διοργανώσατε ἑορτὴν μὲ πυκνοὺς κλάδους μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ θυσιαστηρίου». Ἄλλος ἑρμηνευτὴς λέγει: «κάμτε τα πυκνώματα κατὰ τὴν πανηγυρίαν». Ἄλλος λέγει: «κάμτε ἑορτὴν μὲ εὐτραφῆ ζῆα».

Ἀπὸ τὴν προφήτειαν πάλιν ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν ἱστορίαν. Αὐτὸ δὲ ποῦ ἔννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς: ἐορτάσατε καὶ πανηγυρίσατε. Τί σημαίνει, ὁμοῦ, τὸ «αὐστήσατε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν»; Συμφώνως πρὸς τὸν ἕνα ἑρμηνευτὴν: προσφέρετε θυσίας λιπαρὰς: συμφώνως δὲ πρὸς τὸν ἄλλον: ³²⁸ A προσκολλησατε εἰς τὸν ναὸν στεφάνους καὶ κλάδους. Τὸ δὲ ἑβραϊκὸν κείμενον ἔχει αὐτὴν τὴν πρότασιν ὡς ἐξῆς: Ἐσοῦ ἐν σαὰδ σθθίμ. Ἄν εἶναι ἡ μία ἑρμηνεία ὡσαύτῃ ἢ εἶναι ἡ ἄλλη, φανερώνει ἑορτὴν, χαρούμενην ἡμέραν καὶ πανηγυρίαν. Διότι μετέφερε τὸν λόγον πάλιν ἀπὸ τὰ πνευματικὰ εἰς τὰ αἰσθητὰ καὶ ἐνεθυμήθη τὴν ἀνάγκωσιν αὐτῶν.

«Σὺ εἶσαι ὁ Θεὸς μου καὶ θὰ σὲ δοξολογήσω σὺ εἶσαι ὁ Θεὸς μου καὶ θὰ σὲ δοξάσω. Θὰ σὲ δοξολογήσω, διότι μὲ ἤκουσες καὶ ἔγινες ὁ σωτὴρ μου».

Ἐδῶ δεικνύει, ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ ἄνευ τῶν εὐεργεσιῶν του καὶ νὰ δοξολογοῦμεν Αὐτὸν διὰ τὴν μεγαλωσύνην του B καὶ διὰ τὴν ἀνεκφραστον δόξαν. Διότι αὐτὸ ὑκαινίσεται προσθέσας αὐτὸ, ὅπου ἀνέφερεν τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἀπῆλαυσεν. Διότι λέγει ὅτι καὶ ἄνευ αὐτῶν καὶ θὰ τὸν εὐχαριστήσω καὶ θὰ τὸν δοξολογήσω, διότι, ἐγὼ τέτοιον Δεσπότην, τόσοσιν ὑψηλόν, μέγαν, ἀόρατον καὶ ἀκατανόητον. Διότι τὸ «ὠμώσω» σημαίνει: θὰ σὲ δοξάσω.

«Δοξολογήσατε τὸν Κύριον, διότι εἶναι ἀγαθὸς καὶ διότι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον». Δὲν ἀρκεῖται νὰ προσφέρῃ μόνος του αὐτὴν τὴν θυσίαν, ἀλλὰ προσκαλεῖ καὶ ἄλλους πολλοὺς νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸ ἐγκώμιον καὶ εἰς τὴν ἑκφρασίαν εὐγνωμοσύνης: ἐπίσης διακηρύττει τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ παντοῦ ὑμνεῖ τὴν διάρκειαν καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς.

Ἐ Αὐτὰ, λοιπόν, γνωρίζοντες καὶ ἡμεῖς ὡς παραμένουμε πάντοτε εὐχαριστοῦντες τὸν φιλανθρωπικὸν Θεὸν καὶ ὡς προσφερόμεν αὐτὴν τὴν θυσίαν, διὰ νὰ ἀπολαύσασθαι καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὅπου εἰς τὸν Πατέρα μαζὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ δόξα, τὰρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμην.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΙΘ' (119) ΨΑΛΜΟΝ

Δ Ἄσμα τῶν ἀναθαυμῶν. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει Ἄσμα τῶν ἀναθάσεων.

«Πρὸς τὸν Κύριον ἐφώνησα ὅταν ἐθλιθόμην καὶ μὲ εἰσήκουσεν».

Εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν ἄλλων ψαλμῶν ὑπάρχει κάποια ἰδιαιτέρα ἐπιγραφή, ἐδῶ δὲ, ἀφοῦ ἐσιμῶσαν πολλοὶ μαζί, ἔλασαν ἕν δινομα: ἄσμα τῶν ἀναθαυμῶν, ἢ καθὼς εἶπεν ἄλλος ἐρμηνευτὴς: τῶν ἀναθάσεων. Μερικοὶ δὲ αὐτοὺς τοὺς ὀνομάζουν καὶ ἀναθαυμούς, δηλαδὴ σκαλοπάτια.

Ἐ Διὰ τοῦτον λόγον, λέγει, ὀνομάζονται ἔτσι; Διότι σύμφωνα μὲν μὲ τὴν ἱστορίαν, ὁμιλοῦν διὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπὸ τὴν Βαβυλώνα καὶ ἀναφέρουν τὴν αἰχμαλωσίαν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, σύμφωνα δὲ μὲ τὴν ἀλληγορίαν ὡδηγοῦν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Διότι μερικοὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς ἐξήγησαν. Πράγματι ἡ ὁδὸς, ἢ ὅποια ὡδηγεῖ πρὸς τὰ ἐκεῖ, ὁμοιάζει μὲ σκαλοπάτια πού ἀνωψώνει σιγά-σιγά τὸν ἐνάρετον καὶ ἀσκητικὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν τοποθετεῖ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν.

³²⁹ Α Ἄλλοι, ὅμως, λέγουν ὅτι μὲ αὐτοὺς ὑπανίσταται τὴν κλίμακα τοῦ Ἰακώβ, ἢ ὅποια παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὡσάν νὰ εἶναι στριγμένη ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γίνονται διαβατοὶ οἱ ἀδιάβατοι καὶ ὕψιλλοι τόποι, ἀφοῦ ἔχουν τοποθετηθῆ κάτω ἀπὸ ἡμᾶς ὑποστηρίγματα καὶ κλίμακες. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι πού ἔχουν ἀνασθῆ, ἀφοῦ φθάσουν ὕψηλά, ἀναγκάζονται νὰ ζαλιζόνται, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐκασφαλίζονται διὰ μόνον θεοῦ ἀναβαίνουσι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι πού ἐθθασαν εἰς τὴν κορυφήν.

Μία δὲ εἶναι ἡ ἀσφάλεια, τὸ νὰ μὴ βλέπωμεν πόσον ἀνεθῆκαμεν καὶ ἀπελπισθῶμεν, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωμεν πόσον ὀπολείεται νὰ ἀναθῶμεν καὶ πρὸς ἐκεῖνο νὰ ἀποβλέπωμεν. Β Αὐτὸ φανερώνει καὶ ὁ Παῦλος ὅταν λέγῃ: «λησιμονοῦντες τὰ καλαῖα καὶ προχωροῦντες πρὸς ἐκεῖνα πού εἶναι ἐμπρός».¹

1. Φιλπ. 3, 13.

Ὁ μὲν λόγος διὰ τὴν ἀλληγορίαν εἶναι αὐτὸς ἡμεῖς δὲ λοιπὸν, ἐάν νομίζῃς, ἄς ἐλθῶμεν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ἄς ἴδωμεν ἐκεῖνους πού ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν. Πῶς, λοιπὸν, ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν; —Μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἱερουσαλὼμων καθὼς ἐκεῖνοι πού δὲν ἐπέτυχαν αὐτὴν τίποτε δὲν ἐκέρησαν ἀπὸ τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ παρέμειναν μέσα εἰς τὴν δουλείαν καὶ ἀπέθανον ἐντὸς αὐτῆς. Αὐτοὺς ἐάν φιλοτιμηθῶμεν νὰ μιμηθῶμεν θὰ πάθωμεν τὸ ἴδιον. Διότι ἐάν δὲν ἔχωμεν κυριεθῆ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν οὐρανίων καὶ ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ἀνω Ἱερουσαλῆμ, Ἐ ἀλλὰ ἀφοσιωθῶμεν ἀδιακόπως εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, κυλιόμενοι εἰς τὸν θόρυβον τῶν φροντίδων τῆς ζωῆς, δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πάρωμεν ὀπίσω τὴν πατρίδα.

«Πρὸς τὸν Κύριον ἐφώνησα ὅταν ἐθλιθόμην καὶ μὲ εἰσήκουσεν». Εἶδες τὴν ὠφέλειαν τῆς θλίψεως; Εἶδες τὴν προθυμίαν τῆς φιλανθρωπίας; Τὴν ὠφέλειαν τῆς θλίψεως, διότι ὡδήγησεν αὐτοὺς πρὸς τὴν καθαρὰν προσευχὴν τὴν προθυμίαν τῆς φιλανθρωπίας, διότι εἰς τοὺς παρκαλοῦντας ἔκαμεν ἀμέσως καταφατικὸν νεῦμα. Αὐτὸ ἔκαμεν προηγουμένως εἰς ἐκεῖνους πού ἦσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Διὰ τοῦτο λέγει: «εἶδα τὴν κακομεταχείρισιν τοῦ λαοῦ μου καὶ ἤκουσα τὸν ἀσαστεναγμὸν τῶν Δ καὶ κατέβηκα διὰ νὰ ἐλευθερώσω αὐτούς».²

Καὶ σὺ, λοιπὸν ἀγαπήτε, ὅταν εὐρεθῆς εἰς θλίψιν μὴ ἀπελπίζεσθαι καὶ μὴ γίνεσθαι ἀβρανής, ἀλλὰ τότε κυρίως σῆμα ἐπάνω: διότι τότε καὶ αἱ προσευχαὶ εἶναι καθαρῶτεροι καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγαλύτεροι. Ὁλὴν τὴν ζωὴν σου ζῆσε ἔτσι, ὡστε νὰ εἶναι κοπιαστικὴ, γινώριζον ὅτι «ὅλοι σοὶ θέλουσι νὰ ζήσουν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ θὰ διωγθοῦν»³ καὶ ὅτι «πρέπει νὰ περάσωμεν ἀπὸ πολλὰς θλίψεως διὰ νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».⁴

Μὴ, λοιπὸν, ἀνατίσης τὴν ρευστὴν καὶ ξεχαλαρωμένην ζωὴν καὶ μὴ θελήσης νὰ βασίσης τὸν εὐρῶχορον δρόμον (διότι αὐτὸς δὲν ὡδηγεῖ εἰς τὸν οὐρανόν), ἀλλὰ τὸν στενὸν καὶ στενόχωρον. Ἐ Ἐάν ὅμως θέλῃς νὰ καταλήξῃς εἰς τοὺς οὐρανίους τόπους, ἀπόφθεγε τὰς ἀπολαύσεις, περιφρόνησε τὴν ἀσπατήλιν ζωὴν καὶ ἀνήρπισε τὸν

2. Ἐξ. 3, 7-8.

3. Ρ' Τιμ. 3, 12.

4. Πράξ. Ἀποστ. 14, 22.

πλοῦτον, τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν ἀπόκτησε διὰ τὴν πτωχείαν, τὴν μετένοιον τοῦ πνεύματος, τὴν ἐξομολόγησιν, τὰ πολλὰ δάκρυα καὶ ἀκολούθησε ὅλα ἐκείνα, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ προμηθεύουν τὴν σωτηρίαν. Διότι αὐτὰ κάμουν ἀσφαλέστερον ἐκείνων ποῦ τὰ κατέχει καὶ αἱ προσευχαὶ γίνονται λαμπρότερα.

³³⁰ Α. Ἐάν ἔται κάμης τὸν ἑαυτὸν σου καὶ μὲ τέτοιον φρόνημα ἐπικαλοῦσθαι τὸν Θεὸν ὅπως ὁποῖοτε θὰ σὲ ἀκούσῃ. Διὰ τοῦτο, θεσπιάς, καὶ ὁ προφήτης εἶπεν ὅτι «ὅταν ἐφώνας εἰς τὴν θλίβιν μου μὲ εἰσηκούου», διὰ νὰ μάθῃς νὰ ἀνέργουσι οὐγά-οὐγά καὶ νὰ κάμῃς τὰς εὐχὰς ἐνθουσιάζεις· διὰ νὰ μὴ δυσαναχογῆς οὔτε νὰ στενωχωρεῖσαι μὲ τὰς θλίψεις, ἀλλὰ νὰ συλλέγῃς τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ αὐτὰς.

Ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος, ἄν καὶ ἦτο ἄνθρωπος, β-ταν ἐπιησίαζεν ἡ γυναῖκα, δὲν ἄφησε τὸν ιασητὴν του νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ λέγων Β «ἄφησέ τῃν, διότι ἡ ψυχὴ τῆς εἶναι καταλυμένην». Ἐπισητὸν ἄλλο δὲν φανερώνει αὐτὸ παρά τὸ ὅτι ἔχει μὲγάλον ὀπρωσπιστὴν καὶ συνηγορον τὴν θλίβιν. Ἐάν, λοιπὸν, αὐτὰ συνέβαιον μὲ τὸν Ἐλισσαῖον καὶ τὴν γυναῖκα, πολὺ περισσότερο ὁ Θεὸς δὲν θὰ σὲ ἀπομακρύνῃ ὅταν πλησίαξῃς Αὐτὸν μὲ καταλυμένην ψυχὴν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει τοὺς πενθοῦντας καὶ ἐλεεινολογεῖ τοὺς γελῶντας. Διὰ τοῦτο ὅταν ἤρχιζε τοὺς μακαρισμοὺς μὲ αὐτὸ ἕκαμῃ τὴν εἰσαγωγὴν λέγων: «εὐτυχεῖς εἶναι ὅσοι πενθοῦν»!

Ἐάν, λοιπὸν, θέλῃς νὰ ἀνασθαιῖς αὐτὰ τὰ σκαλοπάτια περιόρισε τὴν γλαυρότητα καὶ τὴν ματαιότητα τῆς ζωῆς· σύνδεσε σφικτὰ τὸν ἑαυτὸν σου μὲ τὸν κοπιαστικὸν τρόπον ζωῆς καὶ ἀπόφειγε τὰ γήινα πράγματα. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν συγχρόνως Γ καὶ νὰ ἀνασθαιῖς καὶ νὰ ἀκολουθῇς τὴν γῆν.

Βλέπετε πόσον εἶναι τὸ ἕκτος τοῦ αἰωνοῦ· γνωρίζεις τὴν μικρὰν διάρκειαν τοῦ χρόνου καὶ τὸ ἀγνώστον τοῦ θανάτου. Μὴ, λοιπὸν, ἀργοπαρῆς καὶ μὴ ἀναθάλλῃς, ἀλλὰ μὲ μεγάλῃν ὀρητικότητι ἄρχις αὐτὸ τὸ ταπεινόν, ὥστε σὲ μίαν ἡμέραν νὰ ἀνασθαιῖς δύο, τρία, τέσσα καὶ εἴκοσι σκαλοπάτια.

«Κύριε, ἀπάλλαξε τὴν ζωὴν μου ἀπὸ ἀδικα χελλῆ

5. Δ' Βασιλ. 4, 97.

6. Λουκ. 6, 26.

7. Ματθ. 5, 4.

καὶ ἀπὸ ὀπακριτικῆν γλώσσης». Πρόσεξε ὅτι ἐδὼ εἶναι φανερά ἡ εὐαγγελικὴ ἐκείνη προτροπὴ: «προσευχῆσθε, διὰ νὰ μὴ πέσετε εἰς πειρασμόν». ³ Διότι τίποτε δὲν εἶναι ὁμοιον μὲ αὐτὸν τὸν πειρασμόν, ἀγαπητέ, τὸ νὰ συναντήσῃς, δηλαδὴ ἔπιουλον ἀνθρώπου. Αὐτὸς εἶναι φοβερότερος, ἢ καὶ ἀπὸ τὸ ἄηριον. Διότι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ φαίνεται ἐκεῖνος, ἔμως, πολλὰς φορές ἀποκρύπτει τὸ δηλητήριον μὲ τὸ πρόσχημα τῆς καλωσύνης, ὥστε ἡ ἐνέδρα νὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἀποκαλυφθῇ καὶ νὰ πέσῃ εἰς τὴν χαράβραν, ἐκεῖνος ποῦ ἀπρόσκετα ἔπεσεν μέσα.

Διὰ τοῦτο συνεχῶς, ἄνω καὶ κάτω, αὐτὸ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ, δηλαδὴ, ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ πανούργου. Ἐάν δὲ πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς πανούργους καὶ ὑπόουλους, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς ἀπατεῶνας καὶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἰσάγουσιν πονηρὰς διδασκαλίας. Κυρίως δὲ θὰ ἠμπορούσε νὰ δυναμάσῃ κανεὶς ἀδικα τὰ γέλιη ἐκείνα, τὰ ὁποῖα ἐλάττωνουν τὴν ἀρετὴν καὶ ὀδηγοῦν εἰς τὴν κακίαν.

Διὰ ταῦτα, λοιπὸν καὶ ὁ προφήτης αὐτὸς ζητεῖ ὡς πρέπει νὰ σωθῇ ἡ ψυχὴ του· διότι ἐντός αὐτῆς ρίπτει τὰ βέλη.

Ε «Τί θὰ ἠμπορούσε νὰ δοθῇ καὶ νὰ προστεθῇ εἰς σὲ ἐναντίον τῆς δολοπλόκου γλώσσης;». Ἄλλος ἐρμηνευτῆς λέγει: «τί θὰ σοῦ δώσῃ, ἢ τί θὰ προσθέσῃ ἢ δολερὴ γλώσσα;». Ἄλλος δὲ λέγει: «τί θὰ σοῦ ἐδίδεν, ἢ τί θὰ σοῦ προσέθετεν ἡ γλώσσα κατὰ τῆς ἐπιθέσεως;».

Τίποτε ἄλλο δὲν παρουσιάζει ὁ στίχος, παρά ὅτι εἶναι μεγάλη αὐτὴ ἡ πονηρία καὶ φοβερά ἡ μορφή τῆς κακίας. Διὰ τοῦτο, θεσπιάς, θέλειε τὸν προφήτην νὰ θυμῶνῃ, νὰ ὀργίζεται καὶ νὰ λέγῃ: ³³¹ Α «τί θὰ ἠμπορούσε νὰ δοθῇ καὶ νὰ προστεθῇ εἰς σὲ ἐναντίον τῆς δολοπλόκου γλώσσης;».

Αὐτὸ δὲ ποῦ ἐνωσεῖ εἶναι τὸ ἔξῃς: ποία τιμωρία ἀνταξία αὐτῆς τῆς κακίας θὰ ἠμπορούσε νὰ εὑρεθῇ; Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔλεγεν καὶ ὁ Ἡσαΐας εἰς τοὺς Ἰουδαίους: «Διατί πληγῶνεσθε ἀκόμη προσθέτοντες τὴν παρανομίαν;». ³ Τὸ ἴδιον λέγει καὶ αὐτός: «τί θὰ ἠμπορούσε νὰ δοθῇ καὶ νὰ προστεθῇ εἰς σὲ ἐναντίον τῆς δολοπλόκου γλώσσης;». Ἡ αὐτὸ, λοιπὸν, ἐνωσεῖ ἐδὼ, ἢ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον εἶναι τιμωρία καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν δικαίαν κρίσιν διὰ τὸν ἑαυτὸν

8. Λουκ. 22, 46.

9. Ἡσ. 1, 6.

σου ζητείς δικαιοσύνην, ἐνῶ σὺ ὁ ἴδιος παράγεις τὴν κακίαν. Διότι ἡ μεγαλύτερα τιμωρία τῆς φυγῆς εἶναι ἡ κακία καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν δικαίαν κρίσιν. Ποῖος, λοιπὸν, ἀνθρώπος δικαίως κρίσις θά ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ δι' αὐτόν; Ἐδῶ μὲν αὐδεμία, ἐνῶ ἡ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ θά εἶναι κτύπημα. **Β** Διότι ὁ μὲν ἄνθρωπος δὲν θά ἠμποροῦσεν ἐποσείως νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτόν του. ἐπειδὴ ἡ πηγήρια ὑπερβαίνει κάθε τιμωρίαν ὁ Θεός, ὅμως, θά ἐπιφέρει τὸ κτύπημα.

Διὰ τοῦτο φανερώων αὐτὸ ταχέως προσέθεσεν τὰ ἐξῆς: «Τὰ θέλη τοῦ δυνατοῦ εἶναι ἀκονισμένα μαζὶ με κάρθουνα ἀναμμένα». Ἐδῶ πάλιν ὀνομάζει τὰς τιμωρίας θέλη. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς εἶπεν: «Τὰ θέλη τοῦ δυνατοῦ ἔχουν ἀκονισθῆ μαζὶ με συσσωρευμένα κάρθουνα». Ἄλλος δὲ ἐξηγήσεν: «με κάρθουνα ἀπὸ ἔυλον κέδρου», αὐξάνων τὸν φόβον τῆς τιμωρίας με τὴν μεταφορικὴν σημασίαν τῶν λέξεων. Διότι καὶ ἡ λέξις «συσσωρευμένα» καὶ ἡ λέξις «κέδριν», ἔχουν τὴν ἴδιαν σημασίαν. Με τὴν πρώτην περισταταί τὸ πλῆθος καὶ με τὴν δευτέραν ἡ ποιότης **C** καὶ ἡ ἀρμητικότης τῆς τιμωρίας.

Αὐτὸ, λοιπὸν, φανερώνοντες καὶ οἱ ἑβδομήκοντα παρέδωκαν τὸν στίχον ἔτσι: «με κάρθουνα ἀναμμένα». Διότι ἡ Ἁγία Γραφή δίδει ἀλληγορικὴν μορφήν εἰς τὰς τιμωρίας τοῦ Θεοῦ, χρησιμοποιοῦσα τὰ τρομακτικὰ ὄντα ποῦ ἔχομεν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἔτσι τὰς ὀνομάζει θελή καὶ φωτιά.

Ἐδῶ νομίζω ὅτι ὑπαινίσσεται τοὺς φαρβάρους. Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος ἄλλος ἐρμηνευτὴς διὰ τὴν φανέρωσιν αὐτῶ, ἔλεγεν: «Ἀπάλλαξε τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ ψευδῆ χειλῆ». Διότι τέτοια εἶναι τὰ λόγια τῶν, ἡ δολιότης καὶ ἡ πανουργία τῶν, εἶναι δὲ θλα γεμάτα ἀπὸ πλάνην καὶ πολλὴν κακίαν.

D Ἐλλοίμομον! διότι ἡ ἐπιτεία μου παρετάθη ἐπὶ μακρὸν, κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνητῶν κήδραϊτῶν. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «Ἐλλοίμομον! διότι ἐγρονοτρίθησα εἰς τὴν ἐπιτεία». Ἄλλος δὲ λέγει: «Ἐλλοίμονον μου, εἴμεινα πάροικος ἐπὶ μακρὸν χρόνον».

Αὐτὰ μὲν, λοιπὸν, μοιολογοῦν αὐτοὶ διὰ τὴν βαθυλάνειον ἀγμωλώσιαν ἐνῶ ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ διὰ τὴν διαμονὴν μας εἰς τὸν πάντοτε κόσμον. Λέγει δὲ τὰ ἐξῆς: «διότι, πράγματι, ἡμεῖς ποῦ εἴμεθα εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα,

στενάζομεν κάτω ἀπὸ τὸ θάρος του».¹⁰ Ἐπίσης λέγει: «ὄχι μόνον αὐτὴ, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ποῦ ἔχομεν τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος, στενάζομεν μέσα μας».¹¹ Πράγματι δὲ ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι παραμονὴ εἰς ἐξῆτην χώραν. Ἐ Ἄλλὰ διατὶ ὀνομάζω αὐτὴν παραμονὴν εἰς ἐξῆτην χώραν, ἀφοῦ εἶναι ἕνα πράγματι πῶ μηδαμινὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιτείαν;

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ὀνόμασεν αὐτὴν ὁδόν, λέγων τὰ ἐξῆς: «στενὴ εἶναι ἡ πόλις καὶ στενόχωρος ὁ δρόμος, ποῦ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ζωὴν».¹²

Πράγματι δὲ αὐτὸ εἶναι ἀρίστη καὶ μάλιστα πρώτη διδασκαλία, τὸ νὰ γνωρίσωμεν καλῶς ὅτι εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εἴμεθα προσωρινοί. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ παλαιότεροι παρεδέχοντο αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐθαυμάσθησαν ὑπερβολικὰ. Διὰ τὴν φανέρωσιν δὲ αὐτὴν ὁ Παῦλος γράφει τὰ ἐξῆς: **322 A** «διὰ τὸν λόγον αὐτῶν δὲν ἐντρέπεται ὁ Θεὸς νὰ ὀνομάζεται Θεός των».¹³

Διὰ ποῖον λόγον, εἰπέ μου. — Διότι παρεδέχθησαν ὅτι εἶναι ἔνοι καὶ περαστικοί. Αὐτὴ εἶναι ἡ ρίζα καὶ τὸ θεμέλιον θλων τῶν ἀρετῶν. Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶναι φιλοξενούμενος εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, θά εἶναι μόνιμος κάτοικος τοῦ οὐρανοῦ. Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶναι φιλοξενούμενος εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, δὲν θά παραμείνῃ εὐχαρίστας εἰς αὐτὴν καὶ δὲν θά ἐνδιαφερθῇ ὅτε διὰ σπῆτι, ὅτε διὰ γοήματα, ὅτε διὰ τὴν τροφήν, ὅτε διὰ τίποτε ἄλλο παρόμοιον. Ἄλλ' ἔπαυ, ἀκριβῶς, ἐκεῖνοι ποῦ ἔρυν εἰς τὴν ἐξῆτην χώραν πράττουσιν πάντα καὶ καταγινοῦνται με τὴν ἐπιστροφήν εἰς τὴν πατρίδα, καθημερινῶς δὲ θιάζονται νὰ ἴδωσιν ἐκεῖνον ποῦ τοὺς ἐγέννησεν Ἐ κατ' αὐτῶν τὸν τρόπον καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἐπιθῆμαι τὰ μελλοντικά, δὲν θά ταπεινωθῇ ἀπὸ τὰ προκαλοῦντα λύπην εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, ὅτε θά γίνῃ ὑπερήφανος ἀπὸ τὰ κατὰ πράγματα, ἀλλὰ θά ἀμφήρησῃ καὶ τὰ δῶα, ὡσάν νὰ περπατᾷ εἰς κάποιον δρόμον.

Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν προσευχὴν προτρέπομεθα νὰ λέγομεν: «ὅς ἐλθῇ ἡ βασιλεία σου»¹⁴ ὥστε νὰ στρέφωμεν τὸν πόθον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μας πρὸς τὴν ἡμέραν

10. *Ρ'* Κορ. 5, 4.11. *Ρωμ.* 8, 22.12. *Ματθ.* 7, 14.13. *Ἐβρ.* 11, 16.14. *Ματθ.* 6, 10.

έκεινην, ἔγοντες αὐτὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας καὶ νὰ μὴ θλέπωμεν τὰ παρόντα. Διότι ἔαν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐπιθῆμασὺν τὴν Ἱερουσαλήμ, θηροῦν διὰ τὰ παρελθόντα καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσίν των, ποῖαν συγχώρησιν Ἐ καὶ ποῖαν ὑπεράσπιον θὰ εἴχομεν ἡμεῖς, ἔαν δὲν εἴμεθα κυριευμένοι ἀπὸ τὴν δυνατὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀνα Ἱερουσαλήμ;

Κοίταξε, λοιπὸν, πῶς αὐτοὶ θηροῦν τὴν παραμονὴν των μαζί με ἑκείνους λέγοντες: «κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκληρῶν Κηδαιωτῶν ἐπὶ πολὺ παρετάθη ἡ ξενιτεία μου». Ἐδῶ, θεθαίως, δὲν θηροῦν μόνον τὴν παραμονὴν των εἰς ξένην χώραν, ἀλλὰ καὶ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ μαζί με τοὺς θάρβαρους. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπρεπτον καὶ ἄλλοι προφήται, οἱ ὅποιοι ἐθροῦν διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν λέγοντες: «Ἄλλοιμονον! διότι ἐγάθη ἀπὸ τὴν γῆν ὁ εὐσεβὴς καὶ δὲν ὑπάρχει μετὰ τῶν ἀνθρώπων κάποιος ποῦ νὰ πρῶτη καλὰ ἔργα.»¹⁵ Ὁ ἴδιος βέ ὁ ψαλμωδὸς λέγει: «Σῶσέ με, Κύριε, διότι ἔχει γὰθῆ ὁ εὐσεβὴς.»¹⁶ Ἐ Διότι ἡ ζωὴ εἶναι κοπιωτική, δύσκολη ὄχι μόνον ἀπὸ αὐτὸ, ἔτι ἔχει πολλὴν ματαίωτησιν καὶ ἀμέτρους φροντίδας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ περὶ αὐτὴν κακῶν ἀνθρώπων. Ἴτιστε ἄλλο δὲν εἶναι πῶ φορτικὸν καὶ πῶ δύσκολον ἀπὸ τὴν συνουσιαστροφὴν με τέτοιους ἀνθρώπους. Διότι δὲν συνήθιζει νὰ πειράξῃ τὰ μάτια τόσον πολὺ ὁ καινὸς καὶ ἡ ἑρασία, ὅσον κάμνει νὰ στενωχωροῦνται αἱ ψυχαὶ ἢ συνουσιαστροφῆ τῶν κακῶν. Δὲν θλέπεις καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος φανερώει τὴν δυσαρέσκεια ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν αὐτῶν; Διότι ὅταν λέγῃ «ἔως πότε θὰ εἴμαι μαζί σας, ἔως πότε θὰ σᾶς ἀνεχωμαί;»¹⁷ αὐτὸ ὑπαινίσσεται, Ἐ δὲ «κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκληρῶν Κηδαιωτῶν».

Αὐτὸς ὁ λαὸς εἶναι θάρβαρος, συμπεριφέρεται μετὰ μεγάλην ἀγριότητα πρὸς τοὺς νικημένους, χρησιμοποιεῖ σκληρὰ καὶ καλῶδες καὶ ἔχει ἔκτραπῃ εἰς τὴν ἀγριότητα τῶν θηρίων. Ἀλλὰ πολὺ πῶ φοβεροὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι οἱ κλέπται, οἱ πλεονέκται καὶ οἱ ζῶντες εἰς τὴν ἀσωτίαν καὶ εἰς τὰς ἀπολαύσεις.

«Ἐπὶ πολὺ παρετάθη ἡ ξενιτεία μου». Καὶ ὁμοίως, ὄχι ἐπὶ πολὺν χρόνον διότι ἦσαν μόνον ἑβδομήκοντα ἔτη.

15. Μυ. 7, 2.

16. Ἠσα. 11, 3.

17. Ματθ. 17, 17.

Ἄλλ' ὀνομάζει αὐτὰ πολλά, ὄχι ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν δυσκολίαν τῶν πραγμάτων. Διότι ἂν καὶ εἶναι ὀλίγα ἔτη, εἰς τοὺς στενωχωρουμένους φαίνονται πολλά.¹⁸ Ἄ Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρέπει νὰ συμπεριφύμεθα καὶ ἡμεῖς, ὥστε καὶ ἂν ζήσωμεν ὀλίγα χρόνια εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, νὰ νομίζωμεν ὅτι αὐτὰ εἶναι πολὺ ἔνεκα τῆς ἐπιθυμίας τῆς μελλούσης ζωῆς.

Λέγων αὐτὰ δὲν κατηγορῶ τὴν παρούσαν ζωὴν μὴ γένοιτο! Διότι καὶ αὐτὴ εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἀντιθέτως σᾶς προμυδιάζω πρὸς τὴν ἀγάπην τῆς μελλούσης, ὥστε νὰ μὴ ἀσχολεῖσθε εὐχαρίστως μετὰ τὰ παρόντα, μήτε νὰ ἀφοσιώσεθε εἰς τὰ σῶμα, μήτε νὰ ἐδρίσκεσθε εἰς τέτοιαν κατάστασιν ἔσως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μικροφύλους, οἱ ὅποιοι ἔστω καὶ ἂν ζήσουν ἀναριθμητὰ ἔτη, λέγουν ὅτι αὐτὰ εἶναι ὀλίγα.

Τὶ θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἦτο πῶ ἀνόητον ἀπὸ αὐτὰ; τί δὲ θὰ ἠμπαροῦσε νὰ ἦτο πῶ μεγάλη ἀναισθησία, ὅταν εὐρίσκειται ἐνώπιόν των ὁ οὐρανὸς Ἐ καὶ τὰ ἀγαθὰ του — «τὰ ὅποια μάτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἤκουσεν»¹⁹ — αὐτοὶ ἔχουν καταπληγῆ ἀπὸ τὰ μπεδαμένα καὶ ἐνθ' θέλου νὰ περάσουν τὴν διάρῳμα τῆς παρουσίας ζωῆς, κουλονται μέσα σὲ συνεχῆ κύματα, εἰς τὸν χειμῶνα καὶ εἰς τὰ ναυάγια;

Ἄλλ' ὁ Παῦλος δὲν ὀμοίωζεν με αὐτοὺς; ἀντιθέτως δὲ ἔτρεχε καὶ ἐθιάζετο καὶ ἔνα πράγμα μόνον τὸν ἐξουσιαζεν, ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.²⁰

«Μὲ ἐκείνους ποῦ μισοῦν τὴν εἰρήνην, ἐγὼ ἤμουν εἰρηνικός ὅταν συνωμιλοῦν με αὐτοὺς, ἐκείνοι με ἐμάχοντο ἀνευ λόγου». Εἶδες πῶς παρουσιάζει τὴν δυσκολίαν τῆς ἐκεῖ παραμονῆς; Διότι δὲν εἶπεν «μὲ ἐκείνους ποῦ δὲν ἔχουν εἰρήνην», ἀλλὰ «μὲ ἐκείνους ποῦ μισοῦν τὴν εἰρήνην ἐγὼ ἤμουν εἰρηνικός». Εἶδες τὴν ὠφέλειαν τῆς θλίψεως; Εἶδες τὸ κέρδος τῆς ἀγκωλασίας; Ἐ Ἀλλὰ τῶρα ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ αὐτὸ; Διότι εἶναι ἀξιαγάπητον νὰ εἶσαι εἰρηνικός με τοὺς εἰρηνικούς; αὐτὸς, ὁμοίως, ἦτο εἰρηνικός καὶ με ἐκείνους ποῦ μισοῦν τὴν εἰρήνην.

Πῶς, λοιπὸν, θὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὸ καὶ ἡμεῖς; — Ἐάν ζῶμε ὡς ἂν προσωρινοὶ (πῶδιν φέρω τὸν λόγον εἰς τὸ ἴδιον ζήτημα), ἔαν ζῶμεν ὡς ἂν φιλοξενούμενοι, ἔαν δὲν

18. Α' Κορ. 3, 9.

19. Φιλ. 1, 25-26.

ἐξουσιάζομεθα ἀπὸ τίποτε τῆς παρουσίας ζωῆς. Διότι τίποτε δὲν προκαλεῖ τόσο μεγάλη μάχη καὶ πόλεμον, ὅσον ἡ ἀγάπη τῶν ἀγαθῶν τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς δόξης, τῶν χρημάτων καὶ τῶν ἀπολαύσεων.

Ὅταν δὲ ἀποκόψῃς ὅλα αὐτὰ τὰ σκονιάτα καὶ ἴθις προσεκτικὰ, **Δ** ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἐξουσιάζεται ἀπὸ κανένα ἐξ αὐτῶν, τότε θὰ καταλάβῃς ποῦ ἔχει τὴν ἀρχὴν ὁ πάλεμος καὶ ποῦ θὰ θεμελιωθῇ ἡ ἀρετὴ. Διὰ τοῦτο προτρέπεται νὰ εἰμεθα πρόβατα μεταξὺ τῶν λύκων²⁰ διὰ νὰ μὴ λέγῃς αὐτὰ καὶ αὐτὰ ἔπαθα καὶ δι' αὐτὸ ἔγινα ἀγρίος. Ἔστω καὶ ἂν πάθῃς πολλά, λέγει, νὰ παραειληθῇς ἐκεῖνο ποῦ εἶσαι, δηλαδὴ πρόβατον καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ νικήσῃς τοὺς λύκους.

Ὁ τάδε εἶναι ποιηρὸς καὶ διεφθαρμένος· ἀλλ' ἔχεις τόσο μεγάλην δύναμιν, ὥστε νὰ νικήσῃς καὶ τοὺς ποιηροὺς. Τί εἶναι πῶς ἡμερον ἀπὸ τὸ πρόβατον καὶ πῶς ἀγρίον ἀπὸ τὸν λύκον; Καὶ ὅμως τὸ πρόβατον θὰ νικήσῃ τὸν λύκον. Αὐτὸ ἀπεδείχθη καὶ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους. **Ε** Διότι τίποτε δὲν εἶναι δυνατότερον ἀπὸ τὴν ἡμερότητα καὶ ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν ὀπιμωγὴν. Διὰ τοῦτο, θεοφιλῶς, ὁ Χριστὸς προτρέπεται νὰ εἰμεθα ὡς ἂν πρόβατα ἐν μέσῳ τῶν λύκων.

Ἄφου εἶπεν αὐτὰ καὶ ὅταν μὴ εἶναι ἀρκετὴ αὐτὴ ἡ ἡμερότης — τοῦ προβάτου ἐννοῶ — προσέειπε καὶ κατὰ ἄλλο δι' ἐκεῖνον ποῦ θέλει νὰ παρουσιάσῃ ὡς μαθητὴν Του: «νὰ εἰσθε ἄκακοι ὅπως τὰ περισσότερα».²¹ Ἄφου ἀνήμειζεν τὴν ἡμερότητα δύο ἡμέρων²² **Δ** καὶ ἀπλῶν ζῶων, τόσο μεγάλην καλωσύνην ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὅταν εἰμεθα ἐν μέσῳ ἀγρίων.

Μὴ μοὶ λέγῃς, ὅτι ὁ τάδε εἶναι κακὸς καὶ δὲν ἔμπορῶ νὰ τὸν ὑποφέρω. Διότι τότε πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωμεν τὴν ἡμερότητα, ὅταν εὐρισκώμεθα μαζί με τοὺς ἀγρίους καὶ ἀνημέρους· τότε ἀποδεικνύεται ἡ δύναμις τῆς τότε λάμπει τὸ ἔργον τῆς ἡ ἐπιτυχία καὶ ἡ ἀφέλειά τῆς.

«Ὅταν συνομιλοῦν με αὐτοὺς, ἐκεῖνοι με ἐμάχοντο ἄνευ λόγου». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «καὶ ὅταν ὀμιλοῦσα εἰς αὐτοὺς, με ἐπολέμουν». Πισθάνον αὐτὸ ὀπανίσσεται, ὅτι «με ἐκεῖνους ποῦ μισοῦν τὴν εἰρήνην ἡμῶν εἰρηνικός», ἢ ὅτι «ἐπειδὴ ὀμιλοῦσα εἰς αὐτοὺς, αὐτοὶ με ἐπολέμουν». **Β** Αὐτὸ δὲ ποῦ ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς κατὰ

20. Ματθ. 10, 16.
21. Ματθ. 10, 16.

τὴν διάρκειαν τῆς συνομιλίας, ὅταν, λέγει, ἐβείμα κατ' ἐξοχήν τὴν ἀγάπην καὶ τοὺς ἔλαγα φιλικὰ λόγια, τότε ἐγένοντο ἀγριοί, τότε ἐμπαυεῖοντο παγίδας καὶ τίποτε δὲν ἐνικόσεν αὐτοὺς. Ἄλλ' ὅμως ἐγὼ ἐπεδείκνυα τὴν ἰδικήν μου ἀρετὴν, ἂν καὶ ἐκεῖνοι εὐρίσκοντο εἰς τέτοιαν κατάστασιν.

Τοιοῦτοτρόπος πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ συμπεριφερώμεθα. Ἔστω καὶ ἂν ρήτουν καὶ μᾶς κτυποῦν ἐνῶ τοὺς ἀγαπῶμεν, ἔστω καὶ ἂν μᾶς ἐπιβουλεύονται, πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωμεν τὰς ἀρετὰς μας, ἐνθουσιούμενοι ἐκείνην τὴν παραβολήν, ἣ ὅποια μᾶς προτρέπει νὰ εἰμεθα ὡς ἂν πρόβατα καὶ περισσότερα ἐν μέσῳ τῶν λύκων, διὰ νὰ κἀνωμεν καλλιτέρους ἐκεῖνους καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ.

Ἐἴθε αὐτὰ ὅλα, ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΚ' (120) ΨΑΛΜΟΝ

*Λογα τῶν ἀνασθαιῶν. *Ἄλλος λέγει: *Λογα εἰς τὰς ἀναβάσεις.

D *Ἐσήκωσα τὰ μάτια μου πρὸς τὰ ὄρη, ἀπὸ ὅπου θὰ ἔλθῃ ἡ βοήθειά μου. *Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: σηκῶκα τὰ μάτια μου πρὸς τὰ ὄρη, ἀπὸ ὅπου θὰ ἔλθῃ ἡ βοήθειά μου.

Κοίταζε τὴν μαγνὴν, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς δυσκολίας καὶ ἀμηχανίας, ἐπειδὴ εἶναι ἐν μέσῳ κακῶν καὶ ἡ ὁποία ἐπιθυμῆι νὰ τύχῃ παρηγορίας προσδίδουσα εἰς τὸν Θεόν. Αὐτὴ πάλιν εἶναι ἡ ἐπιτυχία καὶ ἡ ὠφέλεια τῶν πειρασμῶν, ἡ ὁποία ἀνατρέπει καὶ διεγείρει τὴν μαγνὴν καὶ τὴν κάμνει νὰ ζητῇ τὴν βοήθειαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ ὁποία μὲς ἀποχωρίζει ἀπὸ ὅλα τὰ κοσμικά. Διότι ἐάν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἀναίσθητοι καὶ ἀφορισμένοι εἰς τὴν γῆν, ἔβλεπον τὸσαν σπουδαίαν ἀπὸ τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἀχμαλώσεως καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν προσέβλεπον, πολὺ περισσότερον ἡμῆς θὰ εἴγομεν τὸ δικαίωμα Ἐ νὰ πράττωμεν αὐτὸ εἰς τὰς κρίσιμους περιστάσεις καὶ νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸν Θεὸν ἡμεῖς, ποὺ μᾶς ζητοῦν μεγαλύτεραν τελειότητα.

*Ὡς γνωστὸν ἐκεῖνοι τότε ἦσαν αποκλεισμένοι ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν καὶ δὲν εἶχον οὔτε πόλιν, οὔτε τείχος, οὔτε πύργον, οὔτε ὄπλα, οὔτε ἀνθρωπίνην συμμαχίαν, οὔτε περίσσειμα χρημάτων, οὔτε ἄλλο τίποτε παρόμοιον. Ἀντιθέτως ἦσαν ἀχμαλώτοι καὶ δούλοι 385 Α καὶ ἔζον ἐν μέσῳ κυριάρχων καὶ ἐχθρῶν. Καταπεζόμενοι, ὁμως, ἀπὸ τὰς πολλὰς συμφορὰς, κατέφυγον πρὸς τὸ ἀκαταμάχητον χεῖρ καὶ ὅταν ἐγκατελιφθῶσαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἤρχοντο εἰς τὴν ὀρθὴν σκέψιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγον: «ἐσήκωσα τὰ μάτια μου πρὸς τὰ ὄρη, ἀπὸ ὅπου θὰ ἔλθῃ ἡ βοήθειά μου». *Ὅλα τὰ σχετιζόμενα μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἔχον ὑστερήσει, ὅλα εἶναι μάταια καὶ ὅλα μακρὰν. Μία, λοιπὸν, σωτηρία ἔχει ἀπομείνει, λέγει ἡ σωτηρία ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

*Ἡ βοήθειά μου ἀπὸ τοῦ Κύριου, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Εἶδες ὅτι ἀναζητοῦν

τὸν Θεὸν παντοῦ, **B** εἰς τὴν γῆν, εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ φαντάζονται ὅτι αὐτὸς εὐρίσκειται παντοῦ; Εἶδες ὅτι ἡ σκέψις των γίνεται ὑψηλότερα καὶ διακρῶνται ὅτι παντοῦ ἐκτείνεται ἡ πρόνοια Αὐτοῦ; Διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς «ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν», ἀλλὰ σκέπτεται αὐτὸ ἀλληγορικῶς καὶ λέγει: ἐάν ἐδημιούργησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἡμπορεῖ νὰ βοηθήσῃ καὶ εἰς τὴν ἐξῆν χώραν καὶ παντοῦ καὶ εἰς τὴν θάρβαρον χώραν νὰ ἀπλώσῃ τὸ χεῖρ καὶ νὰ σώσῃ ἐκεῖνους ποὺ ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα. Διότι ἐάν ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὰ ἐδημιούργησεν μόνον μὲ τὸν λόγον Του, πολὺ περισσότερον θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀπολλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς θαρβάρους.

C Παρατηρεῖς πῶς σκέπτονται ὀρθῶς, ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι πρὸ ἀναίσθητοι ἀπὸ τοὺς λίθους, ζῶντες εἰς ἐξῆν χώραν; Διότι δὲν ἐνθυμοῦνται πλέον τὸν ναόν, ἀλλὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Παρατήρησε πῶς διακρῶνται τὴν δημιουργίαν, τὴν πανοσφίαν καὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Διότι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἔλεγον εἰς τὸ ἔλθον «οὐ εἶσαι ὁ Θεὸς μου» καὶ εἰς τὸν λίθον «οὐ με ἐγέννησες»,¹ τῶρα ἀναγνωρίζουν τὸν δημιουργὸν τῆς οἰκουμένης.

*Ἡ βοήθειά μου ἀπὸ τοῦ Κυρίου καὶ οὐχὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπων, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἵππων, οὔτε ἀπὸ τὰ χρήματα, οὔτε ἀπὸ τοὺς συμμαχοῦς, οὔτε ἀπὸ τὰ ὄπλα. **D** *Ἡ βοήθειά μου ἀπὸ τοῦ Κυρίου. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀκρίβειστη συμμαχία καὶ ἡ ἀκαταμάχητη βοήθεια. *Ὅχι δὲ μόνον ἀκαταμάχητη, ἀλλὰ καὶ εὐχερὴς καὶ εὐκόλη. Διότι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ διαβίῃς μακρὸν ὄρειον, οὔτε νὰ κατακλύσῃς θυρωρούς, οὔτε νὰ ἐξοδεύσῃς χρήματα, οὔτε νὰ στείλῃς πρεσβεῖαν. Ἀντιθέτως, ἐνῶ παραμένεις εἰς τὸ σπίτι, εἶναι δυνατὸν νὰ πρὸσελεύσῃς αὐτὴν τὴν βοήθειαν, ἀρκεῖ μόνον κάποιος, ἀφοῦ ἀπομακρύνῃ τὸν αὐτὸν τοῦ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, νὰ εἶναι προσκολλημένος εἰς ἐκεῖνην τὴν ἐλπίδα, νὰ ἔχῃ τὸ θῆλημα καθαρὸν καὶ γρηγορὸν καὶ νὰ κοιτάζῃ ὕψηλα.

Διὰ τοῦτο, θεοβαλῶς, μόνον εἰς αὐτὸ τὸ ζῶον ἐδημιούργησεν ὄρειον τὴν διαμορφῶσιν καὶ τὰ μάτια ἐποθεῖται εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σώματος, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ **E** καὶ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ ὅτι πρέπει νὰ κοιτάζωμεν πρὸς τὰ ἄνω. Διότι μόνον αὐτὸ τὸ ζῶον εἶναι διαμορφωμένον

1. Ἰερ. 2, 27.

κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅλα δὲ τὰ ἄλλα κοιτάζουσι κάτω καὶ κλίνουν πρὸς τὴν γῆν. Αὐτὸς δὲ ἐκτείνεται πρὸς τὸν οὐρανὸν διὰ τὴν παρατήρησιν τὰ ἐκεῖνα ὑπάρχοντα, νὰ φιλοσοφῇ μὲ αὐτὰ, νὰ φαντάζεται ἐκεῖνα καὶ νὰ ἔχη καθαρὸν καὶ γρήγορον τὸ μάτι τῆς ψυχῆς.

Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, καὶ κάποιος σοφὸς ἔλεγεν: «οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ σοφοῦ εἶναι εἰς τὴν κεφαλὴν»,² δηλαδὴ ἔχει ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ὅλα τὰ κάτω, κατοικεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ φαντάζεται τὰ ὕψηλά.

«Νὰ μὴ ἐπιτρέψῃς τὸ πόδι σου νὰ σαλευθῇ καὶ δὲν θὰ υἰσταῖς ἐκεῖνος ποῦ σὲ φυλάσσει».

³³⁶ **A** Βλέπεις πόσῃ φιλοσοφίᾳ ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὁ λόγος; Διότι, ἀφοῦ ἐνεθυμήθησαν τὴν θοήθειαν καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν ἀνάσθησιν ἐνίσχυσιν, προτρέπει καὶ συμβουλεύει, σχεδὸν λέγων αὐτὸ ἐάν θέλῃς νὰ ἀπολαύσῃς αὐτὴν, πρόσφερε καὶ σὺ ὅτι ἠμπορεῖς.

Τί εἶναι δὲ ἐκεῖνα ποῦ προτρέπει; «Ἄκουε: «μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ σαλευθῇ τὸ πόδι σου», δηλαδὴ νὰ μὴ ἀνατραπήσῃ, νὰ μὴ σκοταδισθῇ καὶ τότε θὰ ἴδῃς τὸν Θεὸν νὰ ἀπλώνῃ τὸ χεῖρ, χωρὶς νὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ σὲ ἀφήσῃ. Ὡστε εἰς ἡμᾶς εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ αὐτῆς ἡμεῖς εἴμεθα οἱ κύριοι. **B** Ἀφοῦ δὲ εἴμεθα κύριοι, δταν ἐπιθυμοῦμεν κάτι νὰ ἐπιτύχωμεν, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ προσφέρωμεν τὰ ἰδικὰ μας, (διότι ἔτσι θέλει καὶ ὁ Θεός). Μπορεῖ νὰ εἶναι μικρὰ καὶ πτωχικὰ: πρέπει, ὅμως, νὰ τὰ προσφέρωμεν, χωρὶς νὰ μένωμεν ἀργοί, οὔτε κοιμώμενοι καὶ ροχαλίζοντες ἢ πλανάμενοι. Ἀντιθέτως, πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν καὶ νὰ ἐνδιαφερθῶμεν μὲ ζῆλον διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

Διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐμίσησαν.³

³³⁷ **A** Ἄν καὶ πόσον ἐπρόκειτο νὰ ἐργασθῶν κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν; Ἐκοίμην αὐτὸ διὰ τὴν ἔχῃ τὴν ἐργασίαν ὡς ἀφορμὴν καὶ δικαιολογίαν τῶν στερόνων. Διὰ τοῦτο λέγει: «μὴ ἐπιτρέψῃς τὸ σαλευθῆναι τὸ πόδι σου καὶ δὲν θὰ υἰσταῖς ἐκεῖνος ποῦ σὲ φυλάσσει». Ἐάν δώσης τὰ ἰδικὰ σου, τότε θὰ ἀκολουθήσῃς καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ.

C Ἀπὸ αὐτὸ φανερῶνται καὶ κάτι τέτοιον ὅτι καὶ ἂν προσφέρωμεν τὰ ἰδικὰ μας, ὅμως καὶ τότε ἔχομεν ἀνάγκη τῆς βοήθειας Του, διὰ νὰ εἴμεθα ἀσφαλεῖς καὶ νὰ παραμένωμεν ἀμετακίνητοι.

2. Ἐκκλ. 3, 14.
3. Ματθ. 30, 6.

Ποῖος, ὅμως, ἐπιπρέπει νὰ ταλαντευθῇ τὸ πόδι του; Ἐκεῖνος ποῦ ἀνασφαίρει ἐπάνω εἰς γλιωτέρὰ πράγματα καὶ τὰ ὅποια δὲν ἔχουν ἰσχυρὸν θεμελίον, καθὼς λόγου χάριν ἡ ἀγάπη τῶν χρημάτων καὶ ὁ πόθος τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν. Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἀνατρέπονται καὶ πίπτουν κατὰ γῆς καὶ κρεμοῦν ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν τῶν κλίνουον διὰ τὰ πολὺ μεγάλα. Διότι ἐκεῖνο οὐδέποτε εἶναι ἀκλόνητος, οὐδέποτε εἶναι ἀμετακίνητος, ἀλλὰ πάντοτε μεταβάλλονται. **D** μετατοπίζονται, ἀνοταράσσονται περισσότερο ἀπὸ τὰ κύματα, περνοῦν γρηγορότερα καὶ ἀπὸ τὰ ρεύματα τῶν ποταμῶν, εἶναι δὲ πῶ ἀδύνατα ἀπὸ κάθε ὄμιον καὶ σκορπίζονται.

Ἰδοῦ, δὲν θὰ υἰσταῖς οὔτε θὰ ἀποκοιμηθῇ ἐκεῖνος ποῦ φυλάσσει τοὺς Ἰσραηλίτας. Ἐάν, λέγει, συμπεριφέρῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν θὰ υἰσταῖς, οὔτε θὰ ἀποκοιμηθῇ, δηλαδὴ δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ, οὔτε θὰ σὲ παραιμῆσῃ, δὲν θὰ σὲ ἀφήσῃ γυμνὸν καὶ ἔρημον. Αὐτὸ θέλων νὰ ὑποδηλώσῃ, δὲν ἔθεσεν ἐπιπολαιῶς τὴν φράσιν «αὐτὸς ποῦ φυλάσσει τοὺς Ἰσραηλίτας». **E** Ἐκεῖνο δὲ ποῦ ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς: ἐάν αὐτὸ εἶναι τὸ διαρκὲς ἔργον του, τὸ νὰ σὲ θάλῃ εἰς τὴν ἀσφάλειαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν προγόνων σου, δὲν θὰ παραιμῆσῃ τὸ δημιούργημά του καὶ, ἐκεῖνο ποῦ συνηθίζει νὰ πράττῃ, δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ, ἐάν σὺ δὲν ἐπιτρέψῃς νὰ ταλαντευθῇ τὸ πόδι σου.

Καὶ ὅχι μόνον δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ, ἀλλὰ θὰ σὲ ὑπερασπῆσθῇ μὲ μεγάλην θεοφειλία. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν λέγων: «Ὁ Κύριος θὰ σὲ προφυλάξῃ· ὁ Κύριος εἶναι ἡ προστασία του εἰς τὸ δεξιὸν χεῖρ σου». ³³⁷ **A** Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «ἐπιλοῖον τῆς δεξιᾶς σου χειρᾶς». Θὰ σοῦ εἶναι, λέγει, συμπαραστάτης, σύμμαχος καὶ βοηθός.

Βλέπεις πῶς καὶ ἐδῶ ἐπιθυμεῖ νὰ εἶσαι δραστήριος; Ὁμιλῶν δὲ μεταφορικῶς ἀπὸ ἐκείνους ποῦ στέκονται εἰς παράταξιν μάχης, λέγει τίς θὰ σταθῇ πλησίον τῆς δεξιᾶς σου χειρᾶς, ὥστε νὰ εἶσαι ἀδούλωτος, δραστήριος, δυνατός, κυρίαρχος, νὰ στήσῃς τρόπιον καὶ νὰ ἀποσπάσῃς τὴν νίκην, ἀφοῦ μάλιστα αὐτῆ εἶναι ἐκείνη χάριν τῆς ὁποίας πράττομεν τὰ πάντα. Δὲν θὰ εἶναι δὲ εἰς σὲ μόνον συμφοραστάτης ἢ σύμμαχος, ἀλλὰ καὶ προστασία.

Ἐπιπαραλαβάνω, ὅτι μὲ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα χαρακτηρίζει τοὺς τρόπους βοήθειας τοῦ Θεοῦ καὶ παραλληλίζει ὁλόκληρον τὴν φροῆσίν Του καὶ τὴν πλη-

σεσάτιν ουμαχίαν Του, **Β** με τὸ δεξιὸν χεῖρ καὶ τὴν προστασίαν.

«Ὁ ἥλιος τῆς ἡμέρας δὲν θά σὲ συγκατακάσῃ, οὔτε ἡ σελήνη τὴν νύκτα». Καὶ αὐτὸ ἐγένετο ὅταν ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ παρέμειναν εἰς τὴν ἔρημον. Ἐδῶ δὲ ἐνοιεῖ τὴν μεγάλην φερόλειαν. Ἐβλογον δὲ εἶναι ὅτι καὶ τότε ἐπιστρέφοντες ἀπήλυσαν κάποιοι παρνομοῖαν θαυματουργικὴν ἐνέργειαν κατὰ κάποιοι ἄλλον τρόπον. Ἐπιθυμῶν, λοιπόν, νὰ ἀποδείξῃ τὴν πλουσίαν πρόνοιαν Αὐτοῦ — ὅτι ἐπιδείξῃ, ὄχι μόνον ἀπαλλάσσει αὐτοὺς ἀπὸ τῆς συμφορᾶς, ἀλλ' οὔτε τοὺς ἀφήνει νὰ πάθουν τίποτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τὴν προσφορὰ τῆς βοήθειας Του εἶναι πλουσία καὶ ἡ φιλανθρωπία ἀνέκφραστη, παρέχουσα τὴν βοήθειαν ὄχι συμφώνως πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἀνάγκης μας, **Ε** ἀλλὰ, μετὰ τὰς ἀνταποδόσεις, ὑπερτεροῦσα τῶν αἰτημάτων μας.

«Ὁ Κύριος θά σὲ προφυλάξῃ ἀπὸ κάθε κακόν· ὁ Κύριος θά προφυλάξῃ τὴν ψυχὴν σου». Αὐτός, θεαίως, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιτρέπει νὰ σὲ λυπήσουν οὔτε αὐτὰ τὰ μηδαμινὰ καὶ ἀπλώνει τόσο πολὺ τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν φροντίδα Του, πολὺ περισσότερο θά σὲ κάμῃ ἀβούλων ἀπὸ ἄλλα. Ἔτσι, τὸ κάθε ἐν ἀπὸ τὰ ἐπερχόμενα καὶ προκαλοῦντα λύπην, παραμερίζει καὶ ὑποχωρεῖ εἰς τὸ γνέψιμον τοῦ Θεοῦ· πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γένη μετὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι, ἂν καὶ πολλάς φορές ἔγινε ἀβραμῶς σὲ ἀπήλαξεν ἀπὸ αὐτὸ τὸ κακόν, ἀπὸ τὸ ἄλλον δὲν ἠμπόρεσεν ἢ ἠμπόρεσε μὲν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλη. **Δ** Ἀντιθέτως, τὸ παντοδύναμον καὶ ἰσχυρὸν χεῖρ τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν συμῆθ' ἐπιδήγοτε, θά ἠμποροῦν νὰ σὲ ἀπολυτρώσῃ καὶ νὰ σὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ ὅλα καὶ νὰ σὲ κάμῃ ἐλεύθερον.

«Ὁ Κύριος θά φυλάξῃ τὴν εἰσοδὸν σου καὶ τὴν ἐξοδὸν σου». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «τὴν προσέγγισίν σου». Εἶβες διαρκῆ βοήθειαν, ἢ ὁποῖα εὐρίσκειται παντοῦ, καὶ εἰς τὴν εἰσοδὸν καὶ εἰς τὴν ἐξοδὸν; Τί θά ἠμποροῦσεν νὰ ὑπάρξῃ ὅμοιον πρὸς αὐτὴν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν φιλανθρωπία;

Ἐδῶ, θεαίως, ὁποιοὶ ὀλόκληρη τὴν ζωὴν διότι ἀπὸ αὐτὰ ἀποτελεῖται ἡ ζωὴ ὀλόκληρη, ἀπὸ τὴν εἰσοδὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἐξοδὸν Αὐτοῦ δὲ φανερώων σαφέστερον προσέθεσεν: «ἀπὸ τῶρα καὶ αἰώνως». Ὅχι μόνον μίαν ἡμέραν, λέγει, **Ε** οὔτε δύο, τρεῖς, δέκα, εἰκοσὶν, ἢ ἑκατόν, ἀλλὰ διαρκῶς θά σὲ φυλάσῃ· πράγμα τὸ ὁποῖον

εἶναι ἀδύνατον νὰ συμῆθ' μετὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι εἶναι πολλὰ αἱ μεταβολαί, συνεχεῖς αἱ ἀλλαγαί καὶ ὀμαδικαί αἱ μετατοπίσεις. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος σήμερον εἶναι φίλος, αὔριον γίνεται ἐχθρός. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος σήμερον εἶναι σοφός, αὔριον σὲ ἐγκαταλείπει. Πολλὰς φορές δὲ, ὄχι μόνον σὲ ἐγκαταλείπει, ἀλλὰ καὶ σὲ πολεμεῖ καὶ σὲ ἐπιβουλεύεται πῶς φοβερὰ ἀπὸ κάθε ἐχθρόν.

³³⁸ **Α** Ἀντιθέτως, τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὸν Θεὸν εἶναι ἀμετακίνητα, διαρκῆ, ἀθάνατα, ἰόνια, μὴ ἔχοντα τέλος. Διὰ τὴν ἐπιτόχωμεν, λοιπόν, αὐτὰ, ὡς προσφέρομεν καὶ τὰ ἰδικὰ μας, ὥστε νὰ ἀπολαύσωμεν μεγάλην ἀσφάλειαν καὶ νὰ συναντήσωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα αἰώνως. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΑ' (121) ΨΑΛΜΟΝ

«Ἐχάρηκα ὅταν μοῦ εἶπαν ὅτι θὰ
ὀπάγωμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου».

Β Τώρα, βίαιος, πολλοὶ δυσαναχαγετοὶ μετ' τὸν λόγον αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν καί ποιοι τὸς καλέσῃ εἰς τὰς ἱποδρομίας ἢ εἰς τὰ ἀνθρικά θεάτρα ὅπου συμμετέχει, τότε θὰ εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ θὰ συναθροισθῶν. Ἐάν δὲ κάποιος τοὺς προσκαλέσῃ εἰς τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς τὸν ναόν, τότε θὰ εἶναι ὀλίγοι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν θὰ διστάσουν νὰ ὑπάγουν.

Οἱ Ἰουδαῖοι, βίαιος, δὲν συμπεριφέρθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Τὶ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ὑπάρξῃ χειρότερον ἀπὸ αὐτό, ὅταν οἱ Χριστιανοὶ παρουσιάζονται πρὸ ἀδίαφοροι καὶ ἀπὸ ἐκείνους; Ἀπὸ ποῦ δὲ αὐτοὶ ἐπιρράσθησαν, ὥστε νὰ συμπεριφέρονται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Πάλιν τὸ λέγω ἕνεκα τῆς αἰχμαλωσίας ἔγιναν καλλιτεροί.

Ἀπὸ τότε ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἐναντιώσαν καὶ ἀφ' οὗ ἄρσαν τὸν ναόν καὶ τὴν ἀκρόασιν τῶν θεῶν λόγων καὶ προσέφεραν τοὺς ἑαυτοῦς των εἰς τὰ δὲ, εἰς τὰς κοιλὰς, εἰς τοὺς λόφους καὶ εἰς τὴν μεγάλην ἀσέβειαν, ἔστησαν ὀρθὴν τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνης τῆς λατρείας, ὅπως καὶ θερμαίνονται καλῶς μετ' ὑπόσχονται ἐκείνην, ἀνορθώνονται, στέκουσιν καὶ εὐχαριστοῦνται πνευματικῶς.

Ἐπειδὴ κατήνησαν εἰς πείνον καὶ δίψαν — ὅχι πείναν φρικτῶ καὶ δίψαν νεροῦ — τῆς ἀκρόσεως τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου, ἀφ' οὗ ἐτιμωρήθησαν μετ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ζήτησάν νὰ ἐπανεῦρουν μετ' ἐπιθυμίαν ἐκείνην, ἀπὸ τὰ ὅποια προηγουμένως ἀπεμακρύνθησαν. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος σφικταγκάλισαν λέγοντες ὅτι «ἐπεβόησαν οἱ δαῖλοι σου τοὺς λίθους αὐτῆς καὶ θὰ εὐστολαγισθῶν τὸ χῶμα αὐτῆς».¹ Ἐπίσης ἔλε-

1. Ἀμὲς 8, 11.
2. Ψαλμ. 101, 16.

γον «τότε θὰ ἔλθω καὶ θὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου»² καὶ πάλιν «θὰ σὲ ἐνθουμήθῶ ἀπὸ τὴν γῆν τοῦ Ἰορδάνου καὶ τοῦ Ἑρμῶν, ποὺ εἶναι μικρὸν ὄρος»³ Ὁ καὶ ἀκόμη «αὐτὰ ἐνθουμήθησιν διὰ νὰ ἀνακουφίσω τὴν ψυχὴν μου»⁴.

Τὶ ἐνθουμήθησ; εἰπέ μου. — Ὅτι ἐπενοῦσα εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐγένοντο οἱ χοροὶ, αἱ πανηγύρεις καὶ ἐκείνη ἡ λατρεία.

«Τὰ πόδια μας στέκουσιν εἰς τὰς αὐλάς σου, Ἱερουσαλήμ». Ἄλλος λέγει: «εὐχαριστήθηκα ὅταν μοῦ εἶπαν ὅτι ἦλθαμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου. Ἐστάθησαν τὰ πόδια μας εἰς τὰς αὐλάς σου Ἱερουσαλήμ» (στίχ. 1-2).

Εἶδες ὑπερβολὴν χαρᾶς; Ἐπειδὴ ἀπελάμβανον αὐτὰ τὰ πράγματα, ἔχαιρον καὶ μετὰ αὐτὰ τὰ λόγια ἀφ' οὗ σφικταγκάλισαν μετὰ μεγάλον πόθον τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς καὶ τὴν πόλιν. Ἐ «Ἐταὶ σινηθίζει νὰ πράττῃ πάντοτε ὁ Θεός. Διότι ὅταν ἔχουμεν τὰ ἀγαθὰ καὶ δὲν μᾶς κἀμινουν ἐντόπωσιν, τότε τὰ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ ἴδικά μας χέρια, ὥστε ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἐπέτυχεν ἢ ἀπόλαυσίς των νὰ τὸ κἀμῃ ἢ στερηθεῖς των.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχουν πάθει καὶ αὐτοὶ, οἱ ὅποιοι κρατοῦν σφικτὰ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν, ἐνῶ εὐγνωμονοῦν τὸν Θεόν, διότι ἐπῆραν τὴν πατρίδα κάλιν.

«Ἱερουσαλήμ, ἡ ὅποια οἰκοδομηθεῖσα ὡσαν πόλις».

Ἄλλος: «Αὐτὴν ποὺ εἶναι οἰκοδομηθεῖσα ὡσαν πόλις».

39 Ἀ «Ἡ λοιπὸν συμφώνως πρὸς τοὺς Ἐβραῖοις ἐρημνεύτας θὰ ἐκλάβωμεν τὴν πρότασιν αὐτὴν (ὅτι θὰ οἰκοδομηθῇ ἡ Ἱερουσαλήμ ὡσαν πόλις), ὅποτε ὁ λόγος φανερώσει τὸν χρόνον πρὸ τῆς ἀνοικοδομησεως τῆς, ἢ συμφώνως πρὸς τὸν ἄλλον ἐρημνευτὴν «ἐπῆραμεν πάλιν τὴν Ἱερουσαλήμ, ποὺ ἔχει οἰκοδομηθῆ ὡσαν πόλις», ποὺ ἐκθέτει τὰ δὲ ἔγιναν μετὰ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἐπειδὴ τότε ὤρθον μεγάλη ἐρημία εἰς δὲα τὰ σημεῖα τῆς πόλεως καὶ ἐρείπια, ἀφ' οὗ οἱ πύργοι εἶχαν κρημνισθῆ, τὰ τεῖχη εἶχαν καταρριφθῆ καὶ ἔμεναν μόνον λείψανα τῆς ἀρχαίας πατρίδος. Ἀφ' οὗ ἐπέστρεψαν καὶ εἶδον τὴν ἐρημίαν, ἐπαναφέρουν εἰς τὴν μνήμην τὴν παλαιὰν ἐκείνην εὐτυχίαν καὶ διηγούνται τοὺς ἐπαινετικούς λόγους τῆς λέγοντες, Β ὅτι ἡ ἔνδοξος καὶ περίφημη πό-

3. Ψαλμ. 41, 8.
4. Ψαλμ. 41, 7.
5. Ψαλμ. 41, 5.

λις πού εἶπεν ἐκκλησίαν, ἀρχοντας, θασαίεις, ἀρχιερεῖς καὶ ὑπερφηανεύετο διὰ τὴν ὄρασιότητά της, τώρα ἔχει περιβληθῆ αὐτὴν τὴν σκωδρωπὴ μορφήν. Ὅτι δὲ αὐτὰ ἐννοεῖ, ἀκούεις τὰ ἑξῆς: «Ἱερουσαλὴμ, ἡ ὅποια οἰκοδομήσασαι ὡς πόλις». Διότι τότε δὲν ἦτο οὐδόλαις πόλις. Αὐτὸ εἶναι φανερόν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνου πού προσθέτει: «ἢ ὅποια καθ' ἑαυτὴν εἶναι συνδεδεμένη». Διότι ἀναφέρει τὰς καλῶς καθηρμομένους οἰκοδομίας της, τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν πυκνότητά καὶ ὅτι τέποτε ἔρημον δὲν εἶχεν εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα ἦτο πυκνοκατοικημένη, ἀλοκληρωμένη, συγκεκροτημένη, συνεχομένη καὶ τὸσον συνδεδεμένη πρὶν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν.

Γ Διὰ τοῦτο κάποιος ἔρμηνευτὴς διὰ νὰ φανερώσῃ αὐτὸ λέγει: «ἢ ὅποια ἔχει συνάφειαν».

Κατόπιν αὐτὸ ἀναφέρει καὶ ἄλλο ἐγκώμιον αὐτῆς. «Διότι ἐκεῖ ἀνέστησαν αἱ φυλαὶ, φυλαὶ τοῦ Κυρίου, μαρτύριον εἰς τὸν Ἰσραὴλ εἶναι ἐκεῖ νὰ δοξαλογοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Μὲ αὐτὸ, πράγματι, ἐστολίζετο ἡ πόλις, ὅχι τὸσον μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὰ ἀικοδομήματα, ὅσον μὲ τὸ νὰ συγκεντρώνωνται ἐκεῖ ὅλοι, εἴτε ἐγένετο κάποια συνέλευσις, εἴτε ἀνθρώποις τοῦ λαοῦ ἢ εἴχε προσαθῆ σύσκεψις διὰ μερικά πράγματα. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ὁ ναὸς ἦτο ἐκεῖ, ἡ δὲ ἱεροτελεστία δολόκληρη ἐκεῖ ἐγένετο καὶ ἐκεῖ ἦσαν οἱ ἱερεῖς, οἱ Λευῖται, τὸ ἀνάκτορον, τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, τὰ προπάλαια, αἱ θυρίαι, ὁ θωμός, Δ αἱ ἐορταί, αἱ πανηγύρεις, αἱ προσευχαί, αἱ ἀκροάσεις καὶ ἐν ὀλίγοις ἐκεῖ εἶχεν συγκροτηθῆ τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας, ἔπρεπεν αἱ φυλαὶ ἐκεῖ νὰ συγκεντρώνωνται καὶ μάλιστα τρεῖς φορές κατ' ἔτος κατὰ τὰς ἐπισημοὺς καὶ ἱεράς ἐορτάς, δηλαδὴ κατὰ τὸ Πάσχα, τὴν Πεντηκοστήν καὶ τὴν Σκηνοπηγίαν. Διότι δὲν ἐπετρέπετο εἰς ἄλλον τόπον.

Πλάκων, λοιπόν, τὸ ἐγκώμιον αὐτῆς λέγει: «ἐκεῖ ἀνέστησαν αἱ φυλαί». Ἄλλος ἔρμηνευτὴς λέγει: «ἐκεῖ ἀνέστησαν σκήπτρα», ἦτοι φυλαί. Δὲν λέγει ἀπλῶς «φυλαί», ἀλλὰ «φυλαὶ τοῦ Κυρίου». Ὅλοι αἱ φυλαὶ ἦσαν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ δὲν ἐπετρέπετο εἰς αὐτὰς νὰ τελοῦν αὐτὰ εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν πατριδῶν μόνον ἢ μητρόπολις εἶχε τιμηθῆ μὲ αὐτὸ, συναβροίζουσα Ε καὶ ἔλκουσα ὅλους πρὸς τὸ μέρος της.

Αὐτὸ δὲ ἐγένε ἀφορμὴ νὰ γνωρίσουν τὸν Θόν, ὥστε, ὅταν περιπλανῶνται εἰς ὅλα τὰ μέρη, νὰ μὴ ἔχουν ἀφορμὰς καὶ ἐξόδους πρὸς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων. Διὰ

τοῦτο συνεβοῦλευσεν ἐκεῖ νὰ θυσιαζοῦν, ἐκεῖ νὰ προσεύχωνται, ἐκεῖ νὰ τελοῦν πανηγυρίων καὶ μὲ τὴν στενότητά τοῦ τόπου περιτειχίζει τὴν παρεκτραπέσσαν σκέψιν τῶν ἐμποδίζων 340 Α καὶ σταματῶν αὐτὴν, ὅταν ὠθηγεῖτο πρὸς τὴν ἀσεβείαν.

Αὐτὸ, λοιπόν, φανεροῦναι καὶ αὐτὸς ὅταν λέγῃ: «αἱ φυλαὶ τοῦ Κυρίου, μαρτύριον εἰς τὸν Ἰσραὴλ». Ἡ σημαίνει «μαρτύριον εἰς τὸν Ἰσραὴλ»: — Πολὺ μεγάλη μαρτυρία, ἐλεγγος, ἀπόδειξις τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ὅτι δὲν τοὺς ἀπομένει κομμία συγχώρησις ὅταν ἀπιστατοῦν, ἀπομακρύνονται καὶ λιποτακτοῦν πρὸς τὰ εἰδώλα. Πράγματι, αὐτὸ ἦτο ἡ πῶς μεγάλη ἀπόδειξις τῆς προνοίας, τῆς δυναμείας καὶ τῆς σοφίας Του. Διότι ἐκεῖ ἀνεγινώσκετο ὁ Νόμος, ὁ ὅποιος ἔχει διηγήσεις καὶ ἱστορίας διὰ τὰ παλαιὰ καταρθώματα. Β Ἐκεῖ συνεδέοντο οφικτὰ μὲ τὴν ἀγάπην, συναναμιγνύμενοι μεταξὺ τῶν. Διότι καὶ αἱ ὑποθέσεις τῶν ἐορτῶν ἐγένοντο ἀφορμὴ καὶ πρόσφασις εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ συναναστρέφονται μεταξὺ τῶν. Ἐτσι, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι εὕρισκοντο ὅλοι μαζί εἰς τὴν πόλιν, ὁ σεβασμὸς ἦτο μεγαλύτερος, ἡ εὐλάβεια ἦτο ἀνεπτυγμένη καὶ ἀναρίθμητα ἄλλα κατὰ ἐγένοντο.

«Νὰ δοξαλογοῦσιν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Δηλαδὴ, νὰ εὐχαριστήσων, νὰ λατρεύσων, νὰ προσευχηθοῦν, νὰ προσφέρων, νὰ θυσιασοῦν. Ὅλα αὐτὰ παρεκίον αὐτοὺς πρὸς τὴν εὐλάβειαν καὶ ἔκομαν πῶς ἀσφαλῆ τὴν τελειότητα τῆς πολιτείας.

«Διότι ἐκεῖ ἐκάθισαν οἱ θρόνοι διὰ τὴν δικαιοσύνην, θρόνοι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Δαβὶδ».

Γ Ἰδοῦ, ἀναφέρει καὶ ἄλλο προνόμιον τῆς πόλεως. Ποῖον, λοιπόν, εἶναι αὐτὸ; Ὅτι ἐκεῖ ἦσαν τὰ ἀνάκτορα. Αὐτὸ, πράγματι, ἐννοεῖ μὲ τὸ «διότι ἐκεῖ ἐκάθισαν οἱ θρόνοι διὰ τὴν δικαιοσύνην, θρόνοι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Δαβὶδ». Ἄλλος ἔρμηνευτὴς λέγει «ταῦ οἴκου Δαβὶδ».

Ἡ διπλῆ ἐξουσία, τῶν ἱερέων καὶ τῶν θασαλέων, ἐκεῖ εἶχε τὴν ἐνωσίν της, ὥσαν νὰ στολιζέται ἡ πόλις δι' αὐτῶν μὲ κάποιον διπλὸν στέφανον καὶ κορώναν. Ἐκεῖ ἦσαν οἱ δικασταί, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεφέροντο ἀπὸ πολλοὺς ὅσα παρεσιωπῶντο. Διότι ἐὰν εἰς τὰς ἄλλας πόλεις ἐγένετο κάποια ψηφοφορία, διὰ τὴν ὅποιαν ὑπῆρχεν κάποια ἀμφιβολία, ὅπως εἰς τὰς ἐρέσεις, ἀνέφερον τὴν ψηφοφορίαν ἐκεῖνην εἰς τὴν «ἀνάκρισιν» τῶν δικαστῶν Δ εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα καὶ ἐκεῖ ἐβίβετο ἡ ὀριστικὴ λύσις.

Ἄλλὰ τὰ μὲν παλαιὰ γεγονότα τέτοια ἦσαν, ἐνῶ τὰ

σημερινά είναι πολύ πιο δυσάρεστα. Διότι υπάρχει ολοκληρωτική έρημια και καταστροφή, κρήμνισμα εκ θεμελίων και διά του πυρός έρημωσις, όλίγα λείψανα τών οικοδομημάτων, σκυθρωπή μορφή, που μόνον ανάμνησην έχει τής προηγούμενης εὐτυχίας και ύπαινημόν.

Διά τούτο, λοιπόν, δέν τελειώνει τόν λόγον μέ τά μεταλαγγολικά, ἀλλ' ἐπινασφέρει αὐτόν εἰς τά πύλα γαρούμενα και λέγει: «Εὐχρηστέ διά τήν εἰρήνην τής Ἱερουσαλήμ».

Τί σημαίνει ἡ πρότασις αὐτή; Ἄγχι τοῦ «ἀξιόμαστε», «παρακαλέσατε» λέγει «εὐχρηστέ». Ἄλλος ἐρμηνευτής λέγει ἀσπασάσθε τήν Ἱερουσαλήμ, Ἐ δηλαδή ἱκετεύσατε ὥστε νά ἐπανέλθῃ αὐτή εἰς τήν προηγούμενην τής εὐτυχίας, νά ἀπαλλαγῇ ἀπό τοῦ συνεχέος πολέμου και νά ἀπολαύσῃ ἀσφάλειαν εἰς τό ἐξής. Ἡ αὐτή, λοιπόν, ἔννοει, ἡ προφητεία: «Εὐχρηστέ διά τήν εἰρήνην τής Ἱερουσαλήμ», δηλαδή θά τήν κυριεύσῃ ἡ εἰρήνη.

«Καί ἀφθονία εἰς τοῦς ἀγαπώντάς σε». Ἄλλος ἐρμηνευτής λέγει: «ἄ ἡρεμήσου». Ἄλλος: «εἴθε νά καταλοπεράσουν οἱ ἀγαπώντάς σε». Ἐδῶ εἶναι μεγάλη ἡ ἀφθονία τής εὐτυχίας τής, ὅταν τὰ ἀγαθά δέν σταματοῦν μέχρις αὐτής, ⁸⁴ Ἄ ἀλλά αὐτοῦ που τήν ἀγαποῦν νά τὰ ἀπολαμβάνουν. Εἰς τὰ προηγούμενα, θίμως, χρόνια ἐγένετο τό ἀντίθετον. Διότι ἐκεῖνοι που τήν ἐμίσουν και τήν ἐπολέμουν, αὐτοὶ ἦσαν ἰσχυροὶ πολύ και δυνατώτεροι ἀπό τοῦς ἄλλους και ἐνδοξότεροι και μέ εὐκολίαν ἔστησαν μνημεῖα νίκης. Τώρα, θίμως, ἐκεῖνοι που σέ ἀγαποῦν θά εὐρίσκωνται εἰς μεγάλην ἀσφάλειαν.

«Οἱ συμπραγμαμένοι σου». Ἐταῖ δυνάμει ἡ ἐκεῖνους που πρόκειται νά συμπράξουν ἡ αὐτούς τοῦς ἴδιους τοῦς κατοίκους τής πόλεως.

«Ἄς ὑπάρξῃ εἰρήνη εἰς τήν δυνάμιν σου». Ἄλλος ἐρμηνευτής λέγει: «εἰς τό προπύργιον σου». Ἄλλος: «εἰς τό ὄχυράμα σου». Τί σημαίνει «εἰς τήν δυνάμιν σου»; Β — Εἰς τὰ ὑπάρχοντά σου, εἰς τοῦς κατοίκους σου, εἰς τήν ἀφθονίαν σου. Ἐπειδή, λοιπόν, ὁ πόλεμος εἶναι καταστρεπτικός και ἐπειδή αὐτός τήν κατέστρεψεν, προσεύχεται διά τήν εἰρήνην τής. «Καί ἀφθονία εἰς τὰ φρούρια τών πύργων». Ἄλλος: «εἰς τὰ ἀνάκτορά σου». Ἄλλος: «καλοσπέρσις». Ἄλλος: «ἡρεμία». Βεβαίως δέν προφητεύει δι' αὐτούς μόνον τήν ἀπαλλαγὴν τών κακῶν, ἀλλά και τήν προσήκην ἀναριθμήτων ἀγαθῶν, δηλαδή εἰρήνην, ἀφθονίαν, εὐτυχίαν.

Διότι ποία εἶναι ἡ ὠφέλεια τής εἰρήνης ὅταν συζοῦν μέ τήν πτωχείαν και τήν πείναν; Ποία δέ ἡ ὠφέλεια τής ἀφθονίας ὅταν πρόκειται νά γίνῃ πόλεμος; Διά τούτο, λοιπόν, προφητεύει εἰς αὐτούς και τὰ δύο αὐτά ἀγαθά, ὥστε και εἰς εὐημερίαν νά εἶναι και νά κατέχουν αὐτήν ἀσφαλῶς διά τής εἰρήνης.

С «Χάριν τών ἀδελφῶν μου και τών πλησίων μου». Ἐδῶ ἔννοει τοῦς γείτονας, τοῦς ὁποίους ἐλυτήθησαν, ἀν και τοῦς ἔθλασαν και προσεύχεται διά νά ἐπικρατήσῃ εἰρήνη, ὥστε και ἐκεῖνοι νά ταπεινωθοῦν και νά γνωρίζουν τόν Θεόν ἡ ἔννοει τοῦς ἀδελφούς, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τήν πόλιν.

Χάριν, λοιπόν, τών ἀδελφῶν μου και τών γειτόνων μου ὅς γίνῃ εἰρήνη, ὥστε ὅστερα ἀπό παρέλευσιν καιροῦ νά ἀναπνεύσῃ, ἀφοῦ γίνουν καλλίτεροι ἔνεκα τών συμφορῶν.

«Ἐλάου δὲ εἰρήνην περί σου». «Ἐνεκα τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου και Θεοῦ μας ἐξήγησα ἀγαθά διά σέ». Ἄλλος ἐρμηνευτής λέγει: «Θά εἶπω εἰρήνην εἰς σέ». Ἐπειδή εἶπεν «χάριν τών ἀδελφῶν μου Β και τών πλησίων μου», φανερώων ὅτι εὐχεται αὐτό ὄχι διά τήν ἀξίαν τήν ἴδικήν των, ἀλλά διά νά εὐεργετήσῃ αὐτούς περισσότερον, προσέθεσεν τό «ἔνεκα τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου και Θεοῦ μας». Δηλαδή εὐχεται τήν εἰρήνην διά τήν δόξαν Του, ὥστε νά ἐπανέλθῃ ἡ λατρεία Του και νά γίνῃ περισσότερα διδασκαλία. Διότι ἄλλοι μὲν ἀγεννήθησαν κατά τήν αἰχμαλωσίαν, ἄλλοι δέ ἔγιναν μάρτυρες και τής καταστροφῆς.

Ὅταν ἐτελείτο ἡ λατρεία, ἔλα αὐτά τὰ ἐμάθησαν ἀπό τοῦς γηροντότερους, δηλαδή τήν παλαιάν εὐτυχίαν και ὅτι ἀν και εἶχον αὐτά τὰ ἀγαθά, τὰ ἔστερηθησαν.

Παρατηρεῖς πῶς περιορίζει τήν ἀπερισκέψαν των, Ἐ διά νά μὴ νομίζουν ὅτι ἔχουν λάβει πάλιν τὰ ἀγαθά, ἀφοῦ ἐπαμώρθησαν ἀρκετὰ, ἀλλά διά νά μάθουν ὅτι ἐπέστρεψαν εἰς τήν πατρίδα των διά τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ; ἀφοῦ δέ μάθουν αὐτό νά παραμένουν ἐκεῖ μέ μεγάλην ἀσφάλειαν και νά μὴ δοκίμασούν τὰ ἴδια ἐάν ἀμαρτήσου;

Αὐτά, λοιπόν, ἀφοῦ γνωρίζομεν και ἡμεῖς, ὅς μὴ πράττωμεν σφάλματα ἐάν δέ κάποτε συμβῇ νά ἀμαρτήσωμεν, ὅς φροντίζομεν νά σηκωνώμεθα γρήγορα και νά μὴ ἐπιστρέφομεν εἰς τὰ προηγούμενα, διά νά μὴ ἀκούσωμεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν εἰς τόν παρόντων:

«Κοίταξε, έχεις γίνει υγιής; μη αμαρτάνης πλέον, διά να μη σοῦ συμῆῃ κατά χειρότερον».⁶

Διά τούτου, θεσπάζως, ἀμίλησεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διά να διδάξῃ καὶ τοὺς ἐναρέτους να διατηρήσουν τὴν ἀρετὴν με ἀσφάλειαν, καὶ τοὺς ἀπαλλασσόμενους ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας να παραμένουν εἰς τὴν ἀρίστην ἀλλαγὴν, ὥστε ἔλοι μαζί να κερδίσουν τὰ ἐπουράνια ἀγαθά.

Εἶθε αὐτὰ ἔλοι ἡμεῖς να ἀπολαύσωμεν με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσίναν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις αἰωνίως. Ἀμήν.

6. Ἰαν. 5, 14.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΒ' (122) ΨΑΛΜΟΝ

Β: Πρὸς σὲ ὤψωσα τὰ μάτια μου, ὁ ὁποῖός κατοικεῖς εἰς τὸν οὐρανόν».

Βλέπεις ὅτι παντοῦ εἶναι καταφανὴς ἡ ἀφέλεια τῆς αἰχμαλωσίας. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι πάντοτε εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ ἔχουν ἐμπιστοσύνη εἰς τοὺς Ἀσσυρίους καὶ Αἰγυπτίους, εἰς τὴν περικύκλωσιν τῶν τειχῶν καὶ εἰς τὸ μεγάλο ποσὸν τῶν χρημάτων, ἀφου ἀπιστάσου τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀπὸ ἅλα ἐκεῖνα, καταφεύγουν εἰς τὸ ἀκαταμάχητον χέρι, εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς ἐκείνην τὴν ἐλπίδα καὶ ἀπακτοῦν ὕψηλόν φρόνημα ὅταν δὲ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ δὲν ἤσυχλοῦντο με τὸν ναόν, ἐπειδὴ τὸν κατέστρεψαν ἄλλοι, ἐπικαλοῦνται πλέον τὸν Θεὸν ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Λέγεται δὲ ὅτι κατοικεῖ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅχι ἐπειδὴ περιορίζεται εἰς κάποιον τόπον — Ὁ διότι αὐτὸς γεμίζει τὰ πάντα — ἀλλ' ἐπειδὴ μάλλον ἐναντιοῦται εἰς τὰς δυνάμεις ποῦ εὐρίσκονται ἐκεῖ. Ἐξ ἄλλου λέγεται, ὅτι κατοικεῖ καὶ μέσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους: «θὰ κατοικήσω μέσα εἰς αὐτοὺς καὶ θὰ περιπατήσω μεταξύ των».¹

Ὅταν, λοιπόν, ἦλθαν εἰς τὴν χώραν τῶν θορράφων, ἐδιδάχθησαν μεγάλης ἀληθείας: τὸ ὅτι ἔχουν ἀποχωρισθῆ ἅλα τὰ κοσμικὰ καὶ ἔχουν γνωρίσει σαφῶς, ὅτι παντοῦ προοκαλούμενος ὁ Θεὸς με εὐκολίαν καταναεῖ. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο να ἀνατεῖλῃ ἡ ἀκτίς τοῦ νέου τρόπου ζωῆς, ὁ προφήτης ἀρχίζει να προσηκηρύττῃ τὰ μελλαντικά, χαλαρώνων τὴν φύλαξιν τῶν τόπων ἡρέματος καὶ ἀλληγορικῶς.

Δ «Ἴδου, ὅπως τὰ μάτια τῶν δούλων εἶναι εἰς τὰ χέρια τῶν κυρίων των καὶ ὅπως τὰ μάτια τῆς δούλης εἶναι εἰς τὰ χέρια τῆς κυρίας τῆς, ἔτσι εἶναι καὶ τὰ μάτια μας πρὸς τὸν Κύριον τὸν Θεὸν μας ἕως ὅτου μας ἐσπλαγγισθῆ».

Κοίταξε ἐδὼ πάλιν τὴν ἀξίαν τῆς εὐσεβείας: διότι

1. Β' Κορ. 6, 16.

δέν ἐλπίζουν μόνον δι' ἄλιγον χρόνον, ἀλλὰ πάντοτε εἶναι προσηλωμένοι καὶ ἀφωσιωμένοι. Διὰ τοῦτο, θεθαίως, ἀνέφεραν αὐτὸ τὸ παράδειγμα, ὑπεινωσόμενοι αὐτὸ ὅτι, δηλαδή, ἀπὸ πουθενά ἄλλου δέν εἶχον ἐλπίδα βοηθείας, οὔτε συμμαχίας καὶ εἰς κανένα ἄλλον δέν κοιτάζουσαν. Ὡς γνωστὸν ἡ δούλη καὶ ὁ δοῦλος μόνον μίαν αἰτίαν τῆς διατροφῆς καὶ τῆς ἐνδυμασίας ἔχουσαν, τὸ νὰ προσ-θλέπουσαν εἰς τοὺς κυρίους τῶν δέν ἀπομακρύνονται, Ἐ ἀλλὰ περιμένουσαν μέχρις ὅτου λάθουσαν κἀτι καὶ ἐάν τὸ λά-θουσαν τοὺς εὐγνωμοῦσαν. Αὐτὸ δὲ πράττουσαν συνεχῶς.

Αὐτὸ, λοιπὸν, ἐπιθυμῶσαν νὰ φανερώσω, ἔτι πρὸς Ἀδ-τόν κοιτάζουσαν καὶ διαρκῶς αὐτὸ πράττουσαν καὶ κομψίαν ἑλλην ἐλπίδα δέν ἔχουσαν καὶ ὅτι εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν ἀναμονὴν ἐκείνης τῆς βοηθείας καὶ, τέλος, ὅτι τὰ ἴδι-κά τῶν δακ εἶναι ἴδικά του, ἀνέφεραν τὴν δούλην καὶ τοὺς δούλους.

343 Α Κοίταξε πῶς ἐκείνοι, τοὺς ὁποίους προηγουμέ-νως παρεκάλουσαν νὰ πρέξουσαν πρὸς τὸν Θεόν καὶ ἠκούσαν αὐτὸ μὲ κάποιαν ἀσπίαν καὶ ἀδιαφορίαν, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πῶρα ἔγιναν τόσο καλλίτεροι λόγῳ τῆς συμφορᾶς, ὅσ-τε νὰ μὴ θέλουσαν νὰ ἀπομακρυνθῶσαν ἀπὸ Αὐτόν, ἀλλὰ νὰ παραμένουσαν, νὰ ὑπηρετοῦσαν καὶ νὰ ζητοῦσαν τὰ ἴδικά του.

Ἐως ὅτου μᾶς εὐπλαγχισθῆ. Δέν εἶπεν «ἕως ὅ-του πληρώσω τὸν μισθόν», οὔτε «ἕως ὅτου πληρώσω τὴν ἀμοιβήν», ἀλλ' «ἕως ὅτου μᾶς ἐλεήσω». Καὶ οὐ, λοιπὸν, ἀνθρώπε, περιμένα συνεχῶς, ἔστω καὶ ἀν λάθης, ἔστω καὶ ἀν δέν λάθης. Ἐάν δέν λάθης, μὴ ἀπομακρυνθῆς καὶ ὁπωσδήποτε θὰ λάθης. Διότι, ἐάν ἐκείνουσαν τὸν σιληρόν ἀρχοντα ἐλόγισον ἡ ἐπιμονὴ τῆς χήρας, ποίαν συμμά-θειαν θὰ εἶχες σὺ, ὁ ὁποῖος τόσο γρήγορα ἀπομακρύνε-σαι, ἀδιαφορεῖς καὶ μουδιάζει; Β Δέν ἐλέγεις πῶς οἱ δούλοι εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τοὺς κυρίους τῶν, χωρὶς νὰ ἀφήνουσαν νὰ πλανῶνται ἔξω ἡ σκέψις καὶ τὸ μᾶτι;

Ἐτσι πράττει καὶ σὺ ἀκολούθησε μόνον τὸν Θεόν καὶ ἀφοῦ ἐγκαταλείψης τὰ ἄλλα νὰ γίνης ἕνας ἐκ τῶν δούλων του. Τότε ὁπωσδήποτε θὰ λάθης ἐκείνα, τὰ ὁ-ποῖα διὰ τὸ συμφέρον σου ζητεῖς.

Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, διότι ἐπὶ πολ-λὸν χρόνον ἐγεμίσαμεν ἀπὸ ἐξευτελισμῶν. Ἡ ψυχὴ μᾶς ἐγέμισεν ἕως ἐπάνω.

Εἶδες ἀπελπισμένην ψυχὴν; Ζητοῦσαν νὰ σωθῶσαν μὲ

2. Λουκ. 18, 1-8.

τὴν εὐπλαγχίαν καὶ τότε ὄχι ἐπαίως, ἀλλὰ διότι ἐπι-μαρτήθησαν πολλὴ, ὅπως ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Δαυὶδ: «ὅτι ἐγίναμεν μικρότεροι ἀπὸ δακ τὰ ἔθνη τῆς γῆς». Αὐτὸ, θεθαίως, λέγουσαν καὶ αὐτοὶ μὲ ὄσα παρακαλοῦσαν. Ὑπεμείνουσαν τὴν μεγαλύτεραν τραγῳδίαν Ἐγεμίσαμεν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐγίναμεν δούλοι τῶν θαρσάρων καὶ κατηγορούμενοι κατεπονήθημεν ἀπὸ τὴν πείνουσαν, τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν δίψαν ἐξοδεύσαμεν δίλου τὸν χρόνον περιφρονούμενοι καὶ καταστατούμενοι. Διὰ ταῦτα, λοιπὸν, συγχώρησέ μᾶς καὶ ἐλέησέ μᾶς. Πι δὲ σημαίνει «ἡ ψυχὴ μᾶς ἐγέμισεν ἕως ἐπάνω»; Καὶ αὐ-τὴ ἡ ψυχὴ μᾶς, λέγει, παρέλυσεν καὶ ἐξησθένησεν ἕνεκα τῶν πολλῶν κακῶν. Διότι ὑπάρχουσαν πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι δο-κιμάζουσαν συμφορὰς, ἀλλὰ τὰς ὑπομένουσαν μὲ γενναϊό-τητα.

Ἄλλ' ἡμεῖς, λέγει, ἐχάσαμεν καὶ αὐτὸ, ἐπειδὴ τα-λαιπωρούμεθα, στενοχωρούμεθα καὶ κτυπῶμεν τὸ στή-θος μᾶς. Διότι ὁ Θεὸς διορθῶνει αὐτοὺς μὲ τὰ ἀντίθετα, ἐπειδὴ δέν ἐχρησιμοποίησαν καθὼς ἔπρεπε τὰς τιμὰς. Αὐτὸ δὲ ἡμπορεῖ νὰ ἴδης, ὅτι Αὐτὸς τὸ πράττει παν-τοῦ. Δ Τὸ ἴδιον συνέθη καὶ μὲ τὸν Ἀδὰμ: ἐπειδὴ δέν ἐ-χρησιμοποίησαν καλῶς τὴν κατοικίαν εἰς τὸν παράδει-σον, διώρθωσαν αὐτὸν μὲ τὴν ἐκδίωξιν τὴν δὲ γυναῖκα, ποῦ ἔγινε χειρότερη μὲ τὴν δουλείαν καὶ μὲ τὴν ὑποταγήν. Αὐτοὺς δὲ τοὺς ἴδιους τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἔχουσαν γίνε χειρό-τεροι μὲ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς κατοί-κίας τῶν, ποῦ ἀπομακρύνθησαν καὶ παρεξέτρησαν, τοὺς διορθῶνει μὲ τὰ ἀντίθετα.

Αὐτοὶ, παρακαλοῦντες νὰ ἐπιτύχουσαν τὴν εὐπλαγχ-ίαν, λέγουσαν πρὸς τὸν Θεόν: «ἡ ψυχὴ μᾶς ἐγέμισεν ἕως ἐπάνω».

Ἡ κατηγορία εἰς τοὺς εὐτυχιούμεους καὶ ὁ ἐξευτε-λισμὸς εἰς τοὺς ὑπερηφάνους. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέ-γει: «ἡ ψυχὴ μᾶς εἶναι χορτασμένη ἀπὸ πολλὰς τὰ ὅποια λέγουσαν οἱ εὐτυχοῦντες καὶ ἀπὸ τοὺς ἐξευτελισμοὺς τῶν ὑπερηφάνων». Ἄλλος λέγει: «ἀπὸ τὸ περίπαιγμα τῶν ὑπερηφάνων». Ἐ Ἄλλος: «ἀπὸ τὸν ἐξευτελισμὸν αὐτῶν τῶν εὐτυχιούμεων».

Ὅλα τὰ σπουδέρα ἔχουσαν τὸ ἴδιον νόημα, διότι διεκ-τραγῳδοῦσαν τὴν ταλαιπωρίαν μὲ τὸ νὰ λέγουσαν, ὅτι ἐχόρη-

Π. Δαν. 3, 28 (πρὸς. Ἐξέρτος).

τάση ἢ ψυχὴ μας ἀπὸ ἐκείνους ποὺ μᾶς ἐξευτελιζοῦν». Οἱ Ἑβδομήκοντα, ὅμως, λέγουν κάτι ἄλλο· μὴ μεταφερθεῖν, δηλαδή, αὐτὰ εἰς ἐκείνους.³³⁴ Ἄ καὶ νὰ ἀπολαύσουν τὰ ἴδια, ὅσα μᾶς ἔκαμαν· εἶθε νὰ καταπέση ἡ ἀλαζονεία των καὶ ἡ ἐξόγκασις.

Αὐτὸ, βεβαίως, θὰ ἠμποροῦσεν νὰ ἴδῃ κάποιος θεὶ γίνεταί πολλαὸς φορές· διότι ὁ Θεὸς συνηθίζει νὰ πράττῃ αὐτὸ διαρκῶς. Ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι πολὺ ὑπερήφανοι, τοὺς χαμηλώνει καὶ τοὺς ἀλαζόνως ταπεινώνει, ὥστε αὐτοὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸν δρόμον, ποὺ τοὺς ὀδηγεῖ εἰς τὴν κακίαν. Διότι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν.

Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν δοκιμασίαι, θλίψεις, θνητὸν ὠδμα καὶ πολλὰ κρίσιμα περιστάσεις τῶν πραγμάτων. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν τὰ πάθη καὶ αἱ ἀσθένειαι, ὥστε ἀναρίθμητα χαλινάρια νὰ κρατοῦν περικυκλωμένην τὴν ψυχὴν ἐκείνην, ἡ ὁποία εὐκόλως ὑπερηφανεύεται καὶ ἀνυψώνεται πρὸς τὴν ἀλαζονείαν.

Μὴ ταράσσεσαι, λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, ὅταν δοκιμάζεσαι· **Β** ἀλλὰ ἀφοῦ ἐνθυμηθῆς τὸν προφήτην ποὺ λέγει «εἶναι καλὸν εἰς ἐμὲ ἐπειδὴ μὲ ἔταπεινωσες, διὰ νὰ μάθω τὰς ἐντολάς σου»⁴ νὰ δέχῃσαι τὴν συμφορὰν ὡς ἀν φάρμακον, νὰ χρησιμοποῖς καθὼς πρέπει τὴν δοκιμασίαν καὶ ἔτσι θὰ ἠμπορέσῃς νὰ ἐπιτύχῃς μεγαλύτεραν γαλήνην.

Εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ γίνωμεν ἄξιοι αὐτῆς, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

4. Ἡ' αὐτ. 118, 71.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΚΓ' (123) ΨΑΛΜΟΝ

«Ἐάν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζί μας».

Ἐ Αὐτὸ ποὺ εἶπα πολλαὸς φορές, αὐτὸ λέγω καὶ τώρα καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ τὸ λέγω· θεὶ εἶναι μεγάλη ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἱκανὴ νὰ παρακινήσῃ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἐκείνους, ποὺ εἶναι προσεκτικοί.

Κοίταξε ἐκείνους, ποὺ ἔντρογον πρὸς τὴν εἰδωλολατρείαν, ποὺ περιφρονοῦσαν τὸν Θεὸν καὶ παρεξέτράπησαν εἰς τὴν ἀσέβειαν. τί λέγουν τώρα μετὰ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ πῶς ἀποθίβουν τὴν σωτηρίαν των εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ προφήτης δέ, ὡς ἀν ἄριστος διευθυντὴς χοροῦ, προτρέπει αὐτοὺς νὰ λέγουν συνεχῶς τὰ ἴδια. Ἀφοῦ, λοιπὸν, εἶπεν τὸ «πρῶτος» συνιστᾷ καὶ εἰς ἐκείνους, ὅπως ὁ διδάσκαλος τοὺς μαθητὰς, νὰ λέγουν: «ὅς εἶπῃ, λοιπὸν, ὁ Ἰσραὴλ: **Π** ἐάν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζί μας ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐξηγέρθησαν ἐναντίον μας, θὰ μᾶς κατεθρόχθιζον ζωντανούς». Διότι καὶ ἀσπλοὶ ἦσαν καὶ γυμνοὶ, αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι, μόλις εἶχον ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰς συμφορὰς καὶ εἶχον πόλιν χωρὶς τείχη, μάλλον δὲ ὅστε πόλιν καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἦσαν ἔστομον θήραμα βι' ὄλους· ἄλλ' ὁ Θεὸς ἐγένεν δι' αὐτοὺς τείχος καὶ πύργος.

Αὐτὸ, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς ὅς λέγωμεν· ἐάν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζί μας θὰ μᾶς κατεθρόχθιζαν ζωντανούς. Διότι, τί δὲν θὰ ἔκαμαν εἰς ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς μας ὁ διάβολος, ἐάν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζί μας; Ἀκουσε τί λέγει ὁ Χριστὸς εἰς τὸν Σίμων· «Σίμων, Σίμων (πόσας φορές) ὅς ἐξήτησεν ὁ Σατανᾶς διὰ νὰ σὲ σὺς κοσκινήσῃ ὅπως τὸ σιτάρι. Ἐ ἐγὼ ὅμως προσευχήθηκα διὰ σέ διὰ νὰ μὴ σέ ἐγκαταλείψῃ ἡ πίστις σου»·⁵

Πράγματα, τὸ θηρίον αὐτὸ εἶναι πονηρὸν καὶ ἀχόρτανον καὶ ἐάν δὲν ἐχαλινωγοεῖτο συνεχῶς, θὰ ἀνέτρεπεν καὶ θὰ συνέγεεν τὰ πάντα. Διότι ἐάν εἰς τὸν εὐτυχῆ Ἰὼβ ἔλαβεν κάποιαν μικρὴν ἐξουσιοδότησιν καὶ κατέ-

5. Λουκ. 22, 31.

στρεφεν ἐξ ὀλοκλήρου τὸ σπῆτι τοῦ, ἐκολούθησε τὸ σῶμα τοῦ, ἐδημιούργησεν τόσον μεγάλην τραγωδίαν, κατέστρεφεν τὴν περιουσίαν τοῦ, τὰ παιδιά τοῦ ἐσκέπασεν μὲ χῶμα, ἔκαμεν τὸ σῶμα τοῦ νὰ γεμίσῃ σκώληκας, τὴν γυναῖκα τοῦ ὠθήσεν ἐναντίον τοῦ, προέτρεψεν τοὺς φίλους, τοὺς ἐγθροὺς καὶ τοὺς ὑπηρέτας νὰ εἰπουν εἰς αὐτὸν τέτοια λόγια ἐὰν δὲν συνεκρατεῖτο μὲ ἀναρίθμητα χαλινάρια, ³⁴⁵ **A** πῶς δὲν θὰ κατέστρεφεν ἄλλους;

«Ἐὰν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζί μας». Διότι καὶ πολὺ ὀλίγοι ἦσαν καὶ μηδαμῶν καὶ πολλοὶ ἐπετίθεντο ἐναντίον των ὅταν ἐπέστρεψαν.

Ἐν τούτοις ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἀπεδεικνύετο καὶ μὲ αὐτὸ ὅτι δὲν ἐδίδεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀσφάλειαν διὰ μίαν, ἀλλ' ἠρέμωσεν καὶ κατ' ὀλίγον. Ἐπραττεν δὲ αὐτὸ διὰ νὰ διατηρῆ αὐτοὺς εἰς τὴν θεογνωσίαν καὶ διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ χολῆ ἡ διόρθωσις ποῦ ἐγίνεν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν. Διότι, ἐπειδὴ ἦτο σὺνήθεσ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰς συμφορὰς νὰ τοὺς κόμῃ πρὸ ἀδιαφόρου, ἀφήνει αὐτοὺς συνεχῶς νὰ δοκιμάζονται **B** καὶ μὲ αὐτὴν δόξῃ τὴν προσφορὰν τῶν ἀγαθῶν, διὰ νὰ ἔχουν τὰς δοκιμασίας ὡς ἀν διαρκῆ ἀσκήσιν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς.

Διὰ τοῦτο οὕτε εἰς τὰς συμφορὰς ἀφήνει πάντοτε τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ μὴ κουρασθοῦν, οὕτε εἰς τὰς ἀνέσεις, διὰ νὰ μὴ γίνονται πρὸ ἀδιαφόρου· ἀλλὰ μὲ τὰς ἐναλλαγὰς ποικίλλει τὴν σκληρότην των.

«Θὰ μᾶς κατεβρόχθίζον ζωντανούς». Εἶδες πῶς παριστάνει τὴν ἀγριότητα τῶν ἐπιτιθεμένων; Διότι ὑπάρχουν καὶ ἀνθρώποι τέτοιοι, οἱ ὅποιοι παρουσιάζουν σκληρότητα θηρίων, μᾶλλον δὲ ποῦ μεταγερίζονται τοὺς συναθρώπους τῶν χειρότερα καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα. Διότι, τὸ μὲν θηρίον ἀπὸ ἐπιτεθῆ μίαν φορὰν ἀπομακρύνει τὴν ὄρην καὶ ἀνοχωρεῖ ἢ ἀφοῦ ἀποκουσθῆ δὲν ἐπιτίθεται πάλιν οἱ ἀνθρώποι δὲ καὶ ἂν ἀποτύχουν πολλὰς φορὰς, πολλὰς φορὰς ἐπιτίθενται, **C** ἐπιθυμοῦντες νὰ γευσθῶν τὰς ἰδίας τὰς σάρκας.

Τέτοιοι εἶναι ἡ ὄρῃ, ἐπειδὴ δὲν ἔχει λογικὴν ἔστι ἀμαρτία τὸ πάθος καὶ ἀναβράζει.

Πῶς θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐξαλειφθῆ αὐτὴ ἡ ἀσθένεια; — Ἐὰν σκεφθῶμεν τὰ ἀνθρώπινος, ἐὰν κατανοήσωμεν τί εἶναι ὁ θάνατος καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἀνοχωροῦν κάθε ἡμέραν, ἐὰν παρατηρήσωμεν καλῶς τὴν ὑπαρξίν μας, ὅτι εἴμεθα, δηλαδὴ, χῶμα καὶ σκόνι. Ἐὰν δὲ ἡ φράσις τῆς μορ-

φῆς ἐξαπατᾷ ἀκόμη τὴν σκέψιν σου, πῆγαινε εἰς τὰ ἐνύματα καὶ εἰς τὰς νεκροθήκας τῶν γυνέων σου καὶ κοίταξε αὐτοὺς ποῦ εἶναι ἐκεῖ, πῶς ἔχουν διαλυθῆ σὲ χῶμα **D** καὶ τότε θὰ δεχθῆς μεγάλην ἀφορμὴν διὰ νὰ εἶσαι πρὸ ταπεινός.

Μὴ μὲ κατηγορήσῃς ὅτι ὁ λόγος εἶναι δυσάρεστος. Διότι, καθὼς ἀκριβῶς οἱ ἔχοντες πνεύμα, ὅταν ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ καθαρόν ἀέρα, παρομοίως καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν κυριαυθῆ ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν παθῶν, ἐὰν ἔλθουν εἰς τὰ μνημάτα, ἐξορίζουν πολλὰς ἀσθενείας, ὡς ἂν νὰ ἔχουν καταλάβῃ μίαν ὑγιεινὴν περιοχὴν. Διότι καὶ ἡ θεὰ μόνον τῆς νεκροθήκης ἀρκεῖ διὰ νὰ ταπεινώσῃ καὶ ἐκεῖνοι ποῦ εἶναι πολὺ ὑπερήφανος.

Ἀπὸ αὐτὰ παράτηψε τὴν σκέψιν σου εἰς τὴν μέλαιναν φοθερόν ἡμέραν, εἰς ἐκεῖνα τὰ βασανιστήρια καὶ τὰς εὐθόνας, **E** εἰς τὰς τιμωρίας ποῦ δὲν ἔχουν παρηγορίαν, ἐκεῖ ὅπου κανεὶς δὲν θὰ σοῦ συμπαροσταθῆ. Μὲ ὅλα αὐτὰ ὡς ἂν ἐποδάς ἀποκοίμισαι τὰ πάθη σου. Παρατήρησε δὲ καὶ ἐκεῖνους τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν παρουσίαν ζωῆν μεταπορίζονται ἀπὸ τὸν πλοῦτον εἰς τὴν πτωχείαν καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν εἰς τὸν ἐξευτελισμὸν καὶ ἐὰν θέλῃς νὰ ὀργίζεσαι, ὄχι εἰς τὸν συγγενῆ, ἀλλὰ εἰς τὸν πονηρὸν δαίμονα. Ἐχεις ποῦ νὰ ἐξοδύσης τὸ πάθος μὲ ἐκεῖνον νὰ μὴ συμφιλιωθῆς ποτέ; ³⁴⁶ **A** εἰς ἐκεῖνον ἐξόδευσε καὶ διαπάνησε τὴν ὄρην σου εἰς ἐκεῖνον στήσε παγίδα ποτὲ νὰ μὴ χορτάσῃς πολεμῶν αὐτόν.

«Ὅταν θὰ ὀργίζονται πολὺ ἐναντίον μας; θὰ μᾶς κατεπόντιζε τὸ νερὸ, ἡ ψυχὴ μας ἐπέρασεν ἀπὸ χεῖμαρον ἢ ψυχὴ μας ἐπέρασε τὸ νερὸ ποῦ δὲν ἔχει ὑποστάθην».

Μὲ τὰς λέξεις «χεῖμαρρον» καὶ «ἔδω» ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν ἀνέκφορασθιν ὄρην τῶν ἐχθρῶν. Διότι εἶναι ὅπως τὸ νερὸ, ποῦ φέρεται ἀτάκτως καὶ τὸ ὅποιον μὲ μεγάλην ὀρην καὶ θιασότητα παρὰσῆρι δ,τι συναντᾷ. Δὲν ἐννοεῖ ἐδῶ μόνον τὴν ὀρην τῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσιν.

B Ἄς μὴ πλῖπώμεν κατὰ γῆς, λοιπόν, ὅταν ἐπιτίθενται αἱ συμφοραί. Ὅποιοι καὶ ἂν εἶναι, χεῖμαρρος εἶναι καὶ σίνεφον ποῦ περᾶ γρήγορα. Ὅτι καὶ νὰ ὀνομάσῃς λυπηρόν, ἔχει τέλος; ὅτι καὶ νὰ ὀνομάσῃς τρομερόν, ὑπάγει πρὸς τὸ τέλος. Διότι ἐὰν δὲν εἶχον τέλος, δὲν θὰ ἀντεγεν ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου.

Παρασῆρι, ὅμως, πολλούς, λέγει κάποιος. — Ὅχι,

δύως, ἕνεκα τῆς ὀρυκτῆς τῆς ἰδικῆς τῆς, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας μερικῶν καὶ ἐκείνων ποὺ ἀνατρέπονται μὲ εὐκολίαν. Διὰ τὴν μὴ παρασυρθῶμεν λοιπόν, καὶ νὰ μὴ θαδίζωμεν εἰς τὰ θαυότερα μέρη τοῦ χειμάρρου τῆς ὀρυκτῆς, ὡς παρατηρήσωμεν καλῶς τοὺς τόπους τοῦ ὡς κρατῶμεν καλῶς τὴν ἱερὰν ἀγκυραν, ὥστε νὰ μὴ ὑποστῶμεν κανένα ναυάγιον. Διότι καὶ ὁ χειμάρρος εἶναι φοβερός μέχρις ὀρισμένου καυροῦ καὶ πάλιν ὑπερμέτρως χαμηλῶναι.

«Θά μᾶς κατεπόντιζεν τὸ ὕδωρ». Ἄλλος ἐρμηνεύει τῆς λέγει: **Γ** «τότε τὰ ὕδατα θά μᾶς ἐσκέπαζαν, ποὺ ἦλθαν ἐναντίον μας ὡσανυ χαράδρα». «Ἡ ψυχὴ μας ἐπέρασεν τὸ ὕδωρ ποὺ δὲν ἔχει ὑποστάθμην». Ἄλλος λέγει: «τότε οἱ ὑπερήφανοι ἐπέρασαν ἐπάνω ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας ὅπως τὰ ὕδατα».

Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ θοήθεια τοῦ Θεοῦ; Πῶς δὲν ἀφῆσεν αὐτοὺς νὰ πνιγοῦν, ἀν καὶ ἐδρέθησαν εἰς τὸσον μεγάλης συμφορᾶς; Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἀφήνει νὰ ἀξάνονται αἱ συμφοραὶ· ὅχι διὰ τὴν μᾶς καταποντίσει, ἀλλὰ διὰ τὴν μᾶς κάμῃ καλλιτέρας καὶ νὰ δώσῃ μεγαλύτερα ἀπόδειξι τῆς δυνάμεώς Του.

Δ Ἐδῶ «ὑπερηφάνους» δυνουάζει τοὺς ἐχθρούς, οἱ ὁποῖοι, ἀν καὶ ἐπετέθησαν πρὸ ὀρυκτῆ ἀπὸ κάθε χειμάρρον καὶ ἀπὸ κάθε ἀνυπόφορον ὕδωρ, καθόλου δὲν ἔθλασαν αὐτούς. Αἴτια δὲ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος εἶναι ἡ συμμάχια τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑποστήριξις ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἡ ἀνίκητη θοήθεια.

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, καὶ αὐτός, ἀφοῦ ἀνέφερον τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς συμφορᾶς, ἀναφέρει καὶ ἑκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐχάρισεν αὐτὴν τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ μάλιστα μαζί μὲ ἐπαινετικὸς λόγους.

«Ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος δὲν μᾶς ἔβακεν ὡς θήραμα εἰς τὰ δόντια του. Ἡ ψυχὴ μας ἐσώθη ὡσανυ σπουργίτης ἀπὸ τὴν παγίδα τῶν κνηγῶν».

Εἶδες πῶς παρίσταναι καὶ τὴν ἰδικὴν τῶν ἀδυναμιῶν καὶ τὴν δύναμιν ἐκείνων; Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἐπετέθησαν ὡσανυ θήρα καὶ λέοντες, ἔτοιμοι νὰ γευσθοῦν καὶ τὰς σάρκας ἀκόμη καὶ ὀπλισμένοι μὲ τὴν δύναμιν καὶ μὲ τὴν ὀργὴν· οἱ ἄλλοι δὲ ἦσαν πρὸ ἀδύνατοι ἀπὸ κάθε σπουργίτην.

Ἀληθῶς, τότε κυρίως ἐπιδεικνύονται τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ ὅταν οἱ ἀδύνατοι νικοῦν τοὺς ἰσχυρούς. Ἡ ἐπιθέσις αὐτῶν εἶναι ἀνυπόφορη, ὅχι μόνον ἕνεκα αὐ-

τοῦ ὅτι, δηλαδή, οἱ μὲν εἶναι δυνατοὶ καὶ φοβεροὶ καὶ γεμάτοι ἀπὸ μεγάλῃν ὀργὴν καὶ προετοιμασμένοι νὰ γευσθοῦν τὰς σάρκας, οἱ δὲ ἄλλοι εἶναι ἀδύνατοι, ὀλίγοι καὶ ἐνυπόσθητοι· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, ἂν καὶ εἶχον περικλειοθῆ μέσα εἰς τὰς συμφορᾶς 147 Α καὶ εἶχον εἰσελθεῖ εἰς τὸσον μεγάλης δυσκολίας καὶ ἀπὸ ἅλα τὰ σημεῖα ἦσαν περικυκλωμένοι ἀπὸ τοὺς πολέμους, ἂν ποῦτος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι πλούσιος καὶ ἡμπορεῖ νὰ σώσῃ ἀπὸ ἅλα τὰ μέρη ἔστω καὶ κατόπιν τῆς ἐπιθέσεως τῶν συμφορῶν. Αὐτός, λέγει, μὲ μεγάλην εὐκολίαν μᾶς ἠλευθέρωσεν.

Αὐτὸ, λοιπόν, ἐπιθυμοῦν νὰ παρουσιάσῃ, εἶπεν αὐτὰ: «Ἡ ψυχὴ μας ἐσώθη ὡσανυ σπουργίτης ἀπὸ τὴν παγίδα τῶν κνηγῶν ἢ παγὶς κατεστράφη καὶ ἡμεῖς ἐσώθημεν». Κατόπιν ἐκθέτων τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας, προσέθεσεν: «Ἡ θοήθειά μας εἶναι εἰς τὸ δυναμὸν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν τὸν οὐρανόν καὶ τὴν γῆν».

Εἶδες τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ προστάτου; **Β** Ἐξηφάνισεν καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἀφορμὰς τῆς ἐπιθέσεως. Αὐτὸ θὰ ἡμποροῦσεν κάποιος νὰ τὸ ἐνοήσῃ ἀλληγορικῶς, ἀναφερόμενος εἰς τὸν διάβολον καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπινον γένος. Διότι ἐκθέτει τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον ἀπέσπασεν ἀφινιδίως αὐτοὺς καὶ διέλυσεν τὰ πονηρὰ τῶν οὐχέδια.

Αὐτὸ, πράγματι, ἔχει γίνεαι ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς Του: «πατάτε ἐπάνω σὲ φίδια καὶ σκορπιούς καὶ ἐπάνω εἰς ἅλην τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ». Διότι ἡ μάχη δὲν γίνεται πλέον εἰς ἀνοικτὸν τόπον, οὔτε ἡ παράταξις τῶν ἀντιπάλων εἶναι ἡ ἴδια, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν εὐρίσκειται πεσμένος κάτω πρῶτον, οὐ δὲ στέκει δροπιος καὶ κτυπᾶς ἀπὸ ἐπάνω· καὶ ἐκεῖνος μὲν εἶναι ἀδυνατισμένος, οὐ δὲ εἶσαι δυνατός.

Διατὶ, διως, πολλὰς φορὰς νικᾷ ἐκεῖνος; — Ἐνεκα τῆς κομότητος τῆς ἰδικῆς μας καὶ τῆς ἀδυναμίας τῶν κοιμώμενων. **Γ** Ὅστε, ἐὰν θελήσῃς νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃς, δὲν τολμᾷ νὰ ἀντιπαραταχθῇ. Ἐὰν, διως, νικᾷ τὸν κοιμώμενον, αὐτὸ δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν δύναμιν του, ἀλλ' εἰς τὴν ἀμελείαν σου. Διότι ποῖος δὲν θὰ ἡμποροῦσεν νὰ νικήσῃ ἐκεῖνον ποὺ κοιμᾶται, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ὁ πρὸ ἀδύνατος ἀπὸ ἅλους; Ἐδέθη ὁ δυνατός, οἱ ἀποσκευαὶ του ἐλεληταθήσαν, ἡ δύναμις του ἐξηφανίσθη, τὸ κατὰ-

λυμα διερρήχθη, τὰ ζῆλα του ἐχάθησαν.

Τι θέλεις περισσότερο ἀπὸ αὐτὰ; διατί τὸν φοβάσαι καὶ διατί τρομάζεις; Ὁ Κύριος σὲ προέτρεψεν νὰ παύης τὸν ἀδύνατον διατί τρέμεις; εἰπέ μου διατί ἀγωνίζεις; Δὲν καταλαθεῖνεις ποῖον ἔχεις θοῆθον; **Β** Διότι, ὄχι μόνον ὁ ἐχθρὸς ἔχει γίνῃ πιὸ ἀδύναμος, ἀλλὰ καὶ ἡ θοῆθειά σου μεγαλυτέρα. Τὰ σικρήματα τῆς σαρκὸς κατεπιέσθησαν, τὸ θάρος τῆς ἁμαρτίας ἐξηρανώθη, ἔλαβες τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν δύναμιν τῆς χρίσεως.

«Διότι ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ ὁ νόμος, ἐπειδὴ τοῦ ἔλειπεν ἡ δύναμις ἐνεκα τῆς ἀδυναμίας τῆς σαρκὸς, τὸ ἔκαμεν ὁ Θεὸς μετὰ τὸ νὰ στείλῃ τὸν Υἱὸν Του μετὰ σῶμα ποῦ ὁμοιοῖεν μετὰ τὸ ἰδικόν μας ἁμαρτωλὸν σῶμα καὶ ὡς θυσίον διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ κατεδίκασεν τὴν ἁμαρτίαν μετὰ τὴν σάρκα, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἀπαιτήσις τοῦ νόμου εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι δὲν ζῶμεν κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς». ³ Τὴν σάρκα τὴν ἔκαμεν πειθαρχικὴν, σοῦ ἐχάρισεν ὄπλα, τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης. **Β** τὴν ζώνην τῆς ἀληθείας, τὴν περικεφαλαίαν τῆς σωτηρίας, τὴν ἀσπίδα τῆς πίστεως, τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος ⁴ σοῦ ἔχει δώσει τὸν ἀραβῶνα, σὲ τρέφει μετὰ τὸ σῶμα Του, σὲ ποτίζει μετὰ τὸ αἷμα Του, σοῦ παρέδωκεν τὸν Σταυρὸν ὡσάν δῶρον, τὸ ὅποῖον ποτὲ δὲν λυγίζει ἐκεῖνον δὲ τὸν ἔδεσεν καὶ τὸν ἔρριψεν κάτω.

Ὅστε ἡ ἡττά σου εἶναι ἀδικαιολόγητη καὶ, ἐὼν νικηθῆς, δὲν ἔχει συγχώρησιν. Διότι ἔχεις ἀναριθμήτους ἀφορμὰς διὰ νὰ νικᾷς.

³⁴⁸ **Α** «Ἡ παγίς κατεστράφη ἐντελῶς καὶ ἡμεῖς ἐσώθημεν ἡ θοῆθειά μας εἶναι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὁ ὅποιος ἐδημιούργησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Εἶδες ὅποιον στρατηγὸν ἔχεις; ὅποιον βασιλέα; τὸν δημιουργὸν αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος, ὁ ὅποιος μετὰ τὸν λόγον Του παρήγαγεν τόσα πολλὰ σώματα, τὸσον μεγάλον σωρὸν καὶ τόσην ἔκτασιν.

Μὴ ἀποθαρρύνεσαι, νὰ στέκεσαι ὀρθὸς μετὰ γενναϊότητα τίποτε δὲν σὲ ἐμποδίζει νὰ στήσῃς ἐνδοξον μνημεῖον νίκης. Αὐτὰ, λοιπὸν γνωρίζοντες, ἀγαπητοί μου, ὡς εἴμεθα ἐγκρατεῖς, ὡς ἀγωνιζόμεθα, ὡς μὴ κοιμώμεθα ἀλλὰ, ἀφοῦ καθαρίσωμεν τὰ ὄπλα καὶ ἐνισχύσωμεν

τὸν ζῆλον, ὡς κτυπώμεν συνεχῶς τὸν ἐχθρὸν, ὥστε, ἀφοῦ κερδίσωμεν τὴν ἐνδοξον νίκην, νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μετὰ μεγάλην δόξαν.

Β Εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ συναντήσωμεν αὐτήν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις αἰωνίως. Ἀμήν.

3. Ρωμ. 8, 3-4.

4. Ψαλμ. 5, 14-15.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΑ' (124) ΨΑΛΜΟΝ

«Εκείνοι, οἱ ὅποιοι πιστεύουν εἰς τὸν Κύριον εἶναι ὡσάν τὸ ὄρος Σιών».

Τί θέλει νὰ φανερώσῃ μετὰ τὴν προσθήκην τῆς «Σιών»; Διατί δὲν εἶπεν ἀπλῶς «ὡσάν ὄρος», ἀλλ' ἀναφέρει ἐκεῖνο τὸ ὄρος; **Σ** Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ μὴ ταπεινωθῆμεθα, οὔτε νὰ καταποντιζώμεθα εἰς τὰς συμφορὰς, ἀλλὰ, ἀφοῦ εἴμεθα κρεμασμένοι ἀπὸ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, νὰ ὑπομένωμεν ὅλα μετὰ γενναίότητα, ὅπως τοὺς πολέμους, τὰς μάχας καὶ τὰς ταραχὰς. Ἀφοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ὄρος, ὅταν κάποτε ἔμεινεν ἔρημον καὶ γυμνὸν ἀπὸ τοὺς κατοίκους του, ἐπανήλθεν πάλιν εἰς τὴν προηγουμένην αὐτοῦ χεῖρα ἀφοῦ ἀπέκτησεν τὴν παλαιὰν εὐημερίαν μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τῶν ἰδικῶν τῆς καὶ μετὰ τὰς ἐμφανίσεις τῶν θαυμάτων.

Παρομοίως καὶ ὁ γενναῖος ἄνθρωπος, ἔστω καὶ ἂν ὑποφέρῃ πολλὰς συμφορὰς, δὲν θὰ μεταστραφῇ. Μὴ ἐπιζητῆς, λοιπὸν τὴν ἀκίνδυνον, τὴν ἀμέριμνον καὶ ἀσασνίαν στήν ζωὴν, ἀλλ' ἐκείνην ποὺ δὲν παρσύρεται ἀπὸ τοὺς κινδύνους. Διότι, τὸ νὰ ἐπιδεικνύῃς τὴν τέχνην τοῦ κυβερνήτου καθήμενος εἰς τὸ λιμάνι, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον ὅταν ταλαντεύσῃ ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους. **Δ** Διότι ἐκεῖνος μὲν γινεται ἀβραῖός, ἐπιπόλαιος καὶ χαλαρός, αἰτῶς δὲ, ἀφοῦ ὑποφέρει πολλοὺς λίβους κρυμμένους εἰς τὴν θάλασσαν, πολλοὺς βράχους, παλλὰς δυνάμεις ἀνεμῶν καὶ τοὺς ἄλλους θαλασσίους κινδύνους καὶ ἀφοῦ βιάσθῃ διὰ μέσου αὐτῶν, κάκειναι ἰσχυροτέρων τὴν ψυχὴν του.

Διότι, διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἦλθε εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν ὄχι διὰ νὰ εἶσαι ἀβραῖός, οὔτε ἐξαπλωμένος, οὔτε διὰ νὰ μὴ ὑποφέρῃς τίποτε φοβερόν, ἀλλὰ, ἀφοῦ ὑποφέρῃς, νὰ γίνῃς ἐνδοξότερος. **Α**ς μὴ ἐπιζητῶμεν, λοιπὸν, τὴν ἀνεσιν, οὔτε τὴν ζωὴν, ποὺ εἶναι γεμάτη ἀπολαύσεις. Διότι ἡ ἐπιθυμία δὲν εἶναι γνώρισμα τοῦ γενναίου, ἀλλὰ τοῦ σκώληκος καὶ μᾶλλον ἐκείνου ποὺ δὲν ἔχει λογικὸν παρά ἐκείνου ποὺ ἔχει. **Ε** Ἀλλὰ κυρίας μὲν προσεύχου νὰ μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὸν πειρασμόν. Ἐάν δὲ κάποτε εἰσέλ-

θῃς, μὴ δυσανασητῆς, μὴ θορυβηθεῖς, μὴ παράσσεσαι, ἀλλὰ πράξε τὰ πάντα διὰ νὰ γίνῃς ἐνδοξότερος.

Δὲν θλίψεις τοὺς ἀνδρειοτέρους ἀπὸ τοὺς στρατιώτας, ὅταν τοὺς προσκαλεῖ ἡ σάλπιγξ, πῶς ἀποβλέπουν εἰς τὰ τρόπαια, εἰς τὰς νίκας, εἰς τοὺς στεφάνους καὶ εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν προγόνων, οἱ ὅποιοι ἐδοξάσθησαν:

349 **Α** Καὶ σὺ, λοιπὸν, ὅταν ἤχη ἡ πνευματικὴ σάλπιγξ, στάσου ὀρθὸς καὶ γίνου ὀρμητικώτερος καὶ ἀπὸ τὸν λέοντα ἐσελθε, ἔστω καὶ ἂν εἶναι φωτιά ἢ αἰθέρας. Καὶ τὰ στοιχεία τῆς φύσεως γνωρίζουν νὰ σέβωνται τοὺς ἀληθῶς ἀνδρείους. Καὶ τὰ θηρία γνωρίζουν νὰ φοβῶνται τοὺς πραγματικά γενναίους. Εἴτε ἀπὸ τὴν πείναν, εἴτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν φύσιν ἐξαγριώνουσαι, λιημονοῦν τὰ πάντα ὅταν ἴδουν δίκαιον καὶ ἐξουσία: τὸ πάθος του.

Μὲ αὐτὰ, λοιπὸν, τὰ ὄπλα ἀσφάλισε τὸν ἑαυτὸν σου καὶ μὴ φοβηθῆς ὅπτε τὴν φωτιάν, ἔστω καὶ ἂν ἴδῃς τὴν φλόγα νὰ ἀναβαίνει.

Ἐχεις γενναίον στρατηγόν, ὁ ὅποιος ἡμπορεῖ νὰ πράξῃ τὰ πάντα καὶ ποῦ μὲ μόνον τὸ νεῦμα του διαλύει τὰς συμφορὰς. **Ὅ**λα εἶναι ἰδικὰ του καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ τὰ θηρία καὶ ἡ φωτιά. **Β** Ὅλα αὐτὰς ἡμπορεῖ μὲ ἀνεσιν νὰ μεταβάλῃ καὶ μετ' εὐκολίας νὰ μετατοπίσῃ.

Τί, λοιπὸν, φοβάσαι; εἰπέ μου. Τίποτε ἄλλο παρά μόνον τὴν νωθρότητα καὶ τὴν ἰδικὴν σου ἀδιαφορίαν. Ὁ θάνατος δὲν εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τῶν κακῶν; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἶναι τὸ πρόσημον τῆς φύσεώς μας. Διατί δὲν ἐξοφλεῖς τὸ χρέος; Διότι ἔάν εἶναι ἀνάγκη νὰ περάσῃς αὐτὸν τὸν δρόμον, μετὰ τὴν θέλησίν σου ἢ ὄχι, διατί δὲν τὸ πράττεις μαζὶ μετὰ κέρδος; Ἀλλὰ καὶ μετὰ ὄχι ἐφήμερα θασανιστήρια, τὰ ὅποια χαρίζουν μεγαλυτέραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὸν πόνον.

Ἐάν, ὁμως, αὐτὰ σοῦ φαίνονται δύσκολα, σκέψου ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, χωρὶς αἰουθῆν, ἔχουν παραδοθῆ εἰς μεγάλην φθοράν, οἱ ὅποιοι παλαίουν συνεχῶς μετὰ τὴν πείναν, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀσθενεῖας ἀθεραπευτοὺς καὶ συνεχεῖς. **Σ** Ἐνεκα τῶν ὁποίων πολλὰς φορές ἐζητήσαν νὰ τελείωσιν τὴν ζωὴν των, πολλοὶ δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ὀρμησαν εἰς τὴν κρεμάλαν καὶ εἰς τὸ ξίφος.

Ἐνώπιον σοῦ, ὁμως, εὐρίσκειται ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἀγαθὰ εἰς τοὺς οὐρανούς· δὲν τρομάζεις καὶ δὲν φοβάσαι, κάμιναν τὸν ἑαυτὸν σου μαλθακόν, ἐνῶ ἔχεις τέτοιον βοηθόν; Δὲν ἀκούεις τὸν προφήτην, ὁ ὅποιος λέγει· «έ-

κεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν πίστιν εἰς τὸν Κύριον εἶναι ὡσανεὶ τὸ ὄρος Σιών; Ἐνέφερον τὸ ὄρος διὰ τὴν φανερώσειν τὸ ἀμεταβάτην, τὴν σταθερότητα, τὸ ἀβούλωτον καὶ τὸ ἀκαταμάχητον τῆς ἐλπίδος εἰς τὸν Θεόν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ὄρος δὲν ἦμπορεῖ κάποιος νὰ τὸ ἐκρίνωσιν, οὕτε νὰ τὸ μετακινήσῃ, ἔτσι καὶ ἂν μεταχειρισθῇ ἀναρίθμητα μηχανήματα· παρομοίως καὶ ὁ ἐπιτιθέμενος ἐναντίον τοῦ ἔχοντος τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, θά ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπίτι του μὲ ἀδεια χέρια. **Δ** Διότι ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεόν εἶναι ἀσφαλεστέρα ἀπὸ τὸ ὄρος.

«Ἐκεῖνος ποῦ κατοικεῖ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ δὲν θά μετακινήθῃ οὐδέποτε». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «ὁ κατοικῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ εἶναι ἀμετακίνητος εἰς τὸν αἰῶνα. Τί, λοιπόν; δὲν ἐταράχθησαν οἱ τρεῖς παῖδες καὶ ὁ Δαυιὴλ; λέγει κάποιος. Μὴ γένοιτο! Διότι, καὶ μὲν ἐστερήθησαν τὴν πατρίδα καὶ ἔγιναν ἀχμάλωτοι, ἀλλὰ καμμίαν ταραχὴν δὲν ἔπαθαν ποτέ. Ἄν καὶ ἦσαν ἐπὶ τόσον μεγάλην ταραχὴν πραγμάτων καὶ εἰς τόσον πολλὰ κύματα, δὲν ἔπαθαν τίποτε τὸ φοβερόν, ὡσανεὶ νὰ ἐστῆκοιτο ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον **Ε** καὶ νὰ προσήγγιζαν εἰς τὸ ἦσυχον λιμάνι.

Μὴ, λοιπόν, ὀνομάζης ταραχὴν τὰς κρίσεις; καταστάσεις. Διότι δὲν εἶναι αὐτὸ ταραχὴ καὶ μετακίνησις, ἀλλὰ ἡ ἀπόλεια τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴν ἀρετῆν. Αὐτὸ, θεοβίως, δὲν τὸ παθαίνουν εἰς τοὺς κινδύνους ὅσοι εἶναι ἐγκρατεῖς, ἀλλὰ ἔχουν ἀσφαλεστέραν τὴν φιλοσοφίαν των καὶ διακρίνονται περισσύτερον.

350 **Α** Ἐὖν δὲ ἐπιθυμῆς νὰ ἐνηύσησιν ἀλληγορικῶς τὸν στίχον «ὁ κατοικῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ δὲν θά σαλευθῇ εἰς τὸν αἰῶνα», μεταφέρει τὸν ἐκεῖ κληρὸν εἰς τὴν ἄνω μητρόπολιν. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔλαβον πάλιν ἐκείνην, εἶναι ἀπληγαμένοι ἀπὸ κάθε κρίσιμον περιστάσειν· δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ ἐκείνα, τὰ ὅποια ἐξαπατοῦν ὅτε ἡ ἐπιθυμία, ὅτε αἱ ἀπολαύσεις, ὅτε εὐκαιρίαι διὰ τὰς ἀμαρτίας, ὅτε λήθη, ἀγωνία καὶ κίνδυνος, ἀλλὰ διὰ αὐτὰ ἔχουν ἀποικουκῆθῃ.

«Ὅπως ἡ Ἱερουσαλὴμ ἔχει ὄρη γύρω της, ἔτσι καὶ ὁ Κύριος εἶναι γύρω ἀπὸ τὸν λαόν Του ἀπὸ τώρα καὶ ἔως τοῦ αἰῶνος. Μὲ αὐτὰ περιγράφει τὴν βοήθειαν, **Β** ἡ ὅποια ἐνυπάρχει εἰς τὴν πόλιν λόγω τῆς θεσεώς της· ἀλλὰ δὲν ἀφίνει αὐτοὺς νὰ ἔχουν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὴν ἀντιθέτως τοὺς ἀδηγεῖ πρὸς τὴν ἀκαταμάχητον βοήθειαν, δηλαδὴ εἰς τὸν Θεόν.

Διότι, ἂν καὶ τὴν περιτειχίζουν τὰ ὄρη, λέγει, ὁμοίως ἔχει ἀνάγκη καὶ ἐκείνης τῆς ἀσφαλείας; καὶ μάλιστα αὐτὴ τὴν κάμνει ἀβούλωτην. Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «ὁ δὲ Κύριος γύρω ἀπὸ τὸν λαόν Του» δηλαδὴ, μὴ ἔχετε πεποίθησιν εἰς τὸ περιτείχισμα τῶν ὀρέων. Διότι ἐκεῖνος ποῦ κάμνει αὐτὴν ἀβούλωτην εἶναι τὸ ἔξῃς: «διότι δὲν θά ἀφήσῃ τὴν ραβδὸν τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπάνω εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν δικαίων». Ἀναφέρει κάποιον εὐλογον αἰτίαν τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ, ὅστε ἐκείνοι νὰ τοῦ ἔχουν ἐμπιστοσύνην. Ποία, λοιπόν, εἶναι αὕτη;

Γ Δὲν θά ἐπέτρεπεν, λέγει, νὰ εἶναι εἰς τὰ χέρια τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ ἀγαθὰ τῶν δικαίων. Ἐπειν αὐτό, ὥστε καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἔχουν πεποίθησιν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ παραμείνουν εἰς τὴν ἀρετῆν. Ἄν, θεοβίως, ἦβελον νὰ ἀπολαμβάνουν συνεχῶς τὴν βοήθειαν Ἐκείνου καὶ νὰ εἶναι κύριοι τῶν βλαβῶν των τῶν ἀγαθῶν.

Δι' αὐτῶν ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ ἡ ἀπόκτησις καὶ ἡ ἀσφάλεια αὐτῶν ἐναπόκειται εἰς τὴν κρίσιν των. «Ράβδον ἁμαρτωλῶν»· ἐβδὸ ὀνομάζει τὸ βασίλειον τῶν ἁμαρτωλῶν. Αὐτὸ δὲ ποῦ ἐνοεῖ εἶναι τὸ ἔξῃς· δὲν θά ἀνεγθῆ νὰ ἐξουσιάζουν τὴν κληρονομίαν τῶν δικαίων. Διότι, ἂν ἐπραξεν αὐτὸ δι' ἄλλῳν χρονικῶν διάστημα, τὸ ἔκαμεν διὰ τὴν διόρθωσιν, τὴν νουθεσίαν καὶ τὸν σωφρονισμὸν των.

Δ Διὰ νὰ μὴ ἀπλώσουν τὰ χέρια των οἱ δίκαιοι εἰς τὰς παρανομίας. Ἄλλος: «διὰ τοῦτο δὲν θά ἀπλώσουν οἱ δίκαιοι τὰ χέρια των εἰς τὴν ἀνομίαν». Διὰ τοῦτο ποῖον; Δι' ἐκεῖνος ποῦ εἶπεν, ὅτι θά σταθῇ ἐμπρὸς, θά ὑπερασπίσῃ αὐτοὺς, θά ἀποκρούσῃ τοὺς ἐχθροὺς καὶ θά ἀπομακρύνῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὰ κτήματά των. Ὅσαν νὰ ἐλεγεν ἀφ' οὗ ἐσωφρονίσθησαν μὲ τὴν δοκιμασίαν καὶ ἀφοῦ ἔγιναν καλλίτεροι μὲ τὴν χορηγίαν τῶν ἀγαθῶν, θά ζήσουν πλέον ἐνωρῆτως καὶ δὲν θά ἐγγίσουν τὴν ἀμαρτίαν, διδασκόμενοι καὶ ἀπὸ τὰ δύο.

Ὅστε, λοιπόν, βλοῖ ἐγίνοντο δι' αὐτὸ δηλαδὴ, διὰ νὰ γίνῃ καλλίτερα ἡ ψυχὴ των μὲ τὸ νὰ διορθῶνται διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν συμφερῶν καὶ μὲ τὸ νὰ γίνετα προθυμότερα διὰ τῆς χορηγίσεως τῶν ἀγαθῶν.

Ε Ἀγαθῶν, Κύριε, τοὺς ἀγαθοὺς. Ἄλλος: «ἀγαθοποιήσου». «καὶ τοὺς εὐκρινεῖς εἰς τὴν καρδίαν». Ἐκείνους δὲ οἱ ὅποιοι παρεκκλίνουν πρὸς τὰς διαστρεφάς

θά παραμερήση ὁ Κύριος μαζί μὲ τοὺς ἐργάτας τῆς παρανομίας.

Βλέπεις ὅτι παντοῦ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους γίνεται ἡ ἐναρξίς καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν καλῶν καὶ τῆς ἀνοχῆς τῶν τιμωριῶν; Ἄλλ' ἂν καὶ ἀπὸ ἡμᾶς γίνεται ἡ ἀρχὴ, διὸς καὶ τότε φανερόνεται ἡ μεγάλη λάμψη τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ διότι μὲ τὸ μεγάλο περίσσειμα τῶν ἀνταποδόσεων αὐτοῦ νικά ἡμᾶς.³³¹ Ἄ Εἰς μὲν τὰ ἁμαρτήματα ἐπιφέρει τὴν ἀνάλογον τιμωρίαν, εἰς δὲ τὰς καλὰς πράξεις παρέχει ὑπερβολικὴν ἀνταπόδοσιν. Εὐθεῖς δὲ ἐβδὼ ὀνομάζει τοὺς ἀδούλους, τοὺς ἀπροσηύτους, ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν τίποτε τὸ συγκαλυμμένον καὶ ὑποκρυβόν. Αὐτῆ, λοιπόν, εἶναι ἡ ἐλικρινεία, τὴν ὁποῖαν κυρίως ζητεῖ ὁ Θεὸς παντοῦ. Τέτοια εἶναι ἡ ἀρετὴ, ἁμαλὴ καὶ εὐκόλῃ ἐνδὴ ἡ κακία εἶναι διεστραμμένη, πολόχρωμη καὶ χωρὶς διέξοδου.

Αὐτὸ ἠμπορεῖς νὰ τὸ διαπιστώσῃς εἰς τὴν πραγματικότητα. Ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ εἴπῃ ψεύματα καὶ νὰ μηχανευθῆ ἀπάτας, σκέψου πόσα πράγματα κάμνει, πόσῃν ποιηρίαν ἔχει ἀνάγκη, ποῖα λόγια συγκαλυμμένα καὶ πόσῃν σκληρότητα χρησιμοποιεῖ. Β' Ἐνδὴ ἐκεῖνος ποὺ λέγει τὴν ἀλήθειαν δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κόπον, δυσκολίαν, ὑποκρισίαν, μηχανορραφίαν ἢ ἄλλο παρόμοιον, διότι ἐκεῖνη εἶναι ὀλοφάνερη μὴνίη.

Καθὼς ἀκριβῶς τὰ ἀσχημα σώματα ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ ἐξωτερικὰ τεχνουργήματα καὶ τὰ ἐπικαλύμματα συγκαλύπτουν τὴν ἐκ φύσεως ἀσχημίαν, ἐνῶ τὰ ἐκ φύσεως ὄρατα σώματα μόνον τοὺς διαγωνιζόμενα ἀκτινοβολοῦν, παρομοίως ἠμποροῦμεν νὰ εὐρωμεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀληθείας, τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς.

Ἐπομένως εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ κακία ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ἡ δὲ ἀρετὴ δίδει τὴν ἀμοιβὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνταπόδοσιν. Διότι, διὸς ἀκριβῶς ἡ ἀρετὴ ἔχει ἐντὸς αὐτῆς τὰ θεαρεῖα πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπονομὴν τῶν στεφάνων, C ἔτσι καὶ ἡ κακία ἔχει ἐντὸς αὐτῆς τὴν τιμωρίαν πρὶν ἀπὸ τὴν ἁριστικὴν τιμωρίαν. Διότι, τί θὰ ἠμποροῦσεν νὰ ὑπάρξῃ χειρότερον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς τιμωρίας; Διὰ τοῦτο θεοβαίως καὶ ὁ Παῦλος, ἀφοῦ ἀνέφερεν τοὺς πορνεύσαντας, τοὺς πωλήσαντας τὴν ἀκαμίαν ἡλικίαν των καὶ ἐκείνους ποὺ ἀνέτρεψαν τοὺς νόμους τῆς φύσεως, εἶπεν ὅτι αὐτῆ εἶναι ἡ μεγαλύτερα τιμωρία καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν τελί-

κὴν τιμωρίαν, «διότι, λέγει, ἄνδρες μὲ ἄνδρες ἀσελγοῦν, ἀπολαμβάνοντες ἔτσι ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς πλάνης των ποὺ τοὺς βεΐζει».¹ Ὀνομάζει δὲ «ἀνταμοιβὴν τῆς πλάνης των» τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὴν ἀνήθικην πράξιν.

Ἐιρήνη ἄς εἶναι εἰς τὸν Ἰσραήλ. Ἐτελείωσεν τὸν λόγον μὲ εὐχὴν. Διότι τέτοιαις λαγῆς εἶναι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀγίων. Β' μαζί μὲ τὴν νοθεσίαν καὶ τὴν συμβουλήν προσβέτου καὶ τὴν εὐχὴν, εἰσάγουσαι μεγίστην βοήθειαν εἰς τοὺς ἀκούοντας.

Ἐβδὼ δὲν ἐννοεῖ μόνον αὐτὴν τὴν αἰσθητὴν εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνωτέραν ἀπὸ αὐτὴν μᾶς λέγει ἐπίσης ἀπὸ ποῦ αὐτὴ παραγεται καὶ εὐχεται νὰ μὴ ἐπανασταῖ ἡ ψυχὴ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ τῆς καὶ φέρει ἐντὸς τῆς τὸν πόλεμον τῶν παθῶν.

Αὐτὴν, λοιπόν, τὴν εἰρήνην ἄς ἐπιζητήσωμεν καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ συναντήσωμεν τὰ ἀγαθὰ ποὺ μᾶς ὑπεσέβη ὁ Θεός, μὲ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δυναμὶς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμην.

1. Ρωμ. 1, 27.

διατάσσουν να μεταφέρουν ύδωρ, να κόπτουν εἴλα ἢ να θόσκουν τοὺς ἵππους, δὲν ἐπιφέρουν συνήθως καμμίαν θλάσθην εἰς τὴν ψυχὴν των.⁵ Ἐκεῖνος ἀντιθέτως, ὁ ὁποῖος αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἀποκτὰ σιληρὸν καὶ θέρβαρον αὐθέντην, ὁ ὁποῖος ὄθει αὐτὸν εἰς τὰ ἀσχερότατα ἔργα. Δὲν γνωρίζει νὰ ἐδωπλαγχίζετα οὔτε νὰ συμποῆ αὐτὸς ὁ τύραννος. C

Ἄκουσε λοιπὸν, κατὰ τοῖον τρόπον, ἀφοῦ συνέλαβεν αἰχμάλωτον τὸν θῆλον καὶ ταλαίπαρον Ἰουδαῖον, δὲν τὸν ἐλυτήθη, ἀλλὰ τὸν κατέστησεν Ἱερουσαλὸν καὶ προδότῃν. Μετὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἁμαρτίας ὠδήγησεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἰουδαίων, ὅπου ἀπεκόλυψε τὸ ἁμάρτημά του· καὶ οὔτε τότε τοῦ ἐπέτρεψε νὰ κερπωθῇ τὸ κέρδος τῆς μετανοίας του, ἀλλὰ πρὸ τῆς μετανοίας τὸν ἔστρωξεν εἰς τὸν ἀπαγορευσμένον.⁶

Εἶναι λοιπὸν σκόληρος τύραννος ἡ ἁμαρτία, ὁ ὁποῖος προστάζει τὰς πονηρὰς ἐντολάς καὶ κατακτροπιάζει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ὀπακοῦσιν εἰς αὐτάς. Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ, ἄς ἀποφενύωμεν με μεγάλην προσοχὴν τὴν ἐξουσίαν τῆς ἁμαρτίας, ἄς καταπολεωῶμεν αὐτήν καὶ ποτὲ νὰ μὴ συμπληρωθῶμεθα καὶ ἔσταν ἀποκτινόμενοι τὴν ἐλευθερίαν μας, ἄς παρακείμενοι σταθεροὶ εἰς αὐτήν.⁷ D

Ἐάν λοιπὸν αὐτοὶ ἔλαθον παρηγορίαν, ἐπειδὴ ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τοὺς θορσθάρους, πολλὸ περισσότερον ἡμεῖς πρέπει νὰ χαίρωμεν καὶ νὰ σικριτάωμεν, ἐπειδὴ ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ νὰ διαπράττωμεν αἰώνιον αὐτὴν τὴν χαρὰν, χωρὶς νὰ παραβλάπτωμεν καὶ νὰ διαταράσωμεν αὐτὴν με τὸ νὰ διαπραττάωμεν καὶ πάλιν τὰς αὐτὰς κακίας.

«Ἐπειτα ἀπὸ μεγάλῃν μίαν θλίψιν εὐρομεν παρηγορίαν.»⁸ Τοῦτο ἄλλοι ἐρμηνεύουσι ἀποβίδου «ὡσάν νὰ

5. Τὰ τῶν αἰχμάλωτων ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ρυθίζονται ἐπὶ τῆ ἑσπέρῃ κωνόει, οἱ ὁποῖοι ἀναστῶν τὸ βαθεῖον δίκαιον τῶ πολέμου. Ἢ παρῶντες τοῦ αἰκίστου τούτου ἐθνεσέτω ἐργαλματῆς πάλαιου.

6. «Μὲν δὲ τῆς ἀπειρίας ἐσθῆτασμα ἐν τούτῳ τῆ κόσῳ περιπέτησαν ὁ Ἰουδαῖοι κρησθῆσι ἐπὶ τοσούτων τῶν σάρκα, ὅστε μὴδὲ ἐπὶ τοῦ εὐμεθῆ σαθείας διαρῆται ἐκείνου θύνασθαι διεσθῆν...» (Partie fragmenta; Patrum Apostolorum scriptura, σελ. 240).

7. «Ἐὶ ἐλευθερία δὲν ἦ κρῖτος ἡμεῖς ἡλευθέρωσας, σῆρτες, καὶ μὴ πάλιν ἐπὶ θουλείας ἐνέγχεσθε» (Gal. 5, 1).

8. «Ἐγεννήθησας ὅσαι παρακατακλιμένους...» Τὸ ὅσαι σημαίνει ὡσάν ἢ ἐκτακτικῶν σημαίνει. Ὅμοιοι ἐχλάθῃ πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐδωμήσαν μεγάλῃν θλίψιν καὶ ἀσκήσιας ἐσθῆσαν τὴν παρηγορίαν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΕ΄ (125) ΨΑΛΜΟΝ

352 A Ὅταν ὁ Κύριος ἐπέστρεψε καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὴν πατρίδα των τοὺς αἰχμαλώτους τῶν τέκνων τῆς Σιών, ἠσθάνθημεν μεγάλην παρηγορίαν καὶ χαρὰν.¹

Τὸ ὄνομα τῆς αἰχμαλωσίας εἶναι μὲν ἀπλοῦν κατὰ τὴν προφορὰν, ἔχει ὅμως πολλὰς σημασίας. Διότι ὑπάρχει καὶ καλὴ αἰχμαλωσία, ὅπως, ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγῃ: «μὲ τὰ πνευματικὰ μας μέσῃ προσελκόμενοι κάθε καλοπροαίρετον καρδίαν καὶ ὡς αἰχμάλωτον τὴν παραβιδομένην εἰς τὴν ὀπακίην τοῦ Χριστοῦ.»² B Ὑπάρχει καὶ κακὴ, ὅπως, ὅταν λέγῃ: «σῶσον γυναικάρια ὡς αἰχμαλώτους, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐπὶ τῶν σαρρείων ἁμαρτημάτων.»³ Ὑπάρχει ἡ νοση, περὶ τῆς ὁποίας λέγει: «Νὰ κηρύξετε τὴν ἀρεσκίαν τῶν αἰχμαλώτων.»⁴ Ὑπάρχει ἡ ἀσθητὴ αἰχμαλωσία, ἡ ὁποία δημιουργεῖται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Ἡ προσηγουμένη, δηλαδὴ ἡ νοση αἰχμαλωσία, εἶναι ἡ βαρυτέρα. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι συλλαμβάνουσι μερικοὺς συμφῶνας πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου, πολιτικῶς ἐδωπλαγχίζονται τοὺς αἰχμαλώτους⁵ καὶ ἂν τοὺς

1. Ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βαβυλώνας. Ἀποκαλεῖται εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Βαβυλώνας καὶ προσοχὴν διὰ τὴν ἐνδοκίαν των ἀποκαταστάσιν. Οἱ Μῆθαι καὶ οἱ Πέρσαι κατ' ἑσπ. 558 π.λ. ἐκέρχισαν τὴν Βαβυλώνα. Ἰπὸ τὴν νύκτῃ αὐτῆν παρασχίαν διεγένοντο ἄρως. Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἀραίων, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Χίρος δι' ἐνός ἐκ τῶν διαπραττάντων τοῦ ἐπέτρεξεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ νὰ ἀνοικοδομήσουν τὸν ναὸν των. Μεγάλῃν χαρὰν ἠσθάνθησαν οἱ Ἰουδαῖοι. Δὲν ἀπεκρίσαν ὅμως νὰ ἐπιστρέψουν ὅλοι, εἶσα πολλοὶ γεννηθέντες εἰς τὴν Βαβυλώνα δὲν ἠθέλον νὰ ἔκτακτικῶν αὐτῶν. Ὅμοιοι ἔχλάθῃ πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐδωμήσαν μεγάλῃν θλίψιν καὶ ἀσκήσιας ἐσθῆσαν τὴν παρηγορίαν.

2. B' Κορινθ. 10, 6.

3. B' Τιμοθ. 5, 6.

4. Ἐσ. 61, 1.

διεφρευόμεθα».⁹ Καὶ οἱ Ἑβραῖοι λέγουν Χαωλεμίμ. Καὶ τί σημαίνει ἐλάθωμεν παρηγορίαν. Ἡμεθα πλήρεις, λέγει, ἡουσίας, χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως. Ἐ τότε ἐγέμισε τὸ στόμα μας μὲ ἀναφωνήσεις χαρᾶς καὶ ἡ γλῶσσα μας μὲ ἀγαλλίασιν. Τότε ἔλεγον καὶ αὐτοὶ οἱ εἰδωλολατρικοί λαοί,¹⁰ ὅτι ὁ Κύριος ἔκοιμε μεγάλα πράγματα ὑπὲρ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐκοιμεν ἀληθῶς ὁ Κύριος μεγάλα καὶ θαυμαστά ἔργα ὑπὲρ ἡμῶν. Μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν θεολογίαν τῆς καταστάσεως ἀσκεῖ ἡ χαρὰ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. Καὶ ποῖος δὲν χαίρει, λέγει, δι' αὐτό; Οἱ πατέρες αὐτῶν, ὅταν ἀπελευθερώθησαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ μετέβησαν ἀπὸ τὴν δουλείαν ἐκεῖνην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀγαριότητα ἐγγυγύζον ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, ἐστενωχωροῦντο, ἐλοποῦντο καὶ εὐρίσκοντο εἰς ἀμηχανίαν.¹¹ Ἀ ἡμεῖς ὅμως οὐχί, λέγει, καὶ χαίρομεθα καὶ σκιρτῶμεν. Ἀναφέρουμ μάλιστα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς χαρᾶς. Χαίρομεν, λέγει, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ διότι ἀπὸ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ θά πληροφωρηθῶν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς. Τότε λοιπὸν λέγει, θά εἶπαν οἱ εἰδωλολατρικοί λαοὶ μετὰ τῶν «Ὁ Κύριος ἔκοιμε μεγάλα πράγματα ὑπὲρ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Πράγματι ὁ Κύριος ἔκοιμε μεγάλα καὶ θαυμαστά ἔργα ὑπὲρ ἡμῶν». Ἡ Ἐδῶ δὲν προκρίεται περὶ ἀπλῆς ἐπισημάνσεως τῶν λόγων, ἀλλὰ προβάλλεται ἡ μεγάλη χαρὰ, τὴν ὅποιαν ἐδοκίμασαν. Ἡ πρώτη ρῆσις εἶναι τῶν εἰδωλολατρῶν, ἡ δευτέρα ἰδική των.

Καὶ πρόσθε. Δὲν εἶπον ἔωσεν ἡμᾶς οὔτε μᾶς ἀπῆλαξεν ἀλλὰ εἶπον ἐμεγάλυνε, διότι ἤθελον νὰ παραστήσουν τὸ μεγάλο αὐτὸ θαῦμα μὲ τὸ νόημα τοῦ ρήματος μεγάλυνε. Βλέπεις πράγμα, τὸ ὅποιον συνεχῶς ἔλεγον, ὅτι διὰ τοῦ λαοῦ τούτου τῶν Ἰουδαίων ἐδιδάσκετο ἡ οἰκουμένη καὶ ὅταν αὐτοὶ ἀπαμακρύνωνται καὶ ὅταν ἐπιστρέφωσιν εἰς τὴν πατρίδα; Καὶ ἡ ἐπάνοδος αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα ἐπέχει θεῖον κήρυκος. Ἡ φήμη των περιεφέρετο παντοῦ καὶ διέδιδεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους

9. Τὸ Ἑβραϊκὸν καίμενον ἔχει «ὅσοι διεφρευόμενοι». Ἡ ἀποστορῆθ ἑβραϊκῆ τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ἦτο τόσο ἀνέπιστος ὡστε ἀμφισβ. ὅτι ἔβλεπον θναίνον.

10. Βαβυλωνίους. Πέρσας, Καλιταίους καὶ ἄλλοι εἰδωλολάτραι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔβαν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπεφύγεσαν καὶ ἀπέβησαν εἰς τὸν Κύριον τὴν ἀπελευθέρωσιν.

τὴν φιλαθροπρίαν τοῦ Θεοῦ, Ὡς διὸ ἐπλαθῆ μεγάλα καὶ περίεργα πράγματα ἦσαν τὰ θαυμαστά ἔργα, τὰ ὅποια συνέβησαν εἰς αὐτούς.

Διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος ἐξουσίαζεν αὐτούς, τοὺς ἀπελευθέρωσε, χωρὶς κανεῖν νὰ τὸν παρακαλέσῃ, ἀλλὰ διότι ὁ Θεὸς ἐμαλάκωσε τὴν ψυχὴν του. Καὶ δὲν τοὺς ἀπεδέσμευσεν ἀπλῶς, ἀλλὰ τοὺς ἔδωσε δῶρα καὶ παρέσχε διευκολύνσεις.¹¹

«Καὶ ἡμεῖς εἰμεθα πλήρεις χαρᾶς καὶ ἀγαλλίασεως. Ἐπανάφερε, Κύριε, καὶ τοὺς ὑπολοίπους αἰχμαλώτους Ἰουδαίους καὶ γέμισε τὴν χώραν μας ἐξ αὐτῶν, ὅπως γεμίσεις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν θρογῶν τοὺς χειμάρρους, ὅταν πνῆ νότιος ἀνεμος.»¹² Διὰ τοῖων λόγων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἰσχυμοῦ εἶπεν «ὅταν ὁ Κύριος ἐπανέφερεν ἡμᾶς, τὰ αἰχμάλωτα τέκνα τῆς Σιών, ἐνῶ ἐβῶ λέγει ἐπανάφερε;». Διότι ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον. Ἐ Ἰδιαίτερος μάλιστα ὁ ἄλλος ἐμπνευστῆς μᾶς ὀδηγεῖ εἰς αὐτό, διότι δὲν εἶπεν «ὅταν ὁ Κύριος ἐπανέφερεν», ἀλλὰ «ὅταν θά ἐπαναφέρῃ». Διότι ἡ ὑπόθεσις τότε ἤρχιζε καὶ δὲν ὀλοκληρώθη εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἔβηναν πολλὰ μετοικήσεις¹³ καὶ πρώτη καὶ δευτέρα καὶ τρίτη.

Τοῦτο εἶναι δυνατόν λοιπὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι δηλαδὴ εὐχεται νὰ ἐλευθερωθῶν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι. Διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπεθύμουν νὰ παραμείνουν εἰς τὴν χώραν τῶν θρογῶν. Δι' αὐτό, ἐπειδὴ διακαῶς ἐπιθυμῆ νὰ γῆν τοῦτο, λέγει ἐπανάφερε, Κύριε, καὶ τοὺς ὑπολοίπους αἰχμαλώτους Ἰουδαίους καὶ γέμισε τὴν χώραν μας ἐξ αὐτῶν, ὅπως γεμίσεις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν θρογῶν μὲ ὕδωρ τοὺς χειμάρρους, ὅταν

11. Οἱ Βαβυλωνῖοι προσέφερον πολλὰ πράγματα εἰς τοὺς ἐπαναπαρῆστας καὶ ἐνδύματα καὶ χρῆμα. Ὁ κῆρος προσέφερον εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἰουδαίων ἕβαν ἰσχυμὸν ἀπὸ ἀνατολῆς, τὰ ὅποια εἶχον ἀρκεῖν ὁ λαὸς ἰσχυμῶσιν ἀπὸ τῶν Νεβὺ καὶ Βαλζακόντων.

12. Εἰς τὴν Βαβυλωνίαν καὶ εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν καὶ διακεκαμημένους τῶνας χώρας, ὅταν πνῆ νότιος ἀνεμος πίπτουν μεγάλα ὄμβρα, εἰς τὰς μετὰ τὴν ἀρχὴν τοὺς χειμάρρους εἰς ἀριστικὰς ποταμούς. Τότε καὶ ἡ ἔρημος καὶ ὄρηται ἔπαρος ποτίζεται, διασκεταῖ καὶ ἀλλόθεν μέρην. Ἡρῶς τοῦτο παραβάλλεται ἡ ἀποστορῆ τῶν Ἰουδαίων, ποὺ θά ἀναστραφῆν τὴν Βαβυλωνίαν.

13. Μετὰ τὸ ἔβησαν κερκεῖν ἔβαν ἀπὸ τῆς ἀποστορῆ τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ἀποστραφῆν καὶ ἔβαν 1000 ἀναστραφῆν αἰχμαλώτων ἀπὸ τῶν ἰσχυμῶν. Τὸ 488 π.Χ. ἔβησαν εἰς τὴν Ἰερουσαλήμ. Ὁ ἑβραῖος μετὰ τὴν ἀποστραφῆν ἀρκετέρου ἔπαρουν καίμεταν ἀποστραφῆν νὰ ἀναστραφῆσαν τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν. Ἀπῆρθεσαν τοὺς γέμισε μετὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ εἰδωλολατρῶν.

πνέουν νότιοι άνεμοι». Δηλαδή ὁ Θεὸς ὠθεῖ καὶ ἐξεγείρει ἡμᾶς μὲ πολλὴν ὄρμην καὶ σφοδρότητα. Ἐ Δι' αὐτὸ καὶ ἄλλος ἐρμηνευτὴς τὸ ἴδιο πρᾶγμα θέλων νὰ δηλώσῃ, εἶπεν «ὡςὼν κανάλι, ἄλλος «ὡς ὄχετοὺς» καὶ ἄλλος «ὡς ἀποδέμευσιν».¹⁴

Ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι σπείρουν μὲ δάκρυα θὰ δρέψουν τοὺς καρποὺς μὲ ἀγαλλίασιν. Τούτο εἶχε λεχθῆ περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅπως ἤμπορεῖ νὰ λέγεται καὶ νὰ ἔχη θέσιν καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἡ ἀρετὴ, ὥστε νὰ παρέχῃ μεγάλας ἀμοιβὰς διὰ τοὺς κόπους πρὸς ἀπόκτησίν τῆς. Συνεπῶς καὶ ἡμεῖς ὑποχρεούμεθα νὰ κοπιᾶζωμεν καὶ νὰ ταλαιπωρούμεθα προηγουμένως καὶ ἔπειτα νὰ ἀναζητῶμεν τὴν ἀνεσιν.¹⁵ Ἥμπορεῖ νὰ ἴδῃ κανεὶς τοῦτο, νὰ συμβαίῃ εἰς καθὲ περίπτωση καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτικὴν μας ἀκόμῃ ζωὴν.

¹⁵⁴ Ἀ Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἔφερε τὸν λόγον πρὸς αὐτὴν τὴν μορφήν, δηλαδὴ τὴν σπορὰν καὶ τὸν θερισμὸν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος σπέρνει, ἀποδίδεται εἰς κόπους καὶ ταλαιπωρίας καὶ ἰδρώτας καὶ κακουχίας, τοιαυτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος μετρέπει τὴν ἀρετὴν. Πῶποτε δὲν ὑπάρχει τόσοσ ἀνεπιτήδειον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀνεσῶς του, ὅσον ὁ ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτο θεοσάως ὁ Θεὸς ἔκοιμε τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας δύσκολαν καὶ στενὴν καὶ μάλιστα ἔχει μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀναγκαῖα τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἔκοιμεν ἐπίπλονα ἰδιαιτέρως. Ἐ Διότι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος σπέρνει καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος οικοδομεῖ, ὁ ὀδοιπὸρος, ὁ ὑλοτάμιος, ὁ χειροτέχνης καὶ ὁ καθὲς ἄνθρωπος γενικῶς, ὅταν πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ κάτι χρήσιμον, ὑποβάλλεται εἰς κόπους καὶ ταλαιπωρίας. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς οἱ σπόροι διὰ νὰ φητρῶσιν ἔχουν ἀνάγκην θροχῆς, τοιαυτοτρόπως καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην δακρύων. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ γῆ ἔχει ἀνάγκην θοσείας ἀρῶσεως καὶ συχνῆς διανοίξεως, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ μας ἔχει ἀνάγκην περισσοῦν καὶ θλίψεων¹⁶ ἀνεὶ ἀξίτης, διὰ νὰ μὴ φέρῃ τὰ θότανα τῆς πονη-

14. Πρόκειται περὶ τὸν ἐρμηνευτὴν Ἀνάλια, Συμμάχου κ.ἄ.

15. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀπεκαλεῖ τὴν ἀρετὴν ἐπιλομοχθῶν, ἔστι προστήν εἰς τὸν ἐπιλομοχθὸν κατὰ τὴν μάχην καὶ «θήραμα», ἦτοι καὶ πρὸ μόνον κυνήγι· ἀκόμαστος ἤμπορεῖ νὰ φθάσῃ.

16. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀριστοτέλης Παῦλος λέγει, ἀνωσέρμενος εἰς τοὺς περισσοῦς «ἐθέσθαι μὴ ἀκλόσῃ τῆ σαρκαί, τὴν μὴ διαπραίνομασιν...» (Π' Κορινθ. 12, 7).

ρίας, διὰ νὰ μοιλακῶνῃ τὴν σκληρότητα τῆς, ὥστε νὰ μὴ ἐπαίρεται καὶ σκιριτᾷ.

Ἄλλωστε καὶ ὁ ἄγρός, ὁ ὅποιος δὲν καλλιεργεῖται ἐπιμελῶς, τίποτε σπουδαῖον δὲν παράγει. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγει ὁ προφήτης. Δηλαδὴ δὲν πρέπει νὰ χαίρωμεν μόνον διὰ τὴν ἐπιστροφήν, Ἐ ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀγμωλωσίαν καὶ νὰ ἀνοπέμωμεν εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὰ δύο. Διότι ἡ μὲν ἀγμωλωσία εἶναι ὁ σπόρος, ἡ δὲ ἐπάνωδος εἶναι ὁ θερισμὸς. Ὅπως ἀκριβῶς αὐτοί, οἱ ὅποιοι σπέρνουν, λέγει, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς κόπους καρπώνονται τὰ ἔσπαδά των,¹⁷ ἔτσι καὶ σεις, ὅταν μὲν ὀδηγήσθε εἰς ἀγμωλωσίαν, ὁμοιάσετε μὲ τοὺς γεωργούς, οἱ ὅποιοι σπέρνουν, ταλαιπωρούμενοι, στενοχωρούμενοι, θλιβόμενοι, ἀντιμετωπίζοντες τὸν πόλεμον, ὑποφέροντες τὸν χειμῶνα, τὰς νεφῶσεις, τοὺς παγετοὺς καὶ ἀπὸ τὸ θῆσος τῆς ψυχῆς σας χύνοντες δάκρυα. Διότι ἔτι εἶναι διὰ τοὺς σπόρους ἡ θροχὴ, τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶναι τὰ δάκρυα διὰ τοὺς ποιεμένους. Ἄλλὰ, νὰ, λέγει, ἐλάσθε τὴν ἀμοιβὴν σας διὰ τοὺς κόπους ἐκεῖνους. Δ

Ὅταν λοιπὸν ὁ ψαλμωδὸς λέγῃ «ἀπεργόμενοι ἐδάδιζον καὶ ἔκλειον, τοποθετοῦντες ἔτσι εἰς τὴν γῆν τοὺς σπόρους των καὶ ἐπισπέρνοντες θὰ ἔλθουν μὲ ἀγαλλίασιν ἀρέποντες ἔτσι τοὺς καρποὺς των», δὲν κάμνει λόγον περὶ σίτου, ἀλλὰ περὶ πραγμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα διδάσκει τὸν ἀκροατὴν, νὰ μὴ πνίγεται εἰς τὰς θλίψεις.¹⁸ Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος σπέρνει τοὺς ἄγρους, δὲν στενοχωρεῖται καὶ ἀν ἀκόμῃ ἀντιμετωπίζῃ πολλὰς δυσκολίας, διότι προσβλέπει εἰς τὰ κατὰμμεσα ἀσέριστα σπαρτά, ἔτσι ἔχει ὑποχρεῶσιν νὰ μὴ στενοχωρῆται καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος μαστίζεται ἀπὸ τὰς θλίψεις καὶ ἀν ἀκόμῃ πολλὰ πρᾶγματα προκαλοῦν τὴν λύπην, καθ' ὅσον περιμένει τὸν θερισμὸν καὶ σκέπτεται τὴν ὠφέλειαν, ἡ ὁποία θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν θλίψιν. Ε

Ἐχόντες λοιπὸν καὶ ἡμεῖς αὐτὰ ὅτ' ὄψιν, εἰς εὐχαριστοῦμεν τὸν Κύριον καὶ διὰ τὰς θλίψεις καὶ διὰ τὰς ἀνέσεις. Ἄν καὶ ὅσα σμυθαίνουν εἶναι διαφορητικά, δ-

17. Ὁ ἴδιος κατὰ τὴν ἐρμηνείαν διὰ τῶν τῶν καρπῶν ἀπὸ τῶν μεταλλομένων (Π' Τιμὸθ. 2, 7).

18. Ἡ γὰρ θύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται... (Β' Κορινθ. 12, 9).

μας όλα γενικώς αποβλέπουσιν εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ὅπως ἡ σπορὰ καὶ ἡ συγκομιδὴ. Ἄς υποφέρωμεν τὰς θλίψεις μᾶς μὲ γενναϊοφυλίαν καὶ χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ τὰς ἀνάσεις μᾶς ἄς δεχώμεθα δοξολογοῦντες τὸν Θεόν, ὥστε ὑπ' αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ τῆς μελλούσης ζωῆς μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΣ' (126) ΨΑΛΜΟΝ

355 Α' Ἐάν δὲν θαλήσῃ ὁ Κύριος νὰ οἰκοδομήσῃ μίαν οἰκίαν, εἰς μᾶτην κοπιᾶζουσιν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτήν. Ἐάν ὁ Κύριος δὲν περιφρουρήσῃ μίαν πόλιν εἰς μᾶτην ἀγρυπνεῖ ὁ φύλαξ αὐτῆς εἰς μᾶτην κάθε πρωτὴ ἐγείρεσθε ἐνωρίς καὶ εἰς μᾶτην ἐγείρεσθε εὐθύς ὡς ἀναπαύθητε.¹

Ὁ ψαλμὸς οὗτος ἔχει λεχθῆ διὰ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἣ ὅποια ἐπεκράτησε μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἰουδαίων.² Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας Β' καὶ ἐπέστρεψον ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Βαβυλωνίων, εὗρηκαν τὴν πόλιν των σκορπὸν ἐρείπια³ καὶ ἐπεχείρουν νὰ ἀνοικοδομήσουν τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους, τοὺς ἦσαν γκρεμισμένους. Ἀλλὰ πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ πολλὰ μέρη ἐπετίθεντο καὶ ἠμποδίζον τὸ ἔργον, διότι ἐφθόγγουν τὴν εὐμερίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐφοβοῦντο τὴν εὐτυχίαν των. Κατόπιν, ἐνῶ ἐγίνοντο αὐτὰ, ὁ χρόνος παρήρχετο καὶ ἐδαπανήθη τόσος καιρὸς, ὥστε ἐχρειάσθησαν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ περισσότερα ἀπὸ τεσσαράκοντα ἔτη. Τοῦτο λοιπὸν θέλοντες νὰ δηλώσουν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον «ὡ ναὸς αὐτοῦ ἀνηγέρθη εἰς διάστημα τεσσαράκοντα ἔτη».⁴

Δὲν ἐννοοῦν θεσπάζειν τὸν προηγουμένον ναὸν τοῦ Σολομῶντος, Ὁ ἀλλὰ τὸν ἐπιόμενον, ὁ ὅποιος ἐγένε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ Πέρσας. Ἐπειδὴ λοιπὸν

1. Ὁ ψαλμὸς οὗτος ἀποδίδεται εἰς τὸν Σολομῶντα. Ἡ μορφή τῆς καὶ τὰ παρεχόμενα τοῦ ψαλμοῦ κατὰ τοὺς περισσότερους ἐπισημαντέας δεικνύουσιν προέλευσιν βαβυλωνιαστέρων. ἦται γὰρ τὴν Βαβυλωνίαν αἰχμαλωσίαν.

2. Ἡ ἐπάνοδος τῶν Ἰερουσαλιμίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐγένετο ἐπὶ βασιλείας Κύρου τὸ 538 π.Χ.

3. Τὸ 546 π.Χ. ἡ Βαβυλωνία τὸν Βαβυλωνίαν Ναβουχοδονόσορον ὁ Β' ἐπερίεσε τὴν Ἰερουσαλήμ καὶ κατέλασε τὸ βασίλειον τοῦ Ἰουδα. Ἦρκασι τὰ σκεῦη, ἔκτισε τὸν Ναὸν καὶ κατέσφαξε τοὺς Ἰουδαίους.

4. Ἰωάν. 2, 20.

κατηναλίσκετο πολύς χρόνος διά την ανοικοδόμησιν του ναού καί τής πόλεως καί τῶν τειχῶν (διότι ἡ ανοικοδόμησις τῆς πόλεως ἐχρειώθη πολὺ περισσότερον χρόνον), ἐπιθυμῶν ὁ προφήτης νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς νὰ καταφεύγουν πάλιν πρὸς τὸν Θεόν, διηγείται αὐτὰ καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι ὅλα γίνονται ματαίως, ἐάν δὲν ἔχουν μὲ τὸ μέρος των τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Διότι δὲν εἶναι θεαδαῖς ἀδύνατος ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ μόνον ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνέγερσις τοῦ τείχους μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆν. Καὶ διατὶ ὁμιλῶ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν τειχῶν καὶ τὴν ανοικοδόμησιν τῆς πόλεως; Δ Ἀλλὰ καὶ ὅταν αὐτὴ κτισθῇ καὶ ὀλοκληρωθῇ, κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν φυλάξῃ, ἐάν ἔχη στερηθῇ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶπεν αὐτὰ προσπαθῶν μὲ κίθε τρόπον νὰ πείθῃ αὐτοὺς νὰ καταφεύγουν καὶ πάλιν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ γίνων ἀποθνήσκοντες. Ε εἰτίας τῆς ἀνέσεως; Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν ἐχάρισε εἰς αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ ὅλα μαζί, ἀλλὰ κατὰ τρόπον μάλιστα αἰσθητὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, διὰ νὰ μὴ ἐπιτρέψουν εἰς τὴν προηγουμένην των κακίαν λόγῳ τῆς ταπεινῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς συμφορᾶς. Καί, ὅταν εἶδε τὰ ἀγαθὰ, διαρκῶς ὑπενηθύνει εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπιθετικότητα τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀφορτίζει συνεχῶς τὴν ὀκνηρίαν των. Ε

Ὁ λόγος θεαδαῖς οὗτος ἔχει κύρος γενικόν, ἀλλὰ ἔχει λάθει τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ αὐτῆν τὴν ὑπόθεσιν. Διότι πρέπει αὐτὸς νὰ ταπεινῇ εἰς ἄλλους γενικῶς τοὺς ἀνθρώπους ὄχι διὰ νὰ μὴ εἰμεθα ἀπρόσθετοι οὐτε διὰ νὰ μὴ εἰμεθα ἀδιάφοροι, ἀλλὰ ἀφοῦ προσφέρωμεν τὸ κατὰ τὴν δυνάμιν μας, νὰ ἀναβέτωμεν τὰ πάντα εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐξαρτώμεθα διὰ πάντος ὡς πρὸς ὅλα τὰ ζητήματα ἀπὸ τὴν ἐλπίδα ἐκείνου. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φέρῃ κανεὶς τὰς ὑποθέσεις του εἰς πέρας, ἐάν δὲν βοηθῇ ὁ Θεός. Ἔπειτα καὶ ἂν ὁ Θεός βοηθῇ, ³⁵⁶ ἂ ἡμεῖς ὅμως εἰμεθα ἀμελεῖς καὶ ὀκνηροὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν σκοπὸν μας.

6. Ἡ κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ψαλμοῦ τούτου εἶναι ὅτι οὐδεμία ἐπιτυχία διαφέρει ἄνευ τοῦ Θεοῦ. Ἐἰς μάτην κινεῖται ὁ ἄνθρωπος μακρὰν τῆς θείας βοηθείας.

Ἡ ἴσως ἔμει δεκτός, καὶ ὁ φορηθῆσιν: ἡ παύσις: μο: ἀνθρώπος: (Ἐβ. 13, 6).

Ἐν ὡ γὰρ κενθεν αὐτὸς παραθεῖς, ὄντως: τὸς παραζωμένους: ἐορήσας: (Ἐβ. 9, 18).

«Ἐάν ὁ Κύριος δὲν σῶς προστάτῃς εἰς μάτην γίνεται ἑνωρίς ἡ πρώην ἔγερσίς σας, εἰς μάτην ἐγείρεσθε δι' ἐργασίαν ἀμέως εὐθὺς ὡς ἀναπαυθῆτε.»¹ Καὶ ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «θραβύνουν νὰ ἀναπαυθῶν», ἄλλος «ἔπειτα ἀπὸ πολὺν χρόνον ἀναπαύονται.»² Τὸ νόημά του εἶναι τὸ ἕξης περίπου: Καὶ ἂν ἀγρυπνῆτε καὶ ἂν σηκώνεσθε πρωὶ-πρωὶ καὶ ἂν θραβύνετε νὰ ἀναπαυθῆτε καὶ ἀφιερώνετε ὅλον τὸν χρόνον σας εἰς κόπον καὶ ταλαιπωρίαν, ἂν δὲν τύχετε τῆς θείας βοηθείας, ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἔργα θὰ γαθοῦν καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν προσπάθειάν σας καμμία ὠφέλεια δὲν θὰ προκύψῃ. Β Εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι τρώγουν τὸν ἄρτον τῆς ὀδύνης. Λέγει αὐτὸ διὰ νὰ ἀποβελῇ, ὅτι ἔξω ἀπίστον θίον, διότι ἔγινον συγχρόνως στρατιῶται καὶ οἰκοδόμοι. Μὲ τὸ ἓνα χεῖρ, λέγει, ἐβάσταζον τὸ καλῶς ἢ τὴν πέτραν καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὴν μάγειραν, διασπῶντες ἔτσι τοὺς ἑαυτοῦς των εἰς τὴν οἰκοδομίαν καὶ τὸν πόλεμον, καὶ μετέφερον τὰ χαλίκια μὲ τὰς ἀσπίδας.

Ἐπειδὴ ἡ πόλις δὲν εἶχε τείχη καὶ ἦτο ἀπομυλωμένη, τὰς ἀλλεπαλλήλους καὶ ἀπροσοχήτους ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν παρηκολούθουν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν καὶ ἐξωπλισμένοι ἐκτίζον τὰ τείχη, ἐνῶ πλῆστον των ὄπληρον εἶφη καὶ ἀσπίδες καὶ μάχαιρα. Ἀπὸ μακρὰν μερικὸι σκοποὶ σαλπίζοντες ἀνήγγελλον τὴν κρυφὴν ἐπίθεσιν τῶν ἐχθρῶν, ἂν κάποτε ἀντελαμβάνοντο αὐτοὺς ἀπὸ μακρὰν νὰ ἐπιτίθενται. C Ἀλλὰ καὶ ἂν κάμιντε αὐτὰ λέγει, καὶ τρώγετε τὸν ἄρτον τοῦ πόνου,³ ὅλα θὰ εἶναι χαμένα, ἂν δὲν τύχετε τῆς θείας βοηθείας.

Ἄν λοιπὸν ἐκεῖνοι εἶχον ἀνάγκην τόσοῦ πολὺ τῆς θείας βοηθείας, διὰ νὰ ἀνοικοδομήσουν τὴν πόλιν καὶ τὰ τείχη, πολὺ περισσότερον ἔχομεν ἀνάγκην ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι θαδίζομεν τὸν δρόμον, ποὺ φέρε εἰς τὸν οὐρανόν. Ὅταν βῆθῃ εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς του ὕπνον, αὐτὴ εἶναι ἡ κληρονομία τοῦ Κυρίου, τέκνον μου.

Ποῖαν οὐσίαν ἔχουν αὐτὰ; Μεγάλην καὶ σχετικὴν μὲ

6. Πᾶσι ἄνθρωποι ἐγείρονται πρὸ τοῦ ἄρθου διὰ τὰς προοπτικὰς των ὑποθέσεις, περιορίσθη τὸν ἔργον των πρὸς ἐξοικονομησιν χρόνου ἐργασίας καὶ κωπίνοντα τὸν ἔργον μὲ πολὺν πικρίαν καὶ ὀδύνην!

7. Τὸ «ἐγείρεσθε μετὰ τὸ καθῆσθαι» ἀπολύεται εἰς τὴν Ἀρῶλαν. Τὸ «κρυπνῶν τοῦ καθῆσθαι» εἶναι ἄγνοστον ἔρμηνοστον.

8. «Ἐπικρατεῖ τοῖς μετ' ὀδύνης τὸν ἄρτον ἐσθίαιε διὰ τὰς τῶν κωλύμενον ἐπιθρομὰς εἰς τὸν Θεὸν ἔχον τὴν ἐλπίδα» (θεοδώριτος).

τά προηγουμένα. Αυτό, τὸ ὅποιον λέγει εἶναι τὸ ἔξῃς: Ἐάν ὁ Θεὸς δὲν δώσῃ τὴν βοήθειάν του, δια εἶναι ἀσκαπα· ὅταν ἄμας δώσῃ αὐτήν, τότε ἐπέρχεται καὶ γλυκὺς ὕπνος⁹ καὶ ἀνεσις καὶ ζωὴ ἀπηλλαγμένη κινδύνων καὶ γεμάτη ἀσφάλεια. **D**

Ὅταν λοιπὸν ὁ Θεὸς δώσῃ εἰς αὐτοὺς ὕπνον, ὅταν τοὺς ἀναπαύσῃ, ὅταν ἀποκόρῃ τοὺς ἐπιτιθεμένους, αὐτοὶ τότε δὲν θὰ ἀκοδομήσουσι μόνον τὴν πόλιν καὶ δὲν θὰ φυλάξουσιν μόνον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ περισσότερα θὰ λάθουσιν. Θὰ γίνουσιν πατέρες πολλῶν παιδιῶν¹⁰ καὶ θὰ προκόψουσιν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν παιδιῶν. Εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τοῦ καρποῦ τῆς κοιλίας. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «ἡ ἀμοιβὴ εἶναι ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας». Τί σημαίνει αὐτό; Ὡς μισθὸν, λέγει, θὰ λάθουσιν τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν παιδιῶν. Εἶναι ἀληθῶς τὸ ἔργον τοῦ τοῦ τῆς φύσεως, ἀλλὰ ὅταν ὁ Θεὸς παρέχῃ τὴν βοήθειάν του καὶ αὐτὴ θὰ προχωρήσῃ ἐπιτυχέστερον. **E**

Διότι καὶ αὐτὴ ἔχει ἀνάγκην τῆς θείας βοήθειας καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα θὰ καυχῶνται διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων. Δὲν θὰ εὐρέθῃ ἡ εὐτυχία μόνον μέσα εἰς αὐτὰ π.χ. εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν, εἰς τὴν φρούρησιν, εἰς τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν παιδιῶν, ἀλλὰ θὰ προστεθῶσι εἰς αὐτὰ καὶ ἄλλα. ³⁵⁷ A Καὶ ἐπειδὴ θέλει νὰ φανερώσῃ ποία εἶναι αὐτὰ, προσθέτει «Μὲ θέλω εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἰκανοῦ τοξευτοῦ ὁμοιάζου τὰ παιδιά τῶν ἀσθενῶν γονέων». Ἄλλος γράφει «τῶν δεσμευμένων». Τὸ νόημα αὐτοῦ εἶναι τὸ ἔξῃς: Δὲν θὰ ἔχουσιν μόνον ἀσφάλειαν τῶν τειχῶν, οὐτε τῆς ὀχυρᾶς πόλεως, οὐτε τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ θὰ ἐμπνέουσιν τὸν φόβον εἰς τοὺς ἔγχθροὺς καὶ θὰ γίνουσιν ἔτσι φοβεροί, ὅπως τὰ θέλη. Καὶ ὅχι ἀπλῶς ὅπως τὰ θέλη, ἀλλὰ ὅπως, ὅταν αὐτὰ κραδαίνωνται ἀπὸ χεῖρας δυνατὰ. Διότι τὰ θέλη καθ' ἑαυτὰ δὲν προ-

9. Ὅταν τὴν ἀνάπαυσιν ἀνάμασιν. Ἀνάμασιν ὁ ὕπνος τοῖς ἀνοικοδομητοῖς παρέχει. Τοῦ Θεοῦ τῆς σκέλης κηραμοῖας ἐπιτιθεμένων ἀνοικοδομητῶν διότι ἀσφάλειαν δὲν φροντίζουσιν κατεῖναι (θεοδόμητος).

10. Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ὁμιλοῦ στίχ. 9. ἢ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀνοικοδομίαν καὶ τὴν φρούρησιν τῶν παιδιῶν διδοῖ εἰς αὐτὴν ὁ Θεὸς διὰ τῆς γεννητικῆς τέχνης. Τα παιδιά εἶναι ἡ κληρονομία καὶ ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς. Οἱ Ἰβανσοὶ ἀπεφάνησαν τὴν παιδοποιήσιν ὡς ἰσχυρότερην ἢ λογίαν τοῦ Θεοῦ (ἀμρ. 7, 12-13).

11. Ὅπως τὰ βιβλ. εἰς τὰς χεῖρας ἐνὸς καλοῦ ἐπιλοῦ διαμαρτυροῦν ἄλλοι καὶ ἀσφαλίαν καὶ ὄνησιν, ἔτσι τὰ παιδιά εἶναι προστασία τῶν γονέων κατὰ τὴν γεννητικὴν δύναμιν ἢ τὸν χρόνον τῆς ἀσθενείας τῶν. Τὰ τέκνα θὰ στηρίξουσιν τοὺς γονεῖς.

ξανοῦν τὸν φόβον, ὅταν ἄμας εὐρεθῶσι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ δυνατοῦ τοξέου, τότε ἀπειλοῦν θάνατον εἰς ἄμας τῶν ἐπιτιθεμένων. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν αὐτοὶ θὰ προκαλοῦν τὸν φόβον. Ποιοὶ αὐτοὶ; Τὰ τέκνα τῶν ἀσθενῶν ἀνθρώπων, δηλαδὴ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κάποτε ἐπέκεινον εἰς τὴν ἀδυναμίαν, ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐδεσμεύθησαν ἀπὸ αὐτῆν. **B**

Ἐπιθυμῶν εἰς αὐτοὺς περιπτώσεις προηγουμένης δυστυχίας κατὰ τὸν χρόνον τῆς εὐτυχίας, διὰ νὰ ἀνεψώσῃ μετὰ κάθε τρόπον τὸ πνεῦμα τῶν καὶ ἀπὸ ἐκείνων, τὰ ὅποια ὑπέφερον καὶ ἀπὸ τῆς συμφορᾶς ἀπὸ τῆς ὁποίας ἠλευθερώθησαν καὶ ἀπὸ τῆς προσεγγίσεως θὰ ἀπολαύσουσιν. Εὐτυχὴς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος θέλει κακοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀποκτήσεως τέκνων. Οἱ γονεῖς πολλῶν παιδιῶν δὲν θὰ ἐντροπιασθῶσι, ὅταν συζητοῦν μετὰ τοὺς ἔγχθροὺς τῶν εἰς τὰς πόλεις τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «εὐτυχὴς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὅποιος θὰ γεμίσῃ τὴν φαρῆραν του» με αὐτὰ. Προστίθεται δηλαδὴ εἰς αὐτοὺς καὶ τοῦτο, ἡ δύναμις τοῦ αἵματος, ὁ ἀφόρητος φόβος,¹² ὄρακα καὶ πολλὰ παιδιά, ἀσφάλεια, ἐξαρσισμός τῆς πόλεως, νίκη καὶ τροπαια κατὰ τοὺς πολέμους. Διὰ τοῦτο καλοστυχῶν αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι θὰ ἀπολαύσουσιν αὐτὴν τὴν εὐτυχιάν. **C**

Θὰ εἶναι, λέγει, αὐτοὶ πληρῶς ἐξωπλισμένοι. Δὲν θὰ ἐπιμείνω εἰς τὸν μακαρισμὸν δι' αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι δὲν θὰ ἐντροπιασθῶσι. «Οἱ γονεῖς πολλῶν παιδιῶν, λέγει, δὲν θὰ ἐντροπιασθῶσι, ὅταν συζητοῦν μετὰ τοὺς ἔγχθροὺς τῶν εἰς τὴν πόλιν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως». Τί τέλος πάντων σημαίνει αὐτό; Εἶναι ἡ μέγιστη νίκη, ἡ μέγιστη λαμπρότης, ἡ εὐχαρίστησις, ἡ εὐτυχία. Διότι δὲν πρόκειται νὰ τοὺς προσεγγίῃ ἐντροπή, ἐπειδὴ δὲν ἔπυγον τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἢ εἶχον ἀνίσχυρον προστατὴν Θεόν ἢ εἶχον μὲν ἰσχυρὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐξ ἀτίας τῶν ἰδικῶν τῶν ἀμαρτημάτων ἀπόθησαν τὴν προνοίαν του. Τοῦτον

12. Ὅταν ὁ πατὴρ συνδιαλέγεται μετὰ τοὺς ἔγχθροὺς εἰς τὰς πόλεις τῆς πόλεως, ὅταν ἐγνοῦσι τὴν ἀνοικοδομίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν θὰ θὰ ἐπιθυμῶν τὰς κατασκευὰς καὶ ἀνοικοδομίαν, θὰ ἀσφαλίαν καὶ ἀσφάλειαν του εἰς τὰ τέκνα του. «Ὁ γὰρ ἀόριστος ἔσται ἡ πόλις τοῦ; πεμπορέτους πατέρας, ἀλλ' ἔσται κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος» (θεοδόμητος).

13. Ἢ φαρῆρα ἦτο θήκη ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐποσθῆται τὰ ἀπὸ τῶν.

14. Ἀφόρητος φόβος εἶναι ὁ φόβος τῶν ἐπιτιθεμένων θὰ ἀπολαύσῃ ὁ ἔγχθρος.

τίον υπερήφανοι δι' ἑλας, διὰ τὴν πόλιν, διὰ τὰ τείχη, διὰ τὴν φουράν, διὰ τὰ τέκνα, διὰ τὰ δῆλα καὶ διὰ τὴν δύναμιν των δὲν θά ἐντροπιαθοῦν ἀντικρύζοντες τοὺς ἐχθρούς, Ἐ ἄλλα θά σπεύσουν μὲ μεγάλῃ γενναίότητι, μὲ ὑπερηφάνειαν, μὲ ὑψηλὸν φρόνημα, μὲ ψυχικὴν ἀναπεργότητα, διότι ὁ Θεὸς δι' ἑλών αὐτῶν ἐκδηλώνει τὴν ὑπὲρ αὐτῶν προστασίαν.

Διότι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν καὶ ἡ καρὴν τῆς εὐτυχίας εἶναι νὰ δύναται κανεὶς κατὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον νὰ κομῆται μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ λοιπὸν διέκοιμεν ἐδῶ τὸν λόγον, διδάσκον, ὅτι ἔλαι γενικῶς πρέπει περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο νὰ ἐπιδιώκουν αὐτὸν τὸν στολισμὸν καὶ δι' αὐτὸν νὰ κουχῶνται.

Αὐτὸν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὡς ἐπιδιώκωμεν μὲ ζῆλον, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλασθερίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἐ μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ συνεχρῶνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΚΖ' (127) ΨΑΛΜΟΝ

358 Α Εὐτυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι φοβοῦνται τὸν Κύριον.¹

Πρόσעה ἀπὸ τοῦ ἀρχίζει ὁ ψαλμῶδός καὶ τοῦ κατέληξεν. Ὅπως ἀκριβῶς προηγουμένως ἐκαλοτύχισεν αὐτούς, ὅτι δὲν δέχονται τὴν προσβολὴν τῆς ἐντροπῆς, διότι ἔχουν φοβῆθαι καὶ φέρουν μαζί των τὸν Θεόν, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημεῖον εἰσάγεται λέγων «εὐτυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι φοβοῦνται τὸν Θεόν». Καὶ πάλιν ὁμιλεῖ γενικῶς, ἀφοῦ ἔκαμεν ἀρχὴν ἀπὸ ἐκείνου. Καὶ ὀρθῶς εἶπε, πάντες. Β Καὶ ἂν κανεὶς εἶναι δούλος καὶ ἂν εἶναι κύριος καὶ ἂν εἶναι πτωχὸς καὶ ἂν κατὰ τὸ σῶμα ἀνάπηρος, οἰοσθήποτε καὶ ἂν εἶναι, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ ἀφαρμώζη αὐτὸν τὸν μακαρισμὸν, τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὁ ψαλμῶδός.²

Διότι τὸν ἄλλον, τὸν ψευδῆ καὶ ἐπίπλαστον, τὸν ὁποῖον πολλοὶ ἐπιδιώκουν μετὰ ζήλου, μὲ πολλὴν δυσκολίαν τὸν ἐπιτυγχάνουν, ὅσα στοιχεῖα καὶ ἂν συγκεντρωθοῦν. Καὶ ἂν δὲν συνθρόμουν ἑλας, κανεὶς δὲν θά ἔμπορῆσεν νὰ γίνῃ εὐτυχὴς μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ εἶδος περιποῦ ἑνώσῃ. Ἄν κανεὶς εἶναι πλούσιος, δὲν ἀρκεῖ αὐτὸ νὰ θεωρηθῇ εὐτυχὴς, ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἔχη καὶ ὕγιαν. Διότι καὶ ἂν εἶναι πλούσιος, ἀλλὰ ἀνάπηρος κατὰ τὸ σῶμα, χαλαίνει καὶ ἡ εὐτυχία του καὶ εἶναι ἀβλιώτερος ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς. Γ Πολλοὶ θεσβαῖως πλούσιοι, ἐπειδὴ κατατρέγονται ἀπὸ ἀσθενείας, καλοτυγίζουσι τοὺς πτωχοὺς, οἱ ὅποιοι κινῶνται μέσα εἰς τοὺς δρόμους καὶ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς των μὲ τὰ ἄπειρα πλούτη ἄθλιοι. Ἄν πάλιν εἶναι μὲν ὕγιης κατὰ τὸ σῶμα καὶ πλούσιος, διμῶς σπερεῖται δόξης καὶ τοῦτο εἶναι

1. Τὸ ἕρπον τοῦτο ποῦμα ἀποδίδεται εἰς τὸν Σοφοῦδαι καὶ συνάτῃ μετὰ τὸ τέλος τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωτίας. Παράγεται εἰς αὐτὸ τὸ τρίτον μὲτ' εὐτυχισμένης οἰκογενείας, ἔχει ὁ Θεός, ἡ ἀργασία καὶ τὰ τέκνα.

2. Ἄρχη σοφίας φόβος Κυρίου. (Παροιμ. 1, 7).

ἐμπόδιον εὐτυχίας. Ὑπάρχουν ἀκόμη μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀποκτήσει πολλὰ πλοῦτη καὶ ἔχουν τὸ σῶμα ὀγι-
 ἐς ὀφίστανται ἄνω ἀνυπόφορον δοκιμασίαν ἀπὸ τῶν
 ἀρχόντας καὶ τοὺς ἡγεμόνας. Ἐπειδὴ δὲν μετέχουν καμ-
 μίας τιμῆς, ὑποκύπτουν καὶ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν
 δυστυχεστέρους ἀπὸ ἄλλους ἐκαίνοισ, ἀπὸ τῶν ὁποῖους
 καὶ οἱ δοῦλοι τῶν εἶναι εὐπωρότεροι.

Καὶ πάλιν, ἂν ὑπάρχη ἡ δόξα καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ
 σωματικὴ ὑγεία, ἢ ἀλλὰ δὲν ὑπάρχη ἀσφάλεια, διότι ἄ-
 πειροὶ ἐγχαρὶ ἐνεθροῦναι, ἠθουοῦν, ἐπιδιώκουν τὸ κακόν,
 μισοῦν, κατηγοροῦν, συκοφαντοῦν, δυστυχεστέρος ἀπὸ
 ἄλλους πάλιν θά εἶναι, καθ' ὅσον αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ζῆ
 μὲ τὴν δουλίαν τοῦ λαοῦ καὶ ὀπτιεῖται τὴν σκίαν τοῦ
 καὶ τρέμει καὶ φοβεῖται τοὺς πάντας. Καὶ ἂν ἀπαλλαγῇ
 ἀπὸ αὐτῆς, καὶ ἀπὸ ἄλλων ἀγαπᾶται καὶ ἄλλοι ἔρχονται
 κατ' ἐπιθυμίαν, ἠλασθῆ καὶ ἡ δόξα καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ
 ἀσφάλεια καὶ ἡ τιμὴ (τοῦτο θεοσέως εἶναι ἀδύνατον νὰ
 πραγματοποιηθῆ, ἀλλ' ἄνω ὡς λεχθῆ χάριν συζητήσε-
 ως), καὶ ἂν ἀκόμη ἄλλοι αὐτὰ γενικῶς ἀφθουοῦν καὶ τί-
 ποτε δὲν τὰ ἐμποδίσῃ, καὶ ὑπάρχη ἐπὶ πλεον ἡ ἀγάπη
 τοῦ λαοῦ καὶ μεγάλη δόξα καὶ χρηματικὴ περιουσία Ἐ
 καὶ σωματικὴ ὑγεία καὶ κάθε ἀσφάλεια καὶ κανεὶς δὲν
 ἠμπορεῖ νὰ καταβάλῃ αὐτὸν, ἐπειδὴ ἄνω πολλὰς καμ-
 φεῖται κακῆν καὶ δυστροπὸν σύζυγον, καταντᾷ δυστυ-
 χεστέρος ἀπὸ ἄλλους ἐκαίνοισ, οἱ ὁποῖοι τίποτε ἐξ αὐτῶν
 δὲν ἔχουν.

Καὶ ἂν αὐτὴ εἶναι ἐνάρετος καὶ συμφωνῇ μὲ τὰς πε-
 ποιθήσεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ, ἀποκτήσῃ ἄνω ὡς ἄχι
 καλὰ καὶ ἐνάρετα τέκνα, κατ' ἀνάγκην αὐτὸς γίνετα ὁ
 δυστυχεστέρος ἄλλων ἢ ἂν δὲν ἀποκτήσῃ καθόλου παι-
 διὰ, θρηνηῖ καὶ δδύρετα. 359 Α' Ὅπου καὶ ἂν στρέψῃ τὸ
 βλέμμα τοῦ κανεὶς ἄνθρωπος, θά ἴδῃ πολλοὺς κρημνοὺς.
 Τί χρειάζεται νὰ ἀναφέρω τὰ ὑπόλοιπα; Ὁ φοῦλος δοῦ-
 λος πολλὰς ἀνατρέπει τὰ πάντα καὶ δημιουργεῖ σύγ-

4. Ὁ ἱερός κρημνοῦς ὡς προέβλεπον εὐτυχὸς γίμειν ἀναφέρει
 τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ὡς διὰ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ «ἐκ τῆς ἐπιθυμίας»
 καθ' ὅσον ὁ λαβάνων γινετα μόνον διὰ τὰ πλοῦτη «ἀποκρινῶν μίλλον
 ἔλαβεν ἡ γυναικα» καὶ συνίσα κανεὶς νὰ μὴ ἀκινήτῃ νὰ πλοῦτη ἀπὸ τῆς
 γινετα τοῦ, διότι ὁ τοῖστος πλοῦτος εἶναι αἰσχρὸς καὶ ἐνοηθιστος καὶ
 ἄνω διαρωτᾶται: «πολλοὶ μίλλον νὰ ὑπενδραστή ἔρεταξί τοῦ, τρέπον καὶ
 τὴν ἀνατροπὴν τῆς πόρεως, ὅλας; ἀλλὰ μόνον ἔρεταξί διὰ τὰ χρῆματα καὶ
 τὰ κτήματα καὶ τὰ πρῶτα τῆς περικίτης περιουσίας, διότι νὰ πρῶτα καὶ
 ἀγοράσῃ ἢ νὰ κινήτῃ ἀναλλάξῃ».

χουιν, ἀλλὰ τίποτε δὲν εἶναι τῶσον ἀθέβαιον καὶ ἐπισημα-
 λές, ὅσον τὸ νὰ ὑπερφηανεῖται κανεὶς μεταξὺ τῶν ἀν-
 θρώπων.

Ἄλλὰ δὲν σιμθαίνει, τὸ ἴδιο μὲ ἐκαίνοισ, ὁ ὁποῖος σέ-
 θετα τὸν Θεόν. Ὅπως ἀπηλαγμένους ἀπὸ τὰ κῆματα
 κάθετα εἰς τὸν λιμένα καὶ τὴν γαλήνην καὶ ἀπολαμβάνει
 τὴν πραγματικὴν εὐτυχίαν. Δι' αὐτὸ ὁ προφήτης παρέ-
 τρέξεν ἄλλο αὐτὰ καὶ μακαρίζει μόνον τοῦτο. Διότι ἐκαί-
 νος ὁ μακαρισμός, ἂν τὰ πάντα δὲν συνδράμουν δὲν ἠμ-
 πορεῖ ποτὲ νὰ σταθῇ ἡ καλύτερα καὶ ὅταν συνδράμουν,
 τότε συνταράσσεται ἀπὸ τῶν ἰδίου ἐκαίνοισ, οἱ ὁποῖοι
 τὸν ἔκαμαν. Β Διότι καὶ ὁ πλοῦτος πολλὰς καταστρέ-
 φει καὶ ἡ ὠραία σύζυγος θλάπτει καὶ οἱ οἰκογενειακοὶ
 δοῦλοι προδίδουν καὶ τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα ἐγενήσαμεν,
 γίνονται πατροκτόνοι καὶ, ὅπως προηγουμένως εἶπον,
 ἀπὸ πόντου ἀπειλοῦνται πολλοὶ κίνδυνοι.

Ἐδὼ ἄνω καὶ ἂν συρρέουν ἄλλο τὰ ἀντίθετα, ἄχι
 μόνον δὲν παραβλάπτουν αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν, ἀλλὰ τὴν
 κῆμουν ἰσχυροτέρων καὶ σταθερωτέρων. Καὶ ἂν ἐπέλθῃ
 πτωγία καὶ ἂν γασθῇ ἡ ὑπόληψις, καὶ ἂν τὸ σῶμα κατα-
 πτῆ ἀνάτηρον καὶ ἂν μεσολαθήσῃ ἡ κακία τῆς συζύγου
 καὶ ἂν γεννηθοῦν φαῦλα τέκνα, διτιδήποτε καὶ ἂν ἀνοφέ-
 ρη κανεὶς, δὲν ὑποσκελίζει αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν οὔτε τὴν
 κλονίζει. Διότι ἡ εὐτυχία δὲν ἀποροεῖ ἀπὸ ἐκαίνοισ, διὰ
 νὰ συγκλονίζεται ἀπὸ αὐτὰ, ὅταν παρασούρωται, ἀλλὰ
 ἔχει τὰ θεμέλια τῆς εἰς τοὺς οὐρανοὺς. C Δι' αὐτὸ καὶ
 παραμένει ἀκατάβλητος.

Ἐάν ἐπιθυμῆτε, ὡς μεταφωρομέν αὐτὴν εἰς αὐτὴν
 τὴν πραγματικότητα τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἦτο δοῦλος ὁ
 Ἰωσήφ; Δὲν ἦτο ξένος; Δὲν ἦτο ἐκπατριμένος; Δὲν
 ἦτο δοῦλος βαρβάρων, πρῶτοτερα μὲν τῶν Σαρακηνοῦν,
 ἀργότερα δὲ τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν περισσέτε-
 ρον τραχεῖς; Δὲν ἐβουρεῖτο μοιχός; Δὲν κατηγοροῖτο;
 Δὲν ἐσυκοφαντοῖτο; Δὲν ἐμεινεν εἰς τὴν φυλακὴν; Δὲν
 ἐκρατεῖτο μὲ δεσμά; Ποῖον ἀπὸ αὐτῶ τὸν ἔβλαψε; Τού-
 ναντιόν ἐξ αἰτίας αὐτῶν μάλιστα ἦτο εὐτυχής. Τὸ ἀξιο-
 περιεργον, τὸ ὁποῖον προηγουμένως ἀνέφερα, εἶναι τοῦ-
 το, ὅτι ἄχι μόνον δὲν παραβλάπτετα ἡ εὐτυχία ἀπὸ αὐ-
 τῶ, ἢ ἀλλὰ γίνετα περισσέτερον λαμπρὰ καὶ ὠραία.

4. «1166ος οὐν τὸν τῶσον τὸν Κυρίου...» (1^η Κορινθ. 5, 11).
 5. Ματθ. 6, 19-20. Λουκ. 12, 21. Ματθ. 19, 21.
 6. Γεν. 37 καὶ 38.

Διότι δὲν δὲν ἐπάθεινε τίποτε ἀπὸ αὐτά, δὲν θά ἦτο τόσον εὐτυχής.

Θάλας νὰ εἶπω καὶ δι' ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι διέπραξαν θορείας, ἁμαρτίας καὶ κατόπιν αἰφνιδίως μεταστράφησαν καὶ ἀπέβαλον ἕλην ἐκείνην τὴν κακίαν; Ποῖος ὕπηρε χειρότερος ἀπὸ τὸν ληστήν; Ὡμως ἀπεδείχθη ἀποτόμως ὁ εὐτυχέστερος δῶλον, καίτοι διέπραξεν ἀπειρους φόνους; Κατεδικάζετο διὰ σταυρικοῦ θανάτου, ὡδηγεῖτο εἰς τὸν δρόμον τοῦ θανάτου, βλος γενικῶς ὁ χρόνος εἶχε παρέλθει καὶ ἡ ζωὴ εἶχε βασιανθῆ διὰ τὴν κακίαν. Ἐπειδὴ ἄμως δι' ἄλλῃον χρονικὸν διάστημα ἐφοβήθη, ὅπως πρέπει νὰ φοβῆται κανεὶς τὸν Θεόν, Ἐ ἔγινεν εὐτυχής.⁷

Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ πόρνη, δὲν καὶ ἐξεμεταλλεύετο τὴν σοματικὴν τῆς ἀραοτήτα καὶ ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς τὴν περιφρόνησιν δῶλον καὶ ἦτο ἡ ἀθλιωτέρα ἀπὸ βλους τοὺς ἀνθρώπους δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔγινεν εὐτυχής, διότι ἐσεβάσθη τὸν Θεόν, ὅπως ἔπρεπε. Ἐν ὑπάρχει κακόν, τὸ ὅποιον δὲν δύναται νὰ ἀποσέσῃ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ πῶρ καθιστᾷ λαμπρὸ καὶ ὠραῖο τὸ σκουριασμένον καὶ διασπρεθλωμένον σίδηρον καὶ ἀφοῦ τὸ καθαρίσθαι διαρθῶνει τελείως τὴν στρέβλωσιν, ³⁸⁰ ἄ τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ μέσα εἰς ἄλλῃον χρονικὸν διάστημα θά κατορθώσῃ τὰ πάντα καὶ δὲν ἀφήνει ἀπὸ κανέν ἀνθρώπινον στοιχείου νὰ ὑποσκελίζονται ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶναι ἐμποτισμένοι ἀπὸ αὐτόν.⁸

Δὲν ἦτο ἀρρωστος ὁ Τιμόθεος καὶ δὲν ἔζηος συνεχῶς μέσα εἰς ἀσθενείας καὶ ταλαιπωρίας; Ποῖος ἄμως ἔγινεν εὐτυχέστερος ἀπὸ αὐτόν;⁹

Καὶ τί ἦτο ὁ Ἰωβ, εἰπέ μου; Δὲν περιέπεσον εἰς κατὰστασιν πτωχείας; Δὲν ἔχασε τὰ παιδιά του; Δὲν ἐγένε-

7. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο ἀσπαραθῶντων μετὰ τοῦ Ἰησοῦ λαοῦ, ὅπως εἶπεν τὸ πνεῦμα μεταμελείται καὶ ἐμμεταίται περὶ τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἀγγέλου (Λουκ. 23).

8. Ἐπειδὴ λέγει οἱ σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσθ' ἐν τῷ Παραδείσῳ (Λουκ. 23, 48).

9. Πρόκειται περὶ τῆς ἀριστοτέλης γενναίας, ἡ ὁποία ἀναστραφέναι νῆ τῆς ἀμαρτίας τῆς κατὰ τὴν τὸν Ἰησοῦ μετὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ τοῦ ἀποστόλου μετὰ τῆς τῆς κεντρικῆς τῆς κεντρικῆς τῆς (Λουκ. 7, 37-38 καὶ 34).

10. Λουκ. 1, 50. Πράξ. 10, 3. Κολοσ. 3, 22.

11. Ὁ Τιμόθεος ἦτο πνευματικὸν τέκνον τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ ἀπόλυτος ἀπόστολος ἐκτεθειμένος, περιεβόητος. Ἀρτίστερον ἔγνωσε ἀποστόλος Ἰησοῦ, εἰς τὰς δύο πρὸς αὐτὸν ἐπιστολάς του ὁ Παῦλος παρέχει ἀκρίβως συμβουλίας καὶ νουθεσίας.

μισε τὸ σῶμα του πληγῶς; Δὲν ἔζηος μέσα εἰς τὴν ἀντροπήν, μέσα εἰς τὰς ὕβρεις, μέσα εἰς τοὺς ἐμπαιγμούς, μέσα εἰς τὴν πείναν; Δὲν ἔζησεν βλας γενικῶς τὰς ἀνθρωπίνας συμφαρὰς; Ἄλλ' ἄμως καὶ αὐτὸς ἔγινεν ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων.¹² Ὁ ὅτι μόνον τίποτε δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν καταβάλλῃ, ἀλλὰ καὶ τὸν κατέστησε σταθερώτερον. Ἀκόμη καὶ κάποια γυναῖκα μαζί μετὰ τὰ ἄλλα ἐπετίθετο ἐναντίον του καὶ τὸν εἰρωνεύετο καὶ ἄμως διὰ μέσου δῶλον αὐτὸν ἐξῆλθε λαμπρός.

Ὅλα αὐτὰ σκεπτόμενος ὁ προφήτης ἔλεγε: «Εὐτυχής εἶναι ὁ δῶλον ἐκεῖνος, οἱ ὅποιοι φοβούνται τὸν Κύριον καὶ θαδίζουσι εἰς τὸν δρόμον του». Διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι ἀρκετὸς μόνος ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, προσέθεσε, «ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θαδίζουσι εἰς τὸν δρόμον του» καὶ δηλώνει ἔτσι καὶ τὰ δύο. Δηλαδή ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι φοβούνται καὶ θαδίζουσι τὸν δρόμον τοῦ Θεοῦ. Διότι πολλοὶ, ἐνῶ ἔχουν θαθεῖαν θεωρητικῶς πίστιν, ἀλλὰ ἁμαρτωλὴν ζωὴν, κατανοοῦν οἱ χειρότεροι δῶλον.¹³ Ἐ

Διὰ νὰ μὴ φαῖναι λοιπὸν ὁ λόγος του ἐδῶ, ὅτι παρκατάξει ἀδυναμίαν, προσέθεσε «ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι θαδίζουσι τὸν δρόμον αὐτοῦ». Ποῖοι εἶναι οἱ δρόμοι τοῦ Θεοῦ; Τίποτε ἄλλο ἢ ἡ ζωὴ ἡ σύμφωνα μετὰ τὴν ἀρετήν; Δι' αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἀρετῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἀνέλθῃ κανεὶς εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα τῆς πρώτης πολιτικῆς καὶ νὰ θλέπῃ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, ὅσον εἶναι δυνατόν τοῦτο εἰς τὸν ἀνθρώπον. Λέγονται δὲ δρόμοι τοῦ Θεοῦ, διότι δι' αὐτῶν εἶναι δυνατόν νὰ ἔλθουν πρὸς Αὐτόν. Καὶ δὲν εἶπε δρόμος, ἀλλὰ δρόμοι, δηλώνων ἔτσι, ὅτι εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ καὶ διάφοροι. Ἐκαμὲν αὐτοὺς πολλοὺς διὰ τὸν ἔξῃ σκοπόν, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ εὐκολόν τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μετὰ τὸ πλῆθος τῶν δρόμων.

Διότι ἄλλοι ἀνθρώποι διακρίνονται διὰ τὴν ἀγνότητά, ἄλλοι διατρέπουσι διὰ τοῦ ἐντίμου γόμοιο των **D** καὶ ἄλλοι κοσμοῦνται διὰ τῆς χηρείας. Καὶ ἄλλοι μὲν ἠρνήθησαν τὰ πάντα, ἄλλοι δὲ τὰ μισὰ. Ἄλλοι μὲν ζοῦν ἐναρέτως καὶ ἄλλοι ἐν μετανοίᾳ. Δι' αὐτὸ ἦνοιξε πολλοὺς

12. Ὁ ἴδιος «ἐλθόντος, ἀμετακίτου, δικαίου, θεοσεβῆ, ἀπεχθάνου ἀπὸ πονηρίας, κεντρικῆς καὶ ἀμαρτίας, ὅς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, ἔζησεν εἰς τὴν ἀντροπήν γῆρας». Ἐπεὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἔσθ' ὁδὸς ἄλλος, ἀλλ' ἔμεινε ἐκτεθειμένος εἰς τὴν πίστιν τοῦ κυρίου τῶν θεῶν. Διὰ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἐκτεθειμένου ἄγιου καὶ ἀρετῆτος ὅτι καὶ Ἐκτεθειμένος μετ' εἰς τὰς ἑκατόν.

13. Ἰακ. 3, 14-2, 18-9, 23-5, 15.

δρόμους, διά να θαδίξης εύκόλως. Δέν εἶχες τήν δύναμιν νά διατηρήσης καθάρων τὸ σῶμα σου ἐπειτα ἀπὸ τὸ λουτρὸν; Δύνασαι νά καθάρης τὸν ἑαυτὸν σου μὲ τήν μετάνοιαν, δύνασαι μὲ χρήματα, μὲ ἐλεημοσύνην; Δέν εἶχες χρήματα; Δύνασαι νά ἐπισκεπέσῃς τὸν ἄρραστον, νά μεταβαίνης εἰς τοὺς φυλακισμένους, νά προσφέρῃς ἕνα ποτήρι ἄρροσθό νερό, νά φιλοξενῇς εἰς τὴν οἰκίαν σου τὸν ξένον, νά δίδῃς εἰς ὅποιον ἔχει ἀνάγκη δύο ὄσολους; ὅπως ἡ χίρα¹⁴ καὶ νά συμπόσῃς μὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ὑποφέρουν. Εἶναι πράγματα καὶ τοῦτο ἐλεημοσύνη.

Εἶσαι ἐγκαταλειμμένος καὶ πόμπητος καὶ ἄρραστος κατὰ τὸ σῶμα καὶ δέν ἔχεις τὴν δύναμιν οὐτε νά θαδίξης; Ὑπόμεινε εὐχαρίστως ἅλα αὐτὰ καὶ θά λάθῃς μεγάλην ἀμοιβήν. Διότι καὶ τοῦ Λαζάρου αὕτη ἦτο ἡ ἐπιτυχία.¹⁵ καὶ Α Ὅτε ἐκεῖνος ἐβόηθησε κανένα μὲ χρήματα. Πῶς θά ἠμποροῦσε νά βοηθήσῃ, ἀπὸ ὃ ἴδιος ἐστέρητο τῆς ἀναγκαίας τροφῆς; Ὅτε ἐπισκέφθη φυλακισμένους. Πῶς νά ἐπισκεφθῇ τὰς φυλακὰς ἐκείνους, ποῦ δέν ἔχει τὴν δύναμιν νά θαδίξῃ; Δέν ἐπισκέφθη ἀσθενή. Πῶς θά ἐπισκεφθῇ τὸν ἀσθενῆ αὐτός, ποῦ ἔχει ἐκτεθειμένας τὰς σωματικὰς του πληγὰς εἰς τοὺς σκύλους νά τὰς γλύφουσιν; Ὅμως καὶ χωρὶς αὐτὰ κατέκτησε τὸ θρασεῖον τῆς ἀρετῆς, διότι μὲ ἐγκατέστησαν ὑπέφερε τὰ πάντα, μὲ τὸ νά ἠμπορῇ νά θλίβῃ νά εὐδοκίμῃ καὶ πλουτίξῃ ὁ σκληρὸς καὶ ἀπαιθρόμος καὶ αὐτὸς νά ζῆ μέσῳ εἰς πλῆθος συμφορῶν καὶ παρὰ ταῦτα νά μὴ θαυραγωγίξῃ ποτέ. Διὰ τοῦτο εὐρέθη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ αὐτός, ὁ ὅποιος εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καθόλου

14. Ἠλικιτέρως τοῦτονται διὰ τὸν ἱερὸν Χριστόσμον τὰ καλὰ ἔργα διὰ τὸν ἄριστον ὁ ἄβραάμ κακοῦται τὴν πίστιν του. Συνιστᾷ ἐλεημοσύνην καὶ ἀποφυγὴν τῆς φιλαργίας, τὴν δόξαν χαρακτηρίζει εἰς ἀληθινὴν ἐπιθυμίαν τοῦ «ποικισμένου», «φωσφομένου», «ἐπιπυτῆ» τῆς γέννησης.

15. Ὁ ἄβραάμ ἦτο ἀπειθὴς νόμος, τὸ ἔστιον ἐρητισμοῦ αὐτοῦ εἰς ἄβραάμ καὶ ἀνακαταστάσεως ἑαυτοῦ καὶ αὐτὸν ἴσῳ πρὸς τὸ 1/6 τῆς ἀπορίας ὄψεως.

16. Ἀναφέρεται εἰς τὴν περιστασίαν, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἤμην Ἰησοῦς Χριστὸς, παραλαβὴν τὸν κοῖτον τῆς ἐλεημοσύνης, ἔλαβε πλοῦτον μὲν νά πιστοῦν καλῶς, ἀλλὰ καὶ μίαν γλάνν. ἡ ἑστία ἔστρεψε ἐκ τοῦ ὁσπρημῆτος τῆς ὄσολοι. ἦτο ἕνα κοῖτον. Τότε εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς του ὅτι ἀπεβάνθησαν, ἐπὶ αὐτῆς ἡ χίρα ἔστρεψε τὰ περισσότερα (Μάρκ. 12, 42-48).

17. Πρόκειται περὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου, ὁ ὅστις ἐκεῖνος καθήκει μόνος εἰς τὸν πλῆθος τοῦ πλοῦτου καὶ προσεβόησε νά χορηγῆσθαι ἀπὸ τῆς χίρας τῆς τροφῆς αὐτοῦ (Λουκ. 16, 30-31).

δέν διέφερον ἀπὸ ἕνα νεκρὸν, ἀλλὰ ἀδρανῆς εἶχε ριφθῆ εἰς τοὺς πλοῦτους τοῦ τότε πλοῦτου. Β Καὶ ἐστέρητο τώρα μαζί μὲ τὸν πατριάρχη, ὁ ὅποιος εἶχε κἀμὲ τόσα πολλὰ καλὰ ἔργα. Καὶ ἀνεκηρύσσεται νικητὴς καὶ ἔξη εἰς τοὺς κόλπους ἐκείνου, χωρὶς νά κἀμὲ ἐλεημοσύνην, χωρὶς νά βοηθήσῃ τὸν ἀδικούμενον, χωρὶς νά φιλοξενήσῃ ξένους, χωρὶς νά ἠμπορῆσῃ νά παρουσιάσῃ τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ τὰ καλὰ ἔργα, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν τὰς δοκιμασίας του μόνον ἠγαθήσεται τὸν Θεόν καὶ ἔλαβε τὸν λαμπρὸν στέφανον τῆς ὑπομονῆς.

Διότι εἶναι μεγάλο ἔργον ἡ ἐκδήλωσις τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνάστασις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐγκατέστησις, ἡ ὅποια χαλκεύεται μέσα εἰς πολλὰς δοκιμασίας. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μεγαλύτερον κατ' ἄρθρον ἀπ' ἅλα. Γ Καὶ ὁ Ἰωβ λοιπὸν διὰ τὴν δοκιμασίαν ἐστέρητο, δι' αὐτὸ καὶ ὁ διάβολος ἔλεγε: «διὰ νά σώσῃ κανεὶς τὸ δέρμα του, εὐχαρίστως δίνει ἄλλο δέρμα. Ὅλα ἅσα ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ἠμπορεῖ νά τὰ θυσιάσῃ, ἀρκεῖ νά διατηρήσῃ τὴν ζωὴν του. Ἀπώσῃ δὴμας τὸ χέρι σου, κτήσῃσθε τον εἰς τὰ κόκαλά του καὶ εἰς τὰς σάρκας του...»¹⁸ Δέν εἶναι εύκόλον νά συγκρατήσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ νά μὴ διαπράξῃ ἁμαρτήματα ψυχῆς, ἡ ὅποια ὑποφέρει. Τοῦτο ἰσχυροῦμαι μὲ μαρτύριον, τὸ ὅποιον συγκρινῶν εἶναι ἡ καρυφῆ τῶν ἀγαθῶν.

Καὶ σύ, ἀγαπητέ μου, δταν πολλὰκις ὑποφέρῃς ἀπὸ ἀσθένειαν ἢ πνεύματι ἢ πόνον καὶ σὲ πιέξῃ ἡ ὀδύνη νά ἐκστομίσης κάποιον θλασφημίαν, ἀν συγκρατήσῃς καὶ εὐχαριστήσῃς καὶ δοξολογήσῃς τὸν Θεόν, Δ θά λάθῃς τὴν αὐτὴν ἀμοιβήν. Εἰπέ μοι, διὰ ποίαν αἰτίαν θλασφημῆς καὶ θάξεις εἰς τὸ στόμα σου πικροὺς λόγους; Μήπως θά σὲ ἀνακουφίσῃ ὁ πόνος; Μάλιστα καὶ ἀν ἀκόμη ἀνεκουφίσῃς τὸ πάθημά σου, δέν ἔπρεπε νά ἐκδηλώσῃς αὐτὴν τὴν τόλμην, οὐτε νά πωλήσῃς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου μὲ τὸ νά ἐξασφαλίσῃς τὴν σωματικὴν σου παρηγορίαν. Τώρα ἔχει μόνον δέν σοῦ ἀνακουφίζεται ὁ πόνος, ἀλλὰ γίνεται καὶ περισσότερον ὀδύς. Διότι ὁ διάβολος, ἐπειδὴ θάπει, ὅτι ἀπέκτησεν ἐπάνω σου δύναμιν καὶ σὲ παρέουρεν εἰς θλασφημίαν, ὀδοδαυλίξει τὴν περὶν, ἀνάγει τὸν πόνον, ὥστε νά ἰκανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του. Ε.

18. Μὲς τῶν στίχων 1-10 περιγράφεται ἡ ἐστέρη δοκιμασία καὶ ἰσχυρὴ τὸ 148.

Ἰδιαίτερος μάλιστα καὶ διὰ ἀνεκουφίζετο ἀπὸ τῶν πόνων τῶν πληγῶν, πράγμα τὸ ὅποιον εἶπον προηγουμένως, δὲν ἔπρεπε νὰ κάμῃ αὐτὸ. Ὅταν δὲν ἀποκομιῆς καμμίαν ὠφέλειαν, διὰ ποῖαν αἰτίαν σφαγιάζεσαι; Δὲν ὑποφέρεις τὴν σωτηρίαν; Ἀνάπεμψε λοιπὸν εἰς τὸν Θεὸν τὰς εὐχαριστίας σου, δοξολόγησε ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος σὲ ὑποβάλλει εἰς τὴν κάμινον τῶν δοκιμασιῶν. Ἄντι τῆς θλασφημίας πρόφερε τὴν δοξολογίαν.¹⁹ Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ ἡ ἀμοιβὴ σου μεγαλώνει καὶ ἡ πληγὴ σου ἀνακουφίζεται.

Ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ὁ μακάριος Ἰωὴ συζητῶν ἔλεγεν «Ὁ Κύριός μου τὰ ἔδωκε καὶ ὁ Κύριός μου τὰ ἀφῆρεσε». Καὶ πάλιν προσέθεσε: «ἀφοῦ ἐδέχθημεν τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τοῦ Κυρίου, πῶς δὲν θὰ ὑποφέραμεν καὶ τὰ κακά, ποῦ μᾶς στέλλει;»²⁰ Ἄλλὰ εἰς ἐμένα, λέγει, δὲν ἔδωκεν ὁ Θεὸς πλοῦτη. Εἶναι λοιπὸν ἔτσι μικροτέρα ἡ πληγὴ. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα, ἐνῶ ἀπολαμβάνει κανεὶς τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλοῦτου, νὰ τὰ χάσῃ ἐντελῶς καὶ νὰ ζῆ μέσα εἰς τὴν δυστυχίαν, τὴν ὅποιαν ποτὲ μέχρι τώρα δὲν ἐγνώρισε. Πράγματι, ὅταν θλέπουν τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων καὶ τὰς συγκρίνουν μὲ τὰ ἴδικα τῶν παθῶν, πολλοὶ πτωχοὶ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν σύγκρισιν αὐτὴν θεωροῦν δυσκολωτέραν τὴν ἰδικὴν τῶν κατὰστασιν.²¹ Ὅταν κάμνουν τὴν σύγκρισιν οὐκ πρὸς ἄλλους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦς τῶν, οὐκ ἔπειτα, ὅτι πῶσον ὀλιγωτέρον στενοχωροῦνται, ὅσον ἡ ἐμπεῖρα ἐκαλλιέργησε περισσότερον τὴν ἰδέαν τῆς ἀπολείας τῶν. **Β** Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ εὐλειψὶς τέκνον ἐξ ἀρχῆς εἶναι περισσότερον ὑποφερτὴ ἀπὸ τὸ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ νὰ τὰ χάσῃ ἐν συνεχείᾳ. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα τὸ νὰ μὴ ἀποκτήσῃ κανεὶς κάτι μὲ τὸ νὰ χάσῃ αὐτὸ, ἀφοῦ τὸ ἀποκτήσῃ. Ὑπόμεινε λοιπὸν μὲ γενναίαν ψυχὴν ὅλα, ὅσα σοῦ συμβαίνουν. Αὐτὸ ἀποτελεῖ διὰ σὲ μαρτύριον. Διότι τὰ μὴ προεὶ εἰς τὴν θυσίαν ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος διατάσσεται νὰ θυσιάσῃ, ἀλλὰ τὸ νὰ προτιμᾷ νὰ κατακρευρηθῇ μάλλον, παρὰ

19. Ὁ μακάριος Ἰωὴ λέγει: «Τιμὴ; ἔβληθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, ἠμῶν καὶ ἐπαλάσκειαι ἐμοί. Ὁ Κύριός ἔδωκεν, ὁ Κύριός ἀφαίρειται, ὅς τῃ Κυρίῳ ἔδοξεν, ὅσα καὶ ἔγένετο εἰς τὸ ἵκεν Κύριον ἐλογομένου εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἰωὴ 1, 21 καὶ 2, 10).

20. Ἐλευψὶς ἐννοεῖται νὰ παραβλέπων τὸ πρὸς τὸν Θεοῦ δόξῃ. **Η**, 43 ἐπὶ γὰρ οἱ κακοπραγούντες ἀνακόπασαν ἀφαισθέντες ἀν τοῦ εἶεν, οἷς ἐλάτεις οὐκ εἶσι ἀγαθοί, ἀλλ' οἷς ἡ ἐπιείκεια μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν. Ἔτι κινδυνεύουσιν καὶ ἐν εἰς μέγιστα μετάκα τὰ διαφρονεῖται.

νὰ κάμῃ αὐτὸ, μόνον αὐτὸ εἶναι μαρτύριον. Ἄλλὰ καὶ τὸ νὰ προτιμᾷ νὰ ὑποφέρῃ μὲ πόνον τὴν δοκιμασίαν, ἢ ὅποια παρασῶρει εἰς θλασφημίαν, καὶ νὰ μὴ ἐκτομήσῃ τίποτε ἀπρεπές, τοῦτο τὸν καθιστᾷ μάρτυρα. Καὶ ὁ Ἰωὴ ἔλασσε τὸν στέφανον τῆς νίκης, οὐκ ἐπειδὴ δὲν προεὶ εἰς τὴν θυσίαν, ἐνῶ διατάχθη νὰ θυσιάσῃ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὑπέστη τοὺς πόνους μὲ κατερίαν. **Γ**

Καὶ ὁ Παῦλος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀνεκηρύχθη νικητής. Ἐξ αἰτίας δηλαδὴ τῶν μαστιγιώσεων, τῶν θλίψεων καὶ τῶν ὑπολοίπων δοκιμασιῶν, τὰς ὅποιαις ὑπέφερε μὲ εὐχαριστήριον.²² Τοὺς κόπους τῶν χειρῶν σου θὰ τρώγῃς. Σὺ δὲ φοβούμενος τὸν Κύριον εἶσαι εὐτυχής καὶ διαθήσῃ σου ἔρχονται κατ' εὐχὴν. Διὰ ποῖον λόγον διπλασιάζει τὸν μακαριωμόν; Διότι γνωρίζει τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ μετ' εὐχαριστήσεως διαβλέπει τὴν κατάστασιν εἰς τὸ μέλλον. Ἀκόμη εἶπέ μοι, διατὶ εἶπε τὸ «καλῶς» (δηλαδὴ τὸ κατ' εὐχὴν): Ἡ σὺχμυγὸς σου θὰ εἶναι ὁσάν τὸ κλῆμα τῆς αὐλῆς σου γεμίσθῃ ἀπὸ καρποῦς εἰς τὰ διαμάντια τῆς οἰκίας σου.²³ Ἄλλως ἐρμηνευτής, λέγει, «εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τῆς οἰκίας» καὶ ἄλλως «εἰς τὰ τρίγλυφα».²⁴

Οἱ υἱοὶ σου θὰ παρακλήσονται ὡς φωστῆρια ἔλαιον γύρω ἀπὸ τὴν κρᾶντζαν τοῦ φαγητοῦ σου. Ἰδοὺ, πῶς θὰ ἰδολογηθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος φοβεῖται τὸν Κύριον. Εἶπέ μοι, τί λέγεις; **Δ** Αὐτὸ εἶναι ὁ μακαρισμός, αὐτὴ εἶναι ἡ ὠφέλεια; Ἡ ἀσθονία τῶν οἰκιακῶν ἀγαθῶν, ἢ ἀπόλαυσις τῶν μόνων μας, τὸ πλῆθος τῶν τέκνων καὶ ἡ αὐξάνου μας; Ὅχι θεσπίσας αὐτὸ. Αὐτὸ εἶναι τὸ περίσσευμα. Ζητεῖτε λοιπὸν πρῶτα τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-

21. «Τρεῖς ἐραβδίσθη, ἀπὸ ἐπιείκην, τρεῖς ἐκασήμερον, νυκθήμερον ἐν τῷ βῆθι πεποίηται ὀδοποιεῖται πάλαι, κινδύνος ποσειδῶν, κινδύνος ἀπὸ γένους, κινδύνος ἀπὸ ἔθους, κινδύνος ἐν πύλαι, κινδύνος ἐν ἐρημίαι, κινδύνος ἐν κατέστη, κινδύνος ἐν ἀνταδέρους» ἐν κήποι καὶ μόνον, ἐν ἀφρονεῖται πολλὰ, ἐν λυβὸ καὶ εἶσαι, ἐν νυκτεῖται πολλὰ, ἐν ὄψε καὶ γνηνότη...» (Ἡ' Κορ. 11, 25-27).

22. Ὁ ἐπιστολὴς ἄνθρωπος εἶναι εὐτυχής, διότι πέραν τῆς οικονομικῆς ἀνεφορησίας, τὴν ὅποιαν ἐπιτελεῖται διὰ τῆς ἐργασίας του, ἔχει καὶ οὐκ ἐμψυγμένον, σθένος καὶ τέκνα, ἀπειρή. Ἡ σὺχμυγὸς τοῦ θεοῦ ἢ κληματαὶ στρεψίται: κάσιν, διὰ τὸ κερκοσοφίαν, ἐννοεῖται ἀπὸ τὴν ὀνομασθῆναι καὶ τὴν προσοχίαν τοῦ ἀδελφῆ τῆς εὐφροσύνης τὴν οἰκίαν τῆς καὶ οὐκ ἐνομεῖται τὸ ἐθνοικονομικῶν ἔργον διακρίπεται ἀπὸ μὴ τῆς, οὐκ ἔργος καὶ ἐκασήμερον.

23. Τὰ τρίγλυφα θεοῦ εἶναι μάρτυρα, τὸ ἔσπον ἔχει τρεῖς παραλλήλους γλῶσσας καὶ τὴν ἐκασήμερον τοῦ ἐπιστολῆ. Περσικῶν ἐργῶν ὁ ἐρμηνεύτης ἐκασήμερον: τοὺς τρεῖς τῆς οἰκίας ἐντὸς τῆς, ὅποιας πρέπει ἢ γινῆ νὰ ἀπὸ τὸ ἔργον τῆς.

ρανών και θα αὐτὰ θὰ αὖθ ἀκολούθῃσιν.²⁴
Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπευθύνετο πρὸς ἀδυνατοὺς ἀνθρώπους, τοὺς εἰσάγει εἰς τὸ νόημα τῶν λόγων του, ὡσάν μὴ κρὰ παιδιὰ διὰ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων. Καὶ μὴ ἀπορρῆς. Ἄν ὁ Παῦλος κἀμὴ αὐτὸ εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποῖαν τόσοι πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι καταγίνονται, κατὰ τὴν ὁποῖαν τόσοι πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι καταγίνονται, με πνευματικὰς ἐνασχολήσεις, καὶ ὁμιλεῖ διὰ τῶν αἰσθητῶν πρὸς ἐκείνους οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς χαμηλὸν πνευματικὸν ἐπίπεδον, πολὺ περισσότερον ὁ προφήτης. Καὶ ποὺ κἀμνεῖ αὐτὸ ὁ Παῦλος; Εἰς πολλὰς περιπτώσεις. Ἐ καὶ β. ται λοιπὸν ὁμιλεῖ περὶ παρθενίας, τίποτε δὲν λέγει εἰς αὐτοὺς περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια θὰ συμβῶν εἰς τὸ μέλλον, ἀλλὰ μόνον ἐκθέτει, πῶς θὰ ἀπαλλαγῶν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν ἐπιπόνησιν φροντίδων, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸν γάμον.²⁵

Καὶ ὅταν ὁμιλεῖ περὶ τῆς τιμῆς, ἣ ὅποια ὀφείλεται εἰς τοὺς γονεῖς, χρησιμοποῖε τὸν ἴδιον τρόπον.²⁶ Ποία εἶναι ἡ πρώτη ἐντολὴ, ἣ ὅποια δίδεται με ὑποσχέσεις ἀμοιβῆς; Ποῖον τὸ περιεχόμενον τῆς ἐντολῆς; «Νὰ τιμῆς τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου καὶ θὰ ζήσης πολὺν καὶ χαροῦμενον χρόνον ἐπὶ τῆς γῆς.»²⁷ Ἄλλὰ καὶ ὅταν γράφῃ, ὅτι πρέπει νὰ ἐκδηλώη κανεὶς πρὸς τοὺς ἔχθρους τὴν ἀρετὴν του, πάλιν χρησιμοποῖε αἰσθητὴν τὴν ἀμοιβὴν, με τὸ νὰ λέγῃ: «Ὅταν κἀμνης αὐτὰ, θὰ συσσωρευθεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἔχθρου ἀναμμένα κάρβουνα.»²⁸

Ὁ Χριστὸς ὁμοίως δὲν ἐνήργησε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὅτε ἀνεζήτησε με τοὺς ἀδυνατοὺς.²⁹ Διὰ τὴν παρθεσίαν προέβαλεν ὡς ἀμοιβὴν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἔχθρους, ὅτι θὰ γίνουν ὁμοιοὶ με τὸν Θεόν, διότι εἶναι δυνατόν οἱ ἄνθρωποι νὰ ὁμοιάσων με τὸν Θεόν.³⁰

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ὅπου ὠδηγοῦντο ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, θὰ ἴδωμεν αὐτοὺς,

24. Λουκ. 12, 31.

25. Ἄλλὰ καὶ ἐν ἑλλογῇ εἰς γὰρον, δὲν διακρίπτει κανεὶς ἄμωρταν. Καὶ ἡ παρθεσία ἐστὶν διακρίσιμη, διὸ θὰ εἶναι ἀναγκαῖον, ὅτι ἔχου ἡμεῖς αὐτοὶ ὁμοίαν κατὰ τὸ νόημα -- ἡ αἰτία τῶν μαρτυρῶν καὶ τὴν φροντίδων καὶ τὸν ἀπῶνον, εἰς τοὺς ἐπιπονήσιν περιελαμβάνονται αἱ ἐργασίαι (Α' Κορινθ. 7, 28).

26. Κωλ. 6, 2.

27. Πρωτ. 12, 20.

28. Ματθ. 18, 12.

29. Ματθ. 5, 44-45.

οἱ ὅποιοι γκωρίζουσι νὰ φιλοσοφοῦν, νὰ ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα. Καὶ ὁ Παῦλος ἐπιθυμῶν νὰ δηλώσῃ τοῦτο ἔλεγεν «ὅσοι αὐτοὶ ἀπέβησαν στερεωμένοι εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα, τὴν ὅποιαν γενεῖ ἡ πίστις, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ λάβουσι τὰς ὑποσχέσεις. Ἄλλὰ εἶδον αὐτὰς ἀπὸ μακρῶν καὶ τὰς ἐδέχθησαν με δὲλην τῶν τὴν ψυχῆν.»³¹ Ἡ ὁμοιότης ἐκείνων, οἱ ὅποιοι φοβοῦνται τὸν Θεὸν δὲν εἶναι λοιπὸν μόνον αὐτῇ, δηλαδὴ ἡ ἀπόλαυσις τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, ἡ σὺζυγος, τὰ τέκνα καὶ τὰ κλοῦθα τῆς οἰκίας. Αὐτὰ εἶναι πλεονάζοντα καὶ πρόσθετα. Τὰ κεφαλαῖα δὲ καὶ μεγαλὰ εἶναι πρῶτον μὲν αὐτὸς ὁ φῶς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος περιέγει μεσση τοῦ τὴν ἀμοιβὴν, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ μυστικὰ ἐκείνων, τὰ ὅποια δὲν εἶδε μετὰ ἀνθρώπου ποτὲ καὶ δὲν εἶχε ἀκούσει αὐτῇ καὶ δὲν εἶχε φαντασθῆ ἀνθρώπων νοῦς.³² Μακάρι λοιπὸν νὰ σὲ εὐλογῆσῃ ὁ Κύριος σὲ τὸν φοβοῦμενον αὐτὸν ἐκ τῆς ἀγίας Του Σιών καὶ νὰ ἴδῃς τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἱερουσαλῆμ.³³ Ἄλλος ἐρμηνευτὴς, λέγει, «καὶ ἔλεγε τὴν Ἱερουσαλῆμ ἐν μέσῳ τῶν ἀγαθῶν, με τὴν λέξιν ἀγαθὰ ἐννοεῖ τὴν πόλιν, τὸν πλοῦτον, τὴν εὐπρέπειαν, τὰς νίκας, τὰς τιμὰς, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν εὐφορίαν, τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν εἰρήνην.

«Καθ' ἡμέρας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.»³⁴ Κολῶς ἔκαμε τὴν προσθήκην τῶν ἡμερῶν. Τοῦτο εἶναι μέγιστον σημεῖον, ὅτι αὐτὰ δίδονται ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἀποδείξει τῆς προνοίας Του, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον δὲν ποθαίνει τίποτε οὐτε καταρρεῖ οὔτε μεταβάλλεται, ἐκτός ἂν ὁ Θεὸς λόγῳ ὀργῆς διακόψῃ αὐτὰ. «Ἔτιβε νὰ ἴδῃς τὰ τέκνα τῶν τέκνων σου.»³⁵ Ὅμως, λέγει, ὑπάρχουσι πολλοὶ, οἱ ὅποιοι, καίτοι φοβοῦνται τὸν Θεόν, δὲν ἀπέκτησαν πατριά. Καὶ τί σημαίνει αὐτό; Δὲν ἀσκολοῦμεθα με τὰ ἐφήμερα ἀγαθὰ τῆς παρούσης ζωῆς, ἀλλὰ πρῶτιστως πρέπει νὰ ἀρέσωμεν εἰς τὸν Θεόν καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀποβλέπωμεν

30. Κωλ. 11, 13.

31. Α' Κορινθ. 7, 9.

32. Ἐλέγεται τὴν πρόθεσιν τῆς Ἱερουσαλῆμ, εἰς: πικρῶς, εἰς τὸν ἀναστῆ ἢ παρθεσία, ἀπομωμῶν καὶ τὰ ἔσχατα. Τὴν ἀπομωμῶν ἀναστῆ καὶ οἰκονομικῶν πρῶτον ἐπιπέδων καὶ εἰς τὸ ἔσχατο.

33. Ἡ ἀπομωμῶν ἀναστῆ ἀναστῆν τοῦ Θεουδὶτος (6, 60).

34. «Κολοῦσθε οἱ Κύριος ἐκ Σιών καὶ ἴδῃς τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλῆμ

κάτω: τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου» (Κωλ. 12, 6).

35. Ἦταν μετὰ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ νὰ ἴδῃς καίτοι ὅτι ἐπὶ τὸν εὐλογίᾳ του εἶναι ἐπὶ ὅσοις παιδιὰ σου τὰ παιδιὰ τῶν παιδῶν σου, ἀπομωμῶν ὁ λέγει.

εις τας ἑλπίδας τοῦ μέλλοντος. **Δ** Καί τότε μὲν αὐτὴ ἦτο ἡ ἀμοιβή, τώρα δὲμος εἶναι ὁ οὐρανός καὶ τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ.

Ἐάν δὲν ἀποκτούσες παιδιὰ αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος φοβεῖσθαι τὸν Θεόν, ποία πηγὴ νομίζεις, ὅτι θά σοῦ ἔβιδεν ἐκτός αὐτῆς τῆς εὐτυχίας μεγαλύτερα ἀγαθὰ; Δὲν εὐεργετεῖ θεοὺς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ ποικιλοτρόπως, διότι εἶναι πλοῦσιος. Πόσοι γονεῖς, ἐνῶ ἔχουν παιδιὰ, δὲν ἐκαλοῦντοσιν ἐκείνους, ποῦ δὲν ἔχουν; Πόσοι ἄνθρωποι, ἐνῶ ἀπέκτησαν πλοῦτον, ἀπεχώρησαν ἀπὸ τὴν ζωὴν ἀβλιώτεροι ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς; Πόσοι, ἐνῶ ἀπῆλυσαν τὴν δόξαν, ὡσάν μὲ μάχαιραν ἐπλήγησαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν δόξαν καὶ ὑπέστησαν ἀβερῶσιον ἀσπιον; **Ε** Μὴ δημιουργῆς ζητήματα εἰς θάρος σου καὶ μὴ ζητῆς εὐθύνας ἀπὸ τὸν Θεόν δι' ἐκείνα, τὰ ὅποια ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ νὰ ἀνάγῃσαι τὰ πάντα μὲ γενναιότητα καὶ εὐχαριστίαν. Καλιότερον εἶναι νὰ μὴ προσπλῶνῃσαι εἰς τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα. Δι' αὐτὸ ἐλάσῃς τὴν ἐντολὴν νὰ κάμῃς τοιαύτην προσευχὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἐν μόνον αἰσθητὸν ζητεῖς καὶ τίποτε ἄλλο.³⁵ **Α** Ἄλλὰ καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ ζητεῖται κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀναγκαῖότητας, γίνεται πνευματικὸν ἀγαθόν. Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ἀναφέρονται εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴν οὐράνιον βασιλείαν, εἰς τὴν ἐνάρετον ἐπὶ γῆς ζωὴν καὶ εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν μας ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα. Διὰ τὰ αἰσθητὰ διασασόμεθα, νὰ λέγωμεν μίαν ὕμνον λέξιν.

Ποία εἶναι αὐτή; «Δώσε μας τὸν ἀπαραίτητον διὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἄρτον» καὶ τίποτε περισσύτερον. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς τὸ ἔξῃς προσκαλούμεθα πρὸς ἄλλην πατριδα καὶ ἐτάχθημεν εἰς μεγαλύτεραν ζωὴν, πρέπει καὶ τὰ αἰτήματά μας νὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς αὐτήν.³⁶ Καὶ ἂν αὐτὰ εἰσρέουσι, πρέπει μὲ πολὺ θάρρος νὰ τὰ ἀπορρίπτωμεν.

«Εἶθε νὰ εὐτυχῇ ὁλόκληρος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός.»³⁷ Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «Ἔλεπε τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν σου, ὡσάν εἰρήνην τοῦ λαοῦ Ἰσραήλ.» **Β** Ἡ εὐχὴ γίνεται

35. Ὑπεκρίνασαι τὴν Κυριακὴν Προσευχὴν, καθ' ἣν ἐξαιτούμεθα τὸν ἄρτον τῶν ἐπιούριων.

36. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴν κεφ. 13 στίχ. 14 τοῦτοι εὐχόμενοι ἵνα μὴ μόνονασι πάλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιτύχωμεν.

37. Ἐκπέπτεται εὐχὴν διὰ τὴν εὐμερῆσαν ἐλοκλήρωσιν τοῦ Ἰσραηλιτικῆ ἔθνος.

ταὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. Ἰδιαίτερος ἐπιθυμοῦν αὐτὸ, ἐπειδὴ εἶναι καταπεπισομένοι καὶ ἐξηντημένοι ἀπὸ τὸν μακρὸν πόλεμον. Ἦ ὠφελοῦν αὐτοὺς τὰ ὑπόλοιπα ἀγαθὰ ἢταν δὲν ὑπάρχη εἰρήνη; Τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς τῆς δουλείας εἶναι ἡ ὑπόσχεσις διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν καὶ τὴν διαρκῆ εἰρήνην. Τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἔργον κατ' ἐσχέρην τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ χαρίζῃ βηλαθὴ τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ νὰ χαθοῦν.

Ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπινος χαρακτήρ εἶναι κάπως ρευστός καὶ ἀσταθῆς, ἐπιθυμοῦν νὰ δηλώσῃ, ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἀκολουθοῦν τὸν ἄνθρωπον ὄχι τυχαίως, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς θείας βοηθείας καὶ ἵταν ὁ Θεὸς συγκρατοῦν, εἶπε «καθ' ἕλας τὰς ἡμέρας» καὶ ὑπεσχέθη ἔτσι διαρκῆ εἰρήνην. Καὶ ἐπραγματοποιήθη τὸ ἀγαθόν τῆς εἰρήνης, ἡ ὅποια ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἂν διεκόπη, τοῦτο ὀφείλεται πάλιν εἰς τὴν πονηρίαν τῶν ἀνθρώπων. **Γ** Διότι ἵπως ἀκριβῶς, ἵταν ἐπαπειλῆ πρὸς μερικὸς τιμωρίας καὶ ἐκείνοι διὰ τῆς μετανόιας τῶν ἀπομακρύνουσι τὴν ὀργὴν, ἐμποδίζεται ἡ ποινὴ, τοιοῦτοτρόπος, ἵταν ὑπόσχεται ἀγαθὰ καὶ φωνοῦν ἀνάξει ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι θὰ τὰ χαροῦν, ἀνακαλεῖ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ. Ἐπειδὴ ἐνδιαφέρεται λοιπὸν ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ καθ' ἕλας τὰς ἡμέρας· ἐκείνοι δὲμος λόγῳ τῆς κακίας τῶν ἀνέκοσαν τὴν διαρεάν τοῦ Θεοῦ. Καὶ λέγω αὐτὰ, ὡστε νὰ μὴ ἀπελιζώμεθα καὶ, ἵταν ἀκάμῃ μᾶς ἀπειλή, ἀλλὰ μὲ τὴν μεταμέλειάν μας νὰ ἀπομακρύνωμεν τὴν ὀργὴν ὅστε πάλιν, ἵταν μᾶς ὑπόσχεται ἀγαθὰ, νὰ γινώμεθα κωφοὶ καὶ ἄβουνοι, ἀλλὰ μὲ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ μὲ τὴν ὀργὴν φροντίδα τῆς ζωῆς μας νὰ μεταβάλωμεν τὰς ὑποσχέσεις του εἰς ἔργα. **Δ**

Ἄν δὲν κάμωμεν αὐτὸ, δὲν θὰ ἐπαρκέσῃ νὰ μᾶς σώσῃ μόνῃ ἡ ὑπόσχεσις. Ὑπεσχέθη καὶ εἰς τὸν Ἰούδα, ὅτι θὰ καθίσῃ ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον μαζί μὲ τοὺς ἔνδεκα μαθητάς καὶ δὲμος δὲν ἐκάθισεν. Καὶ ἡ αἰτία δὲν ὀφείλεται εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ὑπεσχέθη, ἀλλ' εἰς ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἀπεδείχθη ἀνάξιος τῆς ὑποσχέσεως.

Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν, οἱ ὅποιοι ἔχομεν τὴν ὑπόσχεσιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἂς μὴ παρορνεύωμεν ἀδιάφοροι καὶ ἄβουνοι, ἀλλὰ ἂς προσφέρωμεν, ὅσα ἔχομεν, μὲ ἄλην τὴν δύναμιν τῆς μυθῆς μας, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. **Ε** εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΗΗ' (128) ΨΑΛΜΟΝ

365 **Α** Πολλάκις με ἐπολέμησαν ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς νεότητός μου, ὡς ὁμολογῆσθαι τοῦτο ὀλοκλήρως ὁ Ἰσραηλικὸς λαός. Πολλάκις με ἐπόλεμησαν ἀπὸ νεότητός μου, ἀλλ' ὁμοῦς δὲν ἠδυνήθησαν νὰ με καταβάλουν. Ἄλλος ἐρμηνευτῆς λέγει δὲν ἠδυνήθησαν νὰ με ἐξοντώσουν.

Καὶ αὐτὸς ὁ ψαλμὸς εἶναι συνέχεια τοῦ προηγουμένου. Ἐπειδὴ ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς πόλεως διεκόπητο καὶ τὸ ἔργον δὲν προωθεῖτο πρὸς τὸ τέλος του, προσπαθεῖ ὁ Κύριος νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτοὺς με χρηστάς ἐπιτάξεις, **Β** διὰ νὰ μὴ ἀπελπίζωνται, ἐπιχρῆσι τὸ θάρρος των περὶ τοῦ μέλλοντος ἀναφερόμενος εἰς τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος καὶ τοὺς διδάσκει νὰ λέγουν τὰ ἐξῆς: ἐνῶ δηλαδὴ πολλὰς φορές ἐπετέθησαν δὲν κατάρθωσαν νὰ ὑπεριαχύσουν,¹ οὔτε ἐπέτυχον καμμίαν ὀλοκληρωτικὴν νίκην. Συνέλαβον θεσθαίως αἰχμαλώτους καὶ τοὺς μετέφερον εἰς τὴν ξένην γῆραν, καὶ ἐνίκησαν εἰς πολλοὺς πολέμους. Καὶ τότε θεσθαίως ὑπερίχυσαν ὅχι ἀπὸ ἰδικὴν των ἰκανότητα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν των Ἰουδαίων. Ἄλλωστε καὶ δὲν παρέμειναν ὡς νικηταὶ μέχρι τοῦ τέλους, διότι δὲν ἠμπόρουν νὰ ἐξαφανίσουν ὀλοχερῶς τὸ γένος, οὔτε τὴν πόλιν νὰ καταστρέψουν, οὔτε τὸ ἔθνος ἐκ θεμελίων νὰ καταλύσουν. **Γ**

¹ Ἄλλὰ δι' ὀλίγον χρόνον ἀφοῦ ὑπερίχυσον, διότι τὸ ἐπέτρεπεν ὁ Θεός, πάλιν ἐνικῶντο. Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον

1. Ὁ φαλμὸς οἷος συνετέθη μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀποτελεῖ ἐκφρασὴν ἐρηνημοσύνης πρὸς τὸν Θεόν, διότι τοὺς ἔλασεν ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τῶν κινήσεων τοῦ ἔπιου διετέρεθον ἀπὸ τῆς ἐμφανισθεῖς των ὀλοθῆσας.

2. Δὲν ἠμπόρουν οἱ διάφοροι ἔθνοι με τοὺς Ἰουδαίους ἀγῶνας των νὰ ἐλαίσουν τοὺς Ἰουδαίους, ἔτις ἐν συνεχείᾳ δὲν ἠμπόρουν νὰ διαφύγουν ἐπὶ τῶν χιλιάρων περὶ τὴν Ἰουδαίαν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος ἐπέταξε συνέσειαν αὐτῶν ἀμαρτανίων.

των ἐνικῶντο; Ἐνικῶντο, διότι οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανήρχοντο εἰς τὴν προτέραν των εὐτυχίαν.²

Τοῦτο παρουσιάζων ἄλλος ἐρμηνευτῆς εἶπε «καὶ ὁμοῦς δὲν κατάρθωσαν νὰ ὑπερίχυσουν. Ἐπάνω εἰς τὰ νῦτα μου ἐσφυροκόποιον οἱ ἀσθεεῖς εἰδωλοκρατικοὶ λαοὶ καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπεζέτειναν τὴν παράνομον αὐτῶν διαγωγὴν των». ³ Τί σημαίνει αὐτό; Δὲν ἐνήθρευαν, λέγει, ἐναντίον μας χωρὶς προκαρσασκευῆν, ἀλλὰ πολλὰ ἐπεισοδοῦσαν καὶ ἐσχεδίαζαν χρησιμοποιούτες κάθε δολίαν καὶ ὕπουλον ἐνέργειαν καὶ κρυφίως ἐπιτιθέμενοι. Διότι αἱ λέξεις «ἐπάνω εἰς τὰ νῦτα μου» δηλώνουν ἢ τὸ δόλιον καὶ τὸ ὕπουλον ἢ τὴν ἰσχυρὰν δύναμιν καὶ τὴν μεγάλην σφοδρότητα. **Δ** Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἐπεχειροῦν νὰ συντρίψουν τὴν δύναμίν μου.

Ἄλλος ἐρμηνευτῆς ἀντὶ τοῦ «ἐσφυροκοποῦσαν» ἐχρησιμοποίησε τὸ «κατόκοψαν», διὰ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὡς ἔργον των εἶχον τὴν καταπάτησιν τοῦ δικαίου. «Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπεζέτειναν τὴν παρανομίαν των». Ποῖον τὸ νόημα του; Ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν ἐπατέθησαν μόνον με σφοδρότητα, ἀλλὰ με πολλὴν καρτερίαν, ὅτι διέθετον πολὺν χρόνον, ὅτι ἀνήγαγον τὴν δολίαν σκέψιν εἰς ἔργον καὶ συνεχῶς ἐπέμειναν. Παρὰ ταῦτα ὁμοῦς δὲν ἀπεκόμίζον καμμίαν ὠφέλειαν, ὅχι ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς μας ἰσχύος, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ προφήτης θέλων νὰ ἀποδείξῃ, ποῖος ἔστις τὸ τρόπον καὶ παρεσκεύασε τὴν νίκην, προσέθεσεν **Ε** «ἀλλὰ ὁ δίκαιος Κύριος κατέκοψε καὶ ἐταπεινώσε τοὺς αὐχένας τῶν ἀμαρτανίων αὐτῶν δυναστῶν μας».

Καὶ ἄλλος ἐρμηνευτῆς ἀντὶ τῆς λέξεως «τοὺς αὐχένας» εἶπε «θρόνους» καὶ ἐννοεῖ τὰς ὑπόλους σκέψεις, τὰς ἐφοδοὺς καὶ τὰ σατανικὰ σχέδια. Καὶ ὀρθῶς ἀκόμη δὲν εἶπε «διέλυσεν» ἀλλὰ «αυνέκοψε», διὰ νὰ ἀποδείξῃ μετ' ἐμφάσεως, ὅτι ἐπέτυχε τοῦτο με τὸ νὰ καταστῆσθαι ὀλοχερῶς ἀνωφελεῖς τὰς σκέψεις αὐτῶν. ⁴ **Α**

Διότι, ὅταν ἤρχιζε νὰ κτίεται πάλιν ἡ πόλις, πολ-

2. ἢ Ἰουδαῖοι ἐπέταξε ἀπεμεινόντες ἀπὸ τῶ θάνατος καὶ τῆς ἐπιτοῆς τῶν θεσθ διαφορῶν ἔθνοι ὡς θεῖα τιμωρία τοῦ ἀπληθῆτος καὶ ἀσθεῖς ἐρηνημοσύνην ἐν κινήσειν μετανοῶν ὁ Θεὸς ἀναπέτασεν τὸν θάνατον ἀπὸ τῆς ἐπιτοῆς των ὀλοθῆσας (Κριτ. 13).

3. Παραβάλλεται ὁ σιδηροκόπος, ποὺ σφρασεύει τὰ μέταλλα ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιτοῆν με τοὺς ἔθροισ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐθρόνουν εἰς τὰ νῦτα αὐτῶν καὶ ἄλλα φορτὰ τὰ καὶ ἀσπλαγχνῶς τοὺς ἐμεινόντες.

4. Πέραν τῆς τιμωρίας των κοινῶν ἐφαρτῆται ὁ ἔθνος τῆς ταπεινώσεως των ἠερστανῶν καὶ ἀλασάντων ἔθνοων τῶ Ἰσραὴλ.

λοι από πολλά σημεία ἐπιτίθεντο, ἐπειδή ἕκαστον ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ δὲν ἕκαστον αὐτὸ μίαν φοράν οὔτε δύο, ἀλλὰ πολλάς. Τοῦτο ἔχει καὶ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας. Διότι, ὅταν ἤρχισεν νὰ ἱδρῆται αὕτη, ὅλοι ἐπιτίθεντο ἀδικαίως ἐναντίον τῆς κατ' ἀρχάς μὲν οἱ βασιλεῖς, ὁ λαὸς καὶ οἱ ἄρχοντες· κατόπιν αἱ ἐπιθέσεις τῶν αἰρέσεων καὶ πόλεμος μεγάλος καὶ ποικιλόμορφος ἀπὸ παντοῦ ἐξαπολυόμενος διεξήχθητο.⁶ Ἄλλ' ὅμως τίποτε δὲν ἐπέτυχεν. Οἱ ἐχθροὶ καταβλήθησαν, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἀκμάζει. « Ἄς ἐντροπισθοῦν καὶ ἄς ὀπισθοχωρήσουσιν λοιπὸν ὄλοι, ὅσοι μισοῦν τὴν Σιών, δηλαδὴ τὴν Ἱερουσαλήμ. » Β "Ἄλλος ἐρμηνευτής, λέγει, « ἄς στραφοῦν πρὸς τὰ ὀπίσω ».

« Ἄς γίνουσι ὄλοι αὐτοὶ ὡσάν τὸ χόρτον, τὸ ὅποιον φυτρῶνει εἰς τοὺς τοίχους τῶν δωματίων (ταράσας) καὶ προτοῦ ἐκρίζωθῆ μετὰ τὸ χεῖρ τοῦ ἀνθρώπου μόνου του ἐξηραίνεται. Ἀπὸ αὐτοῦ τὸ χόρτον δὲν ἠμπορεῖ νὰ γεμίσῃ τὸ χεῖρ τοῦ ὀβρισιῆς. » Ἄλλος ἐρμηνευτής λέγει « τὴν γούφταν του. » « καὶ δὲν ἐγέμισεν τὴν ἀγκυλὴν του ὁ ἐργάτης, ὁ ὁποῖος συλλέγει τὰ στάχυα καὶ κάμνει μεγάλα δεμάτια. Οὔτε οἱ περσικτοὶ ἄνθρωποι θὰ εἰπῶν πρὸς ἐκείνους, ποῦ συλλέγουσιν τὰ χόρτα τῶν δωματίων; ὦρα καλὴ σας, θεριστά, ὁ Κύριος μαζί σας, οὔτε καὶ ἐκεῖνοι θὰ ἀπαντήσουσιν: ὦρα καλὴ σας, διεσθῆτα, ὁ Θεὸς νὰ σᾶς εὐλογῇ. »

Κλείει τὴν παραίτησιν μετ' εὐχὴν καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐνβαρρύνει τὸν ἀκροστῆν καὶ ὀπισθενεῖ τὴν ἀδικον αἰτίαν τοῦ πολέμου. Διότι ὁ πόλεμος ἠγέρθη ἐξ αἰτίας φθόνου καὶ μίσους. Δι' αὐτὸ λέγει C « ἄς ἐντροπισθοῦν καὶ ἄς ὀπισθοχωρήσουσιν ὄλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μισοῦν τὴν

6. « Ἐπὶ πόσων ἐπολεμήθη ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ' οὐδέποτε ἐνίκηθη: πόσοι ἔθνη: πόσοι στρατοὶ: πόσοι βασιλεῖς;... ἀλλ' οὐκ ἐβερρῖσκον, ἀλλ' οἱ μὲν πολέμους ἀσπίνοντο καὶ λήθη παρεβόσκοντο, ἡ δὲ πολιμηθῆσα τὸν ἄνθρωπον ὑπερβαίνει. (Περσικὸν ἐκ τῆς ὀβρισιῆς τοῦ Προσπύτου εἰς τὸ χόρτον Ἐβ. στ. 1). »

« Πόσοι ἔθνη: ἠθέλησαν κτερονέεσθαι: τῆς Ἐκκλησίας: Πόσοι ἔργα: Πόσοι χεῖρες: ἠέριον ὄδοντες, εἶτα ἠνομημένοι: Καὶ οὐ περιγένοντο. Παῦ οἱ πολέμους: ἀσπίνοντο καὶ λήθη παρεβόσκοντο. Πῶς δὲ ἡ Ἐκκλησία: ἠέριον ἔκοντο ἄνθρωποι. (Περσικὸν ἐκ τῆς ὀβρισιῆς τοῦ Προσπύτου, τὴν ἑσπῆν ὅσοι ἐβερρῖσκον πρὸ τῆς ἑσπῆς). »

7. « Ὁ ἐχθρὸς παρεβόσκειται μετὰ χόρτον καὶ μάστιγα ὅτι μετὰ σῶμα, ποῦ φυτρῶνει εἰς τὸν οἶκον ἑσθῆς, ἀλλὰ μετὰ σῶμα, ποῦ φυτρῶνει εἰς τὰ δώματα, εἰς τὰς ταράσας καὶ τὰ ἑλικαστὰ τῶν ἀρχαίων οἰκῶν, τὰ ὅποια ἐκείνους λεπτοῦ μόνου χόρτα, τῶν κτερῶν διὰ τὴν προκοπὴν του. »

Σιών». Εἶθε νὰ μὴ ἠττηθοῦν μόνον, ἀλλὰ νὰ ἐπισύρουν εἰς θάρος τὸν ἐντροπῆν καὶ ἐξευτελιζόν. Ἐν συνεχείᾳ μετὰ τὸ νὰ εἶπῃ « ἄς γίνουσι ὄλοι αὐτοὶ ὡσάν τὸ χόρτον, ποῦ φυτρῶνει εἰς τὰ δώματα », ἐπιμένει εἰς τὴν εἰκόνα· δὲν τοὺς περσβάλλει ἀπλῶς πρὸς χόρτον, ἀλλὰ πρὸς χόρτον, τὸ ὅποιον φυτρῶνει εἰς τὰς ταράσας τῶν δωματίων. Καίτοι καὶ ἐκεῖνο τὸ χόρτον, τὸ ὅποιον φυτρῶνει εἰς παχὺ ἔσθῃος γρήγορα ἐξηραίνεται, ὁ προσφῆτης ἐπιθυμῶν νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν μηδαμινότητα τῶν ἐχθρῶν παρεβάλλει αὐτοὺς πρὸς τὸ χόρτον, τὸ ὅποιον φυτρῶνει ἐπάνω εἰς τὰ δώματα. Τοιαυτοτρόπως ἀπὸ δύο μέρη ἀπέδειξε τὸ εὐκολοκατάβλητον αὐτῶν, δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ χόρτου καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς γῆς. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους λέγει, εἶναι αἱ ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν, αἱ ὁποῖαι οὔτε ρίζας ἔχουσιν οὔτε θεμέλιον. Ἐπὶ πρὸς στιγμὴν μὲν φαίνονται, δεῖ ἀκμάζουσιν, ἐπειτὰ ὅμως καταβάλλονται καὶ μόναι τῶν καταπίπτουν. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι καὶ ἡ εὐτυχία ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ζοῦν μέσα εἰς τὴν ἀδικίαν. Τοιαύτη καὶ ἡ χαρὰ τῶν ἀγαθῶν τῆς παρουσίας ζωῆς. Συγχρόνως παρουσιάζεται καὶ χάνεται, διότι δὲν ἔχει καμμίαν ἰσχύον, οὔτε θεμέλιον.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν πρέπει νὰ προσέχωμεν αὐτοὺς, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀντιληφθῶμεν τὴν εὐκολίαν, μετὰ τὴν ὅποιαν χάνονται τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ, νὰ ἐπιθυμῶμεν τὰ ἀθάνατα καὶ σταθερὰ πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἐπιδέχονται μεταβολήν.

Εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὰ ὄλοι ἡμεῖς μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος B καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοετο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΘ' (129) ΨΑΛΜΟΝ

207 Α' Από τὰ θάθη τῆς δυστυχίας μου
καί τὴν ἀθυσσὸν τῶν συμφορῶν μου
ἔκραξα πρὸς σέ, Κύριε!

Τι σημαίνει ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς; Ὅχι ἀπλῶς ἀπὸ τὸ στόμα οὔτε μὲ τὴν γλῶσσαν διότι πὰ λόγια φέρονται καὶ ὅταν ἡ σκέψις πλανᾶται ἀλλὰ ἐκ βαθύτατης καρδίας, μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ προθυμίαν καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ θεμέλια τοῦ νοῦ μας. Ἔτσι εἶναι αἱ ψυχὰ τῶν θλιθμένων. Συγκινῶν βαθύτατα τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου B καὶ μὲ πολλὴν κατάνυξιν ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ εἰσκακοῦνται. Αἱ προσευχαὶ αὐτῶν τοῦ εἶδους ἔχονται μεγάλην ἰσχύϊν, διότι οὔτε ἀνατρέπονται οὔτε διασείονται καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ διάβολος ἐπιτεθῆ μὲ μεγάλην δύναμιν.

Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἰσχυρὸν δένδρον, τὸ ὅποιον ἀπλώνει τὰς ρίζας του εἰς μεγάλο βάθος τῆς γῆς καὶ περιφιγγεῖ τὸ χῶμα αὐτῆς, ἀντιτέκεται εἰς κάθε δυνατὴν πνοὴν τῶν ἀνέμων, ἐνῶ ἀντιθέτως ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐτέκεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μόλις πνεῦση μικρὰ αἶρα διασείεται καὶ σφύριζον πίπτει ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἔτσι θεοφιλῶς καὶ αἱ προσευχαί. Ὅσοι μὲν ἀνέρχονται ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς ψυχῆς C καὶ ἔχουν τὰς ρίζας των εἰς τὸ βάθος αὐτῆς, παραμένουν ἀσφαλεῖς καὶ σταθεραὶ, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀνατραποῦν καὶ ἂν προσέλθουν ἄπειρο σκέμειο καὶ ἂν ἐπιτεθῆ δολοκλήρος ἢ παράταξις τοῦ διαβόλου. Ἀντιθέτως δέ, ὅσοι προσευχαὶ προέρχονται ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὰ χεῖλη καὶ δὲν ἀναβαίνουν ἀπὸ τὰ θάθη τῆς καρδίας, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀνέλθουν πρὸς τὸν Θεὸν λόγω δικηρίας τοῦ προσευχομένου. Διότι αὐτός, ἂν ἀκού-

1. Ὁ 129ος ψαλμὸς συντάθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Βαβυλωνίου ἀιχμαλωσίας. Ἀποχρῶν τὰ συνεισφέροντα τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι θεωροῦντες τοὺς λαοὺς τῶν ἐθνῶν διὰ τῆς βλαστίας των ἐπιπέθονον προσυχὴν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ τοὺς ἀκαλλήθῃ ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς αἰχμαλωσίας. Κατατάθη ἔκτος μεταξὺ τῶν ψαλμῶν τῆς μετανόας.

σθῆ κανεὶς κτύπος, συνήθως περιπέσται, ἂν ἀκούσθῃ θόρυθος, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν προσυχὴν καὶ τὸ μὲν στόμα φέλλει, ἡ καρδία ὅμως εἶναι κενὴ καὶ ὁ νοῦς ἐρημος.

Οἱ ἔθνη δὲν προσυχοῦντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ μὲ τὸσην θέρημν καὶ ἐνδιαφέρον, ὥστε καὶ δολοκλήρον τὸ σῶμα νὰ καταπονοῦν. Ἰὸ μακάριος λοιπὸν ἦλίας, ὅταν προσυχοῖτο, πρὸτον μὲν ἐπεζητεῖ τὴν ἡρεμίαν, ἔπειτα ἐποποθεῖ τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν γονάτων του καὶ μὲ πολλὴν θέρημν καὶ ἐκστατικότητα ἀπέμπετε τὰς προσυχὰς. Ἐάν ἐπιθυμῆς νὰ ἴδῃς αὐτὸν νὰ προσυχοῖται ἰσάμενος ὄρθιος, πρόσεχε πάλιν, ὅτι ἀνατείλει πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ μάλιστα τὸσον πολὺ, ὥστε νὰ προκαλέσθῃ καὶ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ. Τούτουτοσφῶς καὶ ὅταν ἤθελε νὰ ἀναστήθῃ τὸ παιδί τῆς χήρας, προσέθη εἰς τὴν ἀνάστασιν ἐκείνου, ἀφοῦ συνεκεντρώθῃ ἐξ δολοκλήρου εἰς τὸν ἑαυτὸν του, χωρὶς νὰ περιπέσται καὶ νὰ χασμάται, ὅπως ἡμεῖς, ἀλλὰ γεμάτος θέρημν ἀπὸ τὴν προθυμίαν τῆς προσυχῆς E.

Διὰτὶ ἀναφέρω τὸν ἦλιον καὶ τοὺς ἄγιου ἐκείνους; Παλλόκις εἶδα γυναῖκας νὰ προσυχοῦνται ἐκ βάθους καρδίας διὰ τὸν ζηντῆμενον οὐζυγον καὶ τὸ ἀρρωστο παιδί καὶ νὰ χύνουν τόσα δάκρυα, ὥστε νὰ ἐπιτύχουν τέλος τὸν ἐπιδιώκόμενον διὰ τῆς προσυχῆς σκοπὸν. Ἐάν ἀπὸ τὸσην θέρημν κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσυχῆς κατέχωνται αἱ γυναῖκες διὰ τὸ ἀρρωστο παιδί καὶ τὸν ζηντῆμενον οὐζυγον, ποῖας συγγνώμης θὰ τύχῃ ὁ ἀνθρώπος, ὁ ὅποιος προσυχοῖται μὲ κρῶν καρδίαν καὶ κωδρῶν μωχῆν, τόσον μαλακὸς καὶ χαλαρὸς; Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ θε-

9. Ἐάν δὲ ὅταν προσυχοῖ, ἐστρεφεῖ εἰς καρτίαν σου, καὶ κλείσῃ τὴν ὄραν σου προσυχοῖς ἐφ' ἐμοὶ σου τῶ ἐν τῷ κροσφῷ, καὶ ὁ καρτῆ σου ὁ εἰλέων ἐν τῷ κροσφῷ ἀποδοῖ σου ἐν τῷ πανοσφῷ (Ματθ. 6, 8).

10. Ὁ προφήτης ἦλίας ἔλακε πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ θαῦμα, τὸ ὅποιον ἔλακε τὸν Ἀχαάβ καὶ τὴν Ἰεζαβὴλ νὰ θυμωοῦν πολὺ ἐναντίον του, ἦτο ἡ βοοῖα ἐπὶ τοῦ ἔρους Καρμηλίου. Ἐξήτητος νὰ σφάξουν δύο μῶσας. Τὸν ἔνε θεὸς ἐνοῦσάν ὁ ἦλίας καὶ τὸν ἄλλου οἱ ἱσραὴλ τοῦ φεοῦς θεοῦ Βαάλ. Ἀλλὰ δὲν ἔβρατε νὰ ἀνάστην φωνὴν. Ἡ φωνὴ δὲ ἔβρατε ἐξ οὐρανοῦ διὰ προσυχῆς. Ἐάν ὁ Βαάλ ἦτο εἰσθῆς θεός, θὰ εἰσθῆται τὴν προσυχὴν τῶν ἱσραῶν του καὶ θὰ ἔβρατε φωνὴν καὶ θὰ ἐγένετο ἡ βοοῖα. Ἐάν πάλιν ὁ θεός τοῦ ἦλίας ἦτο εἰσθῆς, θὰ ἔβρατε φωνὴν εἰς τὸ θυμωοῦν του τὸν ἦλιν, πρῶτον τὸ ὅποιον συνέθη παρὰ τὴν προσυχὴν σου, καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν τῶν αἰσθητῶν τῶν αἰσθητῶν.

11. Πρόβλεπει παρὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ οἴου τῆς χήρας, ἡ ὅποια ἐπιλομένης τὸν προφήτην εἰς τὰ Σαρατὰ τῆς Βουθῆς.

θείας, καίτοι πολλές φορές προσευχόμεθα, ἀπερχόμεθα πάλιν κενοί.

368 A Ἄκουσε τὴν Ἄνναν, πῶς προσήχητο ἀπὸ τῆς θάθης τῆς ψυχῆς της, πόσα δάκρυα ἔχυε καὶ πῶς διὰ τῆς προσευχῆς πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ἀνέτεινε.⁵ Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προσεύχεται κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ προτοῦ ἀκόμη λάθῃ, θεὰ ζητεῖ, ἀποκομίζει μεγάλη ἀγαθὰ ἀπὸ τῆς προσευχῆς, διότι καταστέλλει διὰ γενικῶς τὰ πάθη, μαλακώνει τὴν ὀργὴν, ἀποβάλλει τὸν φθόνον, ἀπαλείφει τὴν ἐπιθυμίαν, μαραίνει τὸν πόθον τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς, χαρίζει εἰς τὴν ψυχὴν πολλὴν γαλήνην καὶ τέλος ἀνέρχεται εἰς αὐτοὺς τοὺς οὐρανοὺς. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ὀρυκτικὴ βροχὴ ἢ τὸ πῦρ μαλακώνουν τὴν σκληρὰν γῆν καὶ τὸν σίδηρον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ τοῦ εἰδούς ἀπολύει καὶ θεοῦτα διαποτίζει τὴν σκληρὰν διάνοιαν, τὴν ὅποιαν ἔκαμαν τοιαύτην τὰ πάθη, περισσότερον ἀπὸ τὸ πῦρ καὶ τὴν καταρακτώδη βροχὴν.⁶ B

Εἶναι θεβαίως ἀπαλή καὶ εὐπλαστός ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς μεγάλῃν νεφρότητα σκληρύνεται καὶ γίνεται πέτρα, πράγμα τὸ ὅποιον πολλές φορές παθαίνει τὸ νερὸ τοῦ Ἰσραὺ,⁷ τὸ ὅποιον λόγῳ τοῦ ψυχλοῦς παγώνει. Χρησιζόμεθα συνεπὶς πολλὴν ζῆλον, διὰ νὰ μαλακώσωμεν τὴν σκληρότητα της. Τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ἐπιτυγχάνει ἡ προσευχὴ.

Ὅταν λοιπὸν προσεύξῃς, μὴ ζητῆς μόνον νὰ λάθῃς ἐκεῖνο, ποῦ ἐπιθυμεῖς, ἀλλὰ καὶ πῶς δι' αὐτῆς τῆς προσευχῆς σου θεὰ κόμηξ τὴν ψυχὴν σου καλύτερον. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἔργον τῆς προσευχῆς. C Ὅποιος προσεύχεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εὐρισκεται ὑπεράνω τῶν βιωτικῶν, ἀναπαύεται τὸν νοῦν, ἀνακαυφίζει τὴν σκέψιν καὶ ἀπὸ κενῆν πάθος δὲν κυριεύεται.

Ἐπὶ τὰ θάθη τῆς ψυχικῆς μου δυστυχίας ἔκραξα, Κύριε, πρὸς σέ. Δύο πράγματα τοποθετεῖ ἐδῶ καὶ τὸ

5. Ἀ' Βασιλ. 1, 10-11.

6. Ὁ Τοῦτ γράφει χαρακτηριστικῶς: «Ἐάν μίαν καὶ μόνην φορὴν ἡμπόρως νὰ κλασθῆς εἰς τὰ θάθη τῆς ψυχῆς σου πόση τιμὴ σοῦ κάνει ὁ θεός, δίδοντας μόνον σ' εὐαχίαν — μετὰ δὲν τὸν δημιουργημάτων του — καὶ προσέμῃν τοῦ νὰ ἡμπορῆς νὰ ἀνοίγῃς ἐνώπιόν του τὴν καρδίαν σου, νὰ τοῦ ἀναφέρῃς τοὺς πόθους σου καὶ νὰ ζητῆς τὴν βοήθειάν του, τότε δὲν εὐ εἶναι πλέον κενὴ ἀνάτηξ νὰ εὐ παρακλήσῃς εἰς προσευχὴν».

7. Πρόκειται περὶ τοῦ ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει εἰς τὴν βυτιανὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς μου καὶ τὸ ἔκραξα. Κραυγὴν δὲν ἐννοεῖ τὸν τόνον τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς. «Κύριε, ἀκουσε τὴν δέησίν μου». Ἀπὸ ἐδῶ δύο πράγματα πληροφοροῦμεθα καὶ ὅτι γενικῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὰ, τὰ ὅποια ζητοῦμεν ἀπὸ τὸν θεόν, εἰάν δὲν προσφερθῶν αἱ ἱδρκαὶ μας προϋποθέσει: δι' αὐτὸ καὶ προηγουμένως εἶπεν, Ἐπὶ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς μου ἔκραξα καὶ κατόπιν ἀκούσε τὴν δέησίν μου, καὶ ἔπειτα ὅτι ἡ ἐντονος προσευχὴ καὶ ἡ γεμάτη ἀπὸ δάκρυα καταπόλεως ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πείσῃ τὸν θεόν, ὃ διὰ νὰ συγκοτανεύσῃ εἰς τὰ αἰτήματά μας.

Καὶ τότε ὡσὺν νὰ ἔκαμε κάτι μέγα καὶ σπουδαῖον καὶ νὰ ἐξεπλήρωσε τὰς προσωπικὰς του ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν θεόν, προσέθεσε τὰ ἑξῆς: «Κύριε, ἀκουσε τὴν δέησίν μου. Ἐθέο νὰ γίνουσι προσεκτικὰ τὰ ὄτα σου εἰς τὴν φωνὴν τῆς παρακλήσεώς μου». Ἐπὶ τὴν λέξιν «ὡται ἐννοεῖ τὴν διάθεσιν τῆς ἀκρόασεως. Καὶ πάλιν φωνὴν ὀνομάζει διὰ τὴν ἐντοσιν τοῦ πνεύματος ὅτε ὀπαινίσσεται τὴν κραυγὴν, ἀλλὰ τὴν ἐντοσιν ψυχικὴν διάθεσιν. «Ἐάν δὲν παραδέλφῃς τὰς ἀνομίας μας, ἀλλ' ἐξετάσῃς ταύτας καὶ προσήλωσῃς τὸ βλέμμα σου εἰς αὐτάς, Κύριε, Κύριε, ποῖος θὰ ἡμπορῆσῃ νὰ σταθῇ ἐνώπιόν σου καὶ νὰ θασάσῃ τὸ θάρος τῆς δικαίας κρίσεώς σου;». E Διὰ νὰ μὴ λοχυρίζεται κανεὶς, ὅτι, ἐπειδὴ εἶμαι ἁμαρτωλὸς καὶ γεμάτος μὲ πλῆθος ἀδυναμιῶν, δὲν ἡμπορῶ νὰ πλησιάσω καὶ νὰ προσευχηθῶ καὶ νὰ παρακαλέσω τὸν θεόν, ἀφαιρεῖ αὐτὴν τὴν πρόφασιν καὶ λέγει: «Ἐάν δὲν παραδέλφῃς τὰς ἀνομίας μας, ἀλλ' ἐξετάσῃς ταύτας καὶ προσήλωσῃς τὸ βλέμμα σου εἰς αὐτάς, Κύριε, Κύριε, ποῖος θὰ ἡμπορῆσῃ νὰ σταθῇ ἐνώπιόν σου καὶ νὰ θασάσῃ τὸ θάρος τῆς δικαίας κρίσεώς σου;». Ἡ λέξις «ποῖος» ἐδῶ σημαίνει κανεὶς. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τύχῃ κανεὶς ποτὲ εὐσπλαγχνίας καὶ ἐπιεικείας, εἰάν κανεὶς κριθῇ μὲ ἄκραν δικαιοσύνην διὰ τὰς εὐθύνας τῶν πράξεών του.⁸

369 A Καὶ λέγομεν αὐτὰ διὰ νὰ ριθῶ τὰς ψυχὰς

8. Ἐπιεικεῖται ἡ προσηρῆς τὴν προσεκτικὴν ἀκρόασιν τοῦ θεοῦ.

9. «Τὶς ἀποστήματα»: Τὶς ἡβόλας νὰ σταθῇ ὄρθως ἐνώπιόν τοῦ τοῦ κρείτου. Οὐδεὶς! Τοῦτο ἀποτελεῖ λατρώτατον τρόπον διὰ νὰ κινήσῃ τὸ θελον εἶλεος.

10. Ἐάν ἐπιλεθῇ ὁ θεός ἐπάρρησεν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν τὴν ἄραν καὶ ἀτάκτον δικαιοσύνην τοῦ ὁμοῦ ἀνθρώπου θὰ καλύτερον μέτοχος τὸν διορίαν καὶ τοῦ εἰδούς του. Ἡ ἀγάπῃ, τὸν ἀποκαλεῖται τὰ παραπομπικὰ μὲν.

σας εις καθρότητα, αλλά διά να ενθαρρύνω εκείνους, οι οποίοι περιπίπτουν εις απελπισίαν. Ποίος ἤμπορεῖ νά καυχήσῃ, ὅτι ἔχει ἀγνήν καρδίαν ἢ ποίος μέ πεισθήσων διακηρύσσει, ὅτι εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίας;" Καί διατί ἀναφέρω τοὺς ἄλλους; Ἐάν ἀναφέρω ὡς παράδειγμα τὸν Παῦλον καὶ θελήσω νά ζητήσω ἀπὸ αὐτὸν ἔλεγγον τῶν ἔργων του μέ ἄκραν δικαιοσύνην, δέν θά δυηθῆθε θεθαίω νά τὸν ὑπομείνῃ. Τι θά ἤμπορέσῃ νά εἶπῃ; Ἐμελέτησε μέ πολλήν ἐπιμέλειαν τοὺς προφήτας, ὅπῃρε ἐζηλωτής τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, εἶθε νά ἐπιτελοῦνται θαύματα· καί ὁμοίως ἐπέμενε νά καταδικῶ καί δέν μετεστράφη παρά μόνον, ὅταν εἶδε τὸ θαυμαστόν ἐκείνου δράμα καί ἤκουσε τὴν φρικτὴν ἐκείνην φωνήν." Προηγουμένως ἐπέμενε νά ἀναμειγνύῃ καί νά συγχέῃ τὰ πάντα. B

"Ὅμως ὁ Θεὸς παρέθλεψεν δια ἐκείνα, τὸν προσεκόλεσε καί τὸν ἐτίμησε μέ μεγάλην χάριν. Τι δὲ νά ἀναφέρω διά τὸν κορυφαῖον ἀπόστολον Πέτρον; Δέν ἤλεγξεν αὐτόν, διότι ὑπέπεσε εἰς τὸ σοβαρόν ἐκείνο ἁμάρτημα, ἔπειτα ἀπὸ ἄπειρα θαύματα καί σημεῖα καί τόσον μεγάλην παραίνεσιν καὶ συμβουλῆν; Ὅμως τῶν Ἀποστόλων. Δι' αὐτὸ ἔλεγε· Ἰλιων, Σίμων, Ἰσὺ ὁ σατανᾶς ἐζήτησε τὴν ἀδίκειαν νά σὲ συγκλινήσῃ καί νά σὲ ξεκοκινίση, ὡσὺν τὸ σιτάρι μέσο εἰς τὸ κόσκινο. Καί ἐγὼ προσευχήθην διά σέ, νά μὴ χάσῃ ἡ πίστις σου." C

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ, ἂν δέν ἔλθῃ νά μᾶς κρίνῃ μέ εὐσπλαγχνίαν, C καί ἐπεικέται, ἀλλά κόμη τὸν ἔλεγγον μέ ἄκραν δικαιοσύνην, θά μᾶς καταστήσῃ γενικῶς ἔλους ἐνόχους. Δι' αὐτὸ καί ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἐἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ συνείδησίς μου δέν μοῦ μαρτυρεῖ καμμίαν ἐνοχὴν καί καμμίαν καταχρῆσιν τῆς ἐξουσίας παύ μου ἔχει ἐμπιστευθῆ ὁ Θεός. Ἀλλ' αὐτὸ δέν ἀρκεῖ, διά νά θεωρῶ τὸν ἑαυτὸν μου ἀνεπίληπτον καί δίκαιον." D Ἐάν παρατηρῆς καί δέν ἀποστρέφῃς τὰ θλήματατά σου ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μου, Κύριε, Κύριε,

Ὁ διπλασιασμός τῆς ἐπικλήσεως Κύριε, Κύριε, δέν

11. Περσ. 20, 9.
12. Ἐνοεῖ τὸ θαυμαστόν ἐκεῖνο δράμα τοῦ Παύλου, καὶ ἴδου πρὸς Ἀμακάν, ἐπὶ αὐτὸ μεταστρέφῃ καὶ ἐγένετο ἡ χάρις τοῦ εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔθελε τὸν Χριστιανιστὸν ἠρηκεῖται, διότι τὴν ἐπέλεθε ὡς νεπαριστικὸν πνεῦμα, ἀντιθέτως πρὸς τὴν Μωσαϊκὰν διατάξιν, ἂν ὑπῆρθε θεοσέβης καὶ ὑποσηρικτῆς.
13. Λουκ. 22, 51 - 52.
14. Α' Κορινθ. 4, 4.

γίνεσθαι ἀπερυσκέτως, ἀλλά διότι ὁ προφήτης θαυμάζει καί ἀπορεῖ διά τὸ μέγεθος τῆς ἐπεικειας, τὴν ἀπέραντον μεγαλωσύνην καί τὸ ἀχανές πέλαγος τῆς καλωσύνης σου. «Ποῖος δύναται νά ἀνθέξῃ τὴν καταδικαστικὴν σου ἀπόφασιν». Δέν εἶπε, ποίος θά διαφύγῃ, ἀλλά ποίος θά ἀνθέξῃ. Δέν θά ἤμπορέσῃ οὐτε νά σταθῇ, λέγει. D Ἐλπίζω ὁμοίως, διότι Σὺ παρέχεις τὸν Ἰλασμόν¹⁵ καί τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. Τι σημαίνει, ὅτι Σὺ παρέχεις τὸν Ἰλασμόν καί τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν; Ἡ ἀποφύγη τῆς κόλασεως δέν ἐπιτυγχάνεται μέ τὰ ἱδικὰ μας κατορθώματα, ἀλλά μέ τὴν ἰδικὴν σου καλωσύνην. Τὸ νά ἀποφύγῃ καθεὶς τὴν ποινήν, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου ἐπεικέται. Καί ἂν δέν ἀζωοῦδμεν αὐτῆς, τὰ ἱδικὰ μας ἔργα δέν ἔπαρκούν νά μᾶς ἀποσπᾶσουν ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ὀργήν.

Ἐπιθυμῶν νά παρουσιάσῃ τοῦτο καί διά τοῦ προφήτου ἔλεγεν· Ἐγὼ εἶμαι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θά σοῦ ἀποπλῖνω τὰς ἁμαρτίας." Διηλαθῆ τοῦτο εἶναι ἰδικόν μου ἔργον, τῆς ἰδικῆς μου καλωσύνης, τῆς ἰδικῆς μου ἐπεικειας. Διότι τὰ δικά σου θεθαίως ἔργα δέν ἔχουν τὴν δύναμιν ποτε νά σὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, Ἐ ἂν δέν προστεθῇ εἰς αὐτὰ ἡ ἰδικὴ μου ἐπεικέται. Καί πάλιν, λέγει, Ἐγὼ σὰς ἀνέχομαι." Διὰ τὸ δυνάμει σου, τὸ ὅσαον ὀπνευθίμει τὴν ἀγαθότητα καί τὴν εὐσπλαγχνίαν σου, μέ πολλὴν ἐγκαρτέρησιν ἤλπισα εἰς σέ Κύριε· ἐπερίμενε μέ ἀδιαισίτων ἐλπίδα ἡ ψυχὴ μου τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεώς σου· περὶ τῆς συγχωρήσεως ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ζήτησὺν τὸ ἔλεός σου." Ἄλλος ἐρμηνευτής, γράφει, Ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου σου· καί ἄλλος πάλιν· διὰ νά γνωσθῇ ὁ λόγος σου."¹⁶ Τοῦτο ἔχει τὸ ἔξῃς νόημα. Λόγω τῆς ἐπεικειας σου, λόγω τοῦ νόμου σου ἤλπισα τὴν σωτηρίαν. Διότι, ἐάν ἀπέθελα εἰς τὸν ἑαυτὸν μου, ἀπὸ παλαιὰ πλέον θά ἀπελιπίζομουν, ἀπὸ παλαιὰ θά ἔχανα τὴν πίστιν μου. Ἀλλὰ τώρα, ἐπειδὴ ἔχω ἐστραμμένη τὴν προσοχὴν μου πρὸς τὸν νόμον καί τὸν λόγον σου, τρέφο ἀγαθὰς ἐλπίδας.¹⁷ Α Ποῖον λόγον; Τὸν λόγον τῆς φιλανθρωπίας. Διότι αὐτός, λέγει, Ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆν γῆν, τόσον ἀπέχουν αἱ ἱδικαί μου ἀκέ-

15. Ὁ Κύριος εἶναι ἔλεησον καὶ κοσμοσπλαγχνος.
16. Ἠσ. 48, 26.
17. Ἠσ. 46, 4.
18. Πρόκειται περὶ τὸν μεταστρέψαν τὸν Ἀκλίαν, Σημίχαλ, θεοδότην καὶ τῆς θεολογίας τοῦ Ἰερουσάου.

ψεις από τὰς ἰδικὰς σας καὶ οἱ δρόμοι μου ἀπὸ τοῦς ἰδικούς σας.¹⁹ Καὶ πάλιν, λέγει, «Ὅσον ἀκαταμέτρητος εἰς ὕψος εἶναι ἡ ἀπόστασις τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆν γῆν, τόσον καὶ ὁ Κύριος ὕψωσε τὸ ἔλαος καὶ τὴν εὐσπλαγγίαν ἐπὶ τῶν φοβουμένων αὐτόν». ²⁰ Καὶ πάλιν «Ὅσον τεραστία εἶναι ἡ ἀπόστασις τῶν ἀνατολῶν ἀπὸ τὰς δυσμὰς, τόσον ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ ἡμῶς τὰς ἁμαρτίας μας, ὥστε νὰ μὴ φαίνονται καὶ νὰ εἰμῶθα ἐντελῶς ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ αὐτάς». ²¹ Δὲν ἔσκασε δηλαδὴ μόνον ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔπραζαν ὀρθῶς, ἀλλὰ ἐλύτηθη καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἠμάρτησαν καὶ μεταξύ τῶν ἁμαρτημάτων σου ἐξεδήλωσα τὴν θοῦθειαν καὶ τὴν προστασίαν μου. ²² Ἄλλος, λέγει, «Διὰ νὰ εἶσαι ἐπίφοδος, ἤλπισα πρὸς σέ Κύριε». Ἐπίφοδος πρὸς ποῖον; πρὸς τοὺς ἔχθρους, πρὸς τοὺς ἐνεδρεύοντάς, οἱ ὅποιοι μὲ ἔχθρευον. Τί σημαίνει πάλιν «ἐξ αἰτίας τοῦ ὀνόματός σου»; «Ὅτι δηλαδὴ, ἂν καὶ ἤμουν ἁμαρτωλὸς καὶ γεμάτος ἀναριθμητὰ κακά, λέγει, ἔλαος ἐγνώριζα, ὅτι, διὰ νὰ μὴ δεθλωθῇ τὸ ὄνομά σου, δὲν θὰ ἐπέτρεπες νὰ χανώμεθα.

Τὸ ἴδιον πράγμα καὶ αὐτὸς λέγει εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ.²³ «Δὲν κόμνω αὐτὰ, ἐπειδὴ εἶσα ἀξιοὶ αὐτῶν, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τοῦ ὀνόματός μου, διὰ νὰ μὴ δεθλωθῆται μεταξύ τῶν ἔθνων». Ἡμεῖς δηλαδὴ δὲν ἤμεθα ἀξιοὶ νὰ σωθῶμεν οὐτε εἰχομεν καμμίαν ἀγαθὴν ἐλπίδα ἐξ αἰτίας τῶν ἔργων μας. Χάριν τοῦ ὀνόματός σου²⁴ ἐλπίσαμεν νὰ σωθῶμεν Ἐ καὶ μόνη αὐτὴ ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας μας ὑπολείπεται.

Ἄλλος, γράφει, «ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου περιμένω νὰ μὲ βοηθήσῃς Κύριε». Ἄλλος «ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου ἐπερίμενα τὸν Κύριον νὰ μὲ βοηθήσῃ, Ἐπερίμενον ἡ ψυχὴ μου τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεών σου». ²⁵ Ἄλλος «ἤλπισεν ἡ ψυχὴ μου εἰς τοὺς λόγους σου». Ἄλλος «ὑπέμεινον ἡ ψυχὴ μου καὶ προσέβλεψεν εἰς τὸν λόγον σου». Ἐκ τῶν ἐπαγγελίας δηλαδὴ καὶ τὰς συνεχεῖς ὑποσχέσεις σχετικῶς μὲ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν καλωσύνην

19. Ἰω. 36, 9.

20. Ψαλμ. 102, 11.

21. Ψαλμ. 102, 12.

22. Ἰω. 36, 22.

23. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἀντικεῖται τοῦς ἁμαρτωλοῦς ἀνθρώπους.

24. Πρόκειται περὶ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ, περὶ τῆς συγγνώμης καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ὅς καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν κατῶν.

ἔτρεφα σταθερὰν τὴν ἐλπίδα καὶ δὲν ἀπέβαλα τὴν προσδοκίαν περὶ τῆς σωτηρίας μου.

Ἐἰς τὸν Κύριον ὡς ἐλπίζη ἔλαος ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ θαθείας πρῶτα μέχρι θαθείας νυκτός.²⁶ Καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς, λέγει, Ὀλόκληρον δηλαδὴ τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν. Τίποτε δὲν ἐξισιώνεται μὲ τὴν ἐπαγρύπτησιν τοῦ ἀνθρώπου περὶ τῆς σωτηρίας του ²⁷ καὶ μὲ τὴν ἐξάρτησιν τῆς ἐλπίδος ἐξ αὐτῆς, ἔστω καὶ ἂν ἀναριθμητὰ γεγονότα συμβαίνουσι, τὰ ὁποῖα μᾶς ρίπτουσι εἰς ἀπόγνωσιν. Ἡ ἐλπίς πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι τὸ ἀκατάβλητον τείχος, αὐτὴ εἶναι τὸ ἀσάλληπτον ἀχύρον, αὐτὴ εἶναι ὁ ἀκαταμάχητος πύργος. Καὶ ἂν τὰ πράγματα ἐπαπειλοῦν θάνατον καὶ κίνδυνον καὶ παρωλεθρίαν, μὴ ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τῆν ἐλπίδα σου πρὸς τὸν Θεόν καὶ μὴ πάυρ νὰ προσδοκῆς τὴν σωτηρίαν ἀπὸ αὐτόν. Διότι εἰς Ἐκεῖνον ἔλα εἶναι εὐκόλα καὶ εἰς τὴν ἀμχανίαν ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ διέξοδον.

Μὴ λοιπὸν περιμένῃς νὰ λάθῃς τὴν θοῦθειαν τοῦ Θεοῦ μόνον, ὅταν τὰ πράγματα ἐξελισσῶνται κατ' εὐχὴν. Ἐ ἀλλὰ ἰδιαιτέρως τότε, ὅταν εἶναι μεγάλα τὰ κύματα καὶ σφοδρὰ ἡ τρικυμία καὶ ἐπικράματα ἐναντίον σου ὁ ἔσχατος κίνδυνος. Εἰς αὐτὴν κατ' ἐξοχὴν τὴν περιπτώσιν ἀποβεικνύει ὁ Θεὸς περισσώτερον τὴν δύναμιν του. Αὐτὸ λοιπὸν φανερώνει ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον λέγει: «Πρέπει κανεὶς διὰ παντός νὰ στηρίξῃ τὰς ἐλπίδας του εἰς τὸν Κύριον, καθ' ὅσον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς του, διότι ἀπὸ τὸν Κύριον ἀπορρεῖ ἡ εὐσπλαγχνία καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς μεγάλης λυτρώσεως. Αὐτὸς θὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ ἔλαος τὰς ἁμαρτίας του».

Τί σημαίνει, ὅτι ἀπὸ τὸν Κύριον ἀπορρεῖ ἡ εὐσπλαγχνία; Πηγὴ καὶ θησαυρὸς φιλανθρωπίας, λέγει, διαρκῶς ἀναβλύζει ἀπὸ ἐκεῖ. ²⁸ Ἐ καὶ ὅπου ὑπάρχει εὐσπλαγχνία, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ λύτρωσις. Καὶ ἡ λύτρωσις δὲν εἶναι ἀπλὴ ἀλλὰ μεγάλη καὶ ἀφθονος καὶ ἀπέραντον τὸ πέλταγος τῆς ἐπιεικείας. Καὶ ἂν ἀκόμη προδοθῶμεν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά μας, δὲν πρέπει νὰ παραμένωμεν εἰς τὴν πτώσιν οὐτε νὰ ἀπελπίζωμεθα. Διότι, ὅπου ὑπάρχει εὐσπλαγχνία καὶ φιλανθρωπία, δὲν ζητεῖται μὲ ἄκραν δι-

26. Οἱ Ἑβραῖοι διῆρυν τὸ εἰσσεπτεράκιον εἰς ἡμέραν καὶ νύκτα, ἡ ἡμεῖς ἤρχομεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας μέχρι τῆς νύκτος καὶ ἔχνομεν εἰς τρεῖς πρῆματα ἀπὸ τὸ σῶμα, ἕνας ἕνα. Κατὰ τὰ πρῆματα αὐτὰ ἐπέλασον ἄγρυπνοσας προσηρὰ ἐκταλλομένους. Προσῆρται συνεπῶς ἡ ἐπιμετρία τῶν Ἰσραηλιτικῶν λαῶν νὰ ἐλπίζῃ πάντοτε ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸν Κύριον.

καιοσύνη ἢ ἐνοχὴ τῶν ἁμαρτημάτων μας, ἐπειδὴ ὁ δικαιοσύνης λόγος τῆς μεγάλης εὐσπλαγγνίας καὶ τῆς τάσεως πρὸς ἐπιείκειαν παραθλίπει τὰ περισσότερα. Διότι τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι ἐπιεικής καὶ πρόθυμος εἰς τὸ νὰ εὐσπλαγγνίζεται διαρκῶς καὶ νὰ παρέχη συγγνώμην. Αὐτὸς θὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ θλας τὰς ἀνομίας του.

Ἐάν λοιπὸν τοιαύτης φύσεως εἶναι ὁ Θεὸς καὶ παντοῦ εἶναι διάδοτος τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας του, εἶναι φανερόν, ὅτι θὰ σώσῃ καὶ τὸν λαὸν τοῦ Β καὶ θὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἄχι ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα.

Ἐχόντες λοιπὸν αὐτὰ ὅτι ἔμην ἄς ἐπιμένωμεν εἰς τὰς παρακλήσεις καὶ τὰς δεήσεις μας καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἂν λάβωμεν καὶ ἂν δὲν λάβωμεν αὐτὸ, τὸ ὅποιον ζητοῦμεν. Ἐάν εἶναι τῆς ἐξουσίας του νὰ παρέχη τὰ ἀγαθὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἐπίσης τῆς ἐξουσίας του νὰ καθορίζη, πότε πρέπει νὰ δίδῃ τὰ ἀγαθὰ. Αὐτὸς μόνον γνωρίζει μὲ ἀκρίθειαν τὸν κατάλληλον χρόνον. Ἄς ἐπιμένωμεν λοιπὸν εἰς τὰς παρακλήσεις καὶ τὰς προσευχὰς μας ἔχοντες ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν εὐσπλαγγνίαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν του καὶ ποτὲ νὰ μὴ χάνωμεν τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μας, ἀλλὰ νὰ προσφέρωμεν ὅτι ἔχουμεν ὁπωσδήποτε τότε θὰ ἀκούθησονται αἱ δεαρεαὶ ἐκείνου, διότι εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ εὐσπλαγγνία του καὶ ἀπέραντος ἡ φιλανθρωπία. C

Εἶθε δλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὴν μὲ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 58

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΡΙΣΤ'—ΡΙΖ'
ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΡΙΘ'—ΡΚΘ'

Κείμενον: B. de Montcaumon

Sancti J. Chrysostomi opera omnia,
V, Parisiis 1836, σελ. 379-445 (PG 55, 328-377).